

IZVEŠTAJ O
ODRŽIVOM RAZVOJU 2014.

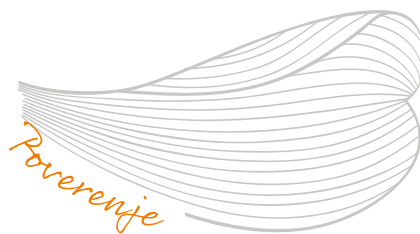
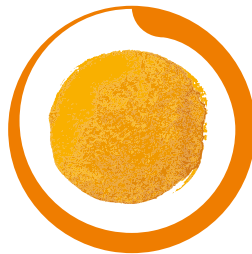
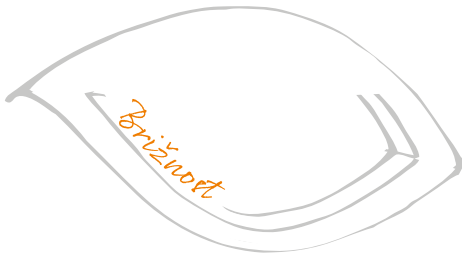
**ZA JEDNO UNAPREĐUJEMO
KVALITET ŽIVOTA**

Izveštaj o održivom razvoju kompanije Hemofarm A.D. priprema se treću godinu zaredom prema svetskim smernicama Global Reporting Initiative (GRI). Ove godine izveštaj je pripremljen u skladu sa smernicama GRI G3.1 i ocenjen sa A+ uz predstavljanje 72 indikatora.

Procenu usaglašenosti izveštaja za 2014. godinu sa navedenim smernicama, kao i tačnost navedenih informacija, verifikovala je nezavisna revizorska kuća KPMG d.o.o. Beograd.

Izveštaj o održivom razvoju kompanija Hemofarm A.D. objavljuje godišnje i prethodni je izdat za 2013. godinu.

Za sva pitanja, sugestije i dijalog na temu održivog razvoja na raspolaganju je mejl svakodobro@hemofarm.com

SADRŽAJ

Uvodna reč	4
Strateški pristup i upravljanje održivim razvojem	6

Profil kompanije

- Upravljačka struktura	11
- Pristup poslovanju i principi upravljanja	12
- Komunikacija sa zainteresovanim stranama	16
- Članstvo Hemofarma	20
- Nagrade u 2014.	22

Poslovanje

- Najznačajniji finansijski pokazatelji	26
- Istraživanje i razvoj.....	30
- Operativna izvrsnost.....	34
- Nabavka	36
- Koncept održive i društveno odgovorne nabavke	38
- Proizvodnja	40
- Skladištenje i transport	42
- Hemofarm kvalitet.....	44
- Reklamacije	46
- Marketing, prodaja i reklamiranje proizvoda.....	48
- Kontinuirana optimizacija portfolija i unapređenje pakovanja proizvoda.....	52
- Stručna javnost i zadovoljstvo korisnika proizvoda	54

Korporativna filantropija

- Hemofarm Fondacija.....	58
- Podrška ugroženim socijalnim grupama	59
- Podrška zdravstvu	60
- Mladi talenti, obrazovanje i edukacije	62
- Podrška kulturi i sportu	64

Ljudski resursi

- Pravo na rad, struktura i opšti podaci	69
- Edukacija i stimulacija zaposlenih	72
- Sindikalna organizacija	76
- Bezbednost i zdravlje na radu.....	78
- Briga o zdravlju zaposlenih	80

Zaštita životne sredine

- Odgovornost za budućnost.....	84
- Upravljanje otpadom	86
- Emisije gasova	88
- Upravljanje vodom	89
- Energija	92

Principi izveštavanja

- Principi izveštavanja	96
- GRI Indeks	98

Izveštaj nezavisnog revizora

- Izveštaj nezavisnog revizora.....	110
-------------------------------------	-----

UVODNA REČ

Održivi razvoj predstavlja jednu od najznačajnijih tema u svetu. Teško je pronaći iole važan forum koji se ovim pitanjima ne bavi. Često, na žalost, ova priča ostaje samo „moderan” način da verbalno i medijski izrazimo saosećanje prema posledicama koje smo sami proizveli – od uništavanja prirode, preko resursa koji nisu svima jednako dostupni, pa do tužne istine da je planeta puna gladnih i da je Tomas Piketi, koliko god da smo protivnici njegove teorije, ipak u pravu kada upozorava na neodrživost – a ne – održivost, ovakvog razvoja.

Tokom poslednjih godina, mi u Hemofarmu smo se trudili da pitanje održivog razvoja što više smestimo, ne u formalne agende poslovanja, već da odlučujemo i poslujemo u skladu sa ovakvom filozofijom. Od onog trenutka kada smo u Hemofarmu odlučili da održivi razvoj mora da postane sastavni deo našeg poslovanja i delovanja, trudimo se da ova tema ne bude samo sadržina godišnjeg izveštaja, već da se njom suštinski bavimo.

Treću godinu zaredom objavljujemo Izveštaj o održivom razvoju kompanije. To naravno nije krunski dokaz naše brige, ali je način i sredstvo da opišemo sve što smo učinili ili što pokušavamo da učinimo u ovom kontekstu. Još jedan značajan iskorak napravili smo osnivanjem Sektora za strategiju i održivi razvoj. To znači da smo rešili da nam održivi razvoj bude u istom rangi po važnosti sa bilo kojim drugim sektorom u kompaniji.

Bez namere da zvučim umišljeno, moram da kažem da je Hemofarm u protekloj godini sačuvao lidersku poziciju na domaćem farmaceutskom tržištu. Potvrdili smo najveći udeo u izvozu lekova iz zemlje i ostvarili rekord od 4 milijarde proizvedenih tableta i kapsula, uz povećanje obima proizvodnje za 13, a kompleksnosti za 15 posto. Konzistentnost kvaliteta i bezbednost naših proizvoda i pogona, verifikovalo je više od 26 domaćih i međunarodnih inspekcija. Time su potvrđena najsavremenija tehnološka rešenja koja primenjujemo.

Međutim, potrebno je naglasiti da ni jedna, a kamoli 4 milijarde tableta, ne bi postojala bez ljudi, bez stručnjaka, bez radnika. Ključna pitanja za mene kao čelnika kompanije predstavljaju pitanja koja se odnose na zaposlene – ko su oni, kakva su im strahovanja, koliko su motivisani, da li su zadovoljni, da li kompaniju osećaju samo kao mesto za rad ili je to za njih ipak nešto više. U 2014. zaposlili smo više od 8 posto novih stručnjaka. U skladu sa poslovnom filozofijom da je učenje neprekidan proces, povećali smo broj edukacija za preko 18 posto. Radna mesta smo učinili bezbednijim, uz smanjenje povreda na radu za 4,3 posto.

Poslovanje smo uskladili sa BSCI kodeksom društvene odgovornosti i poštovanja ljudskih prava, te sa 97,6% usaglašenosti ostvarili najbolji rezultat u Srbiji. Početkom 2015. završeno je zvanično pripajanje šabačkog kompleksa Hemofarmu. U ovom procesu interne procedure su pojednostavljene, zaposleni su bliži jedni drugima, uz povoljne ekonomske efekte.

Svako ko ima pristup internetu može pronaći tezu da održivi razvoj nema ustanovljenu i opštepriznatu definiciju. Isto tako ljudi najčešće ovaj pojam poistovećuju sa zaštitom životne sredine. Hemofarm je završio izgradnju primarnog prečištača otpadnih voda, vrednog više od pola miliona evra. Time se trudimo da pokažemo empatiju i prema zajednici u kojoj poslujemo. Po mom sudu, to je pravac u kome treba da idu i ostale kompanije u Srbiji.

Hemofarm Fondacija, ulaskom u treću dekadu, otvorila je novo poglavlje pokretanjem nacionalne kampanje „Svim srcem“, kako bi unapredila korporativnu filantropiju. Naše zalaganje je prepoznato i kroz glavnu nagradu VIRTUS za filantropiju na nacionalnom nivou, kao i priznanjem Top Serbian Brands.

Suočili smo se i sa razarajućim majskim poplavama na Balkanu. Tragedije poput te, obično pokažu najlepše ili najružnije lica ljudskog saosećanja. Mi smo reagovali kao humana bića i to me, kao čoveka, čini ponosnim više nego podaci o brojkama. I zajednički i individualno, pomagali smo ugroženom stanovništvu i na taj način pokazali da smo, u suštinskom smislu, deo društva u kome živimo i radimo.

Fokusrirajući se na rast, inovacije i operativnu izvrsnost, razvijamo Hemofarm kao modernu i odgovornu organizaciju. Sledeći putokaze održivog razvoja, nastavljamo stazama koje nisu utabane i jednostavne, ali su naše nesumnjivo opredeljenje. Može da zazvuči kao zakletva, ali shvatite ovo samo kao obećanje – i dalje ćemo težiti da kroz unapređenje i razvoj Hemofarma, doprinosimo održivom razvoju celokupnog društva.

Svako dobro,

dr Ronald Seeliger
generalni direktor

STRATEŠKI PRISTUP I UPRAVLJANJE ODRŽIVIM RAZVOJEM

Davne 1987. godine Bruntland komisija, pri UN, svoj, sada već istorijski izveštaj o održivom razvoju, nazvala je „Naša zajednička budućnost“. Upravo na ovom tragu „zajedničke budućnosti“, Hemofarm usklađuje svoju poslovnu filozofiju, čineći održivi razvoj strateškim i integralnim delom sopstvenog poslovanja. U tom kontekstu odluka kompanije da ustanovi poseban sektor, zadužen za brigu o strategiji održivog razvoja, govori o značaju koji ova tema ima za Hemofarm.

U praksi postoji niz primera koji su potvrdili da je održivi razvoj deo Hemofarmove „svakodnevnice“. Optimizacijom proizvodnje i iskorišćenosti voda iz arteškog bunara, tokom 2014. smanjili smo upotrebu vode iz javnog vodovoda za 8,4%. Istovremeno, uprkos povećanju obima i kompleksnosti proizvodnje, korišćenje električne energije je ostalo na prošlogodišnjem nivou, tj. uvećano za svega 2,9%. Povećali smo primenu recikliranog kartona za transportna pakovanja i to ukupno za oko 80%. Kroz operativnu izvrsnost, u pojedinim pogonima, pored ostalog smanjili smo u značajnoj meri i škart pri sterilizaciji infuzionih boca. U 2014. predstavili smo sistem vrednosti BSCI kodeksa i našim dobavljačima, u želji da im približimo principe društvene odgovornosti i poštovanja ljudskih prava.

Paralelno sa brigom o sopstvenom održivom razvoju, Hemofarm je „svestan“ i okruženja u kome posluje. Bez unapređivanja lokalne zajednice i pažljivog negovanja okruženja u kojima poslujemo, Hemofarm ne bi bio to što predstavlja danas. Ukupno 62 miliona dinara u 2014. donirali smo za razvoj zdravstva, obrazovanja i mladih talenata, kulture, kao i kroz podršku najugroženijem stanovništvu.

Svakodnevna poslovna praksa najbolje svedoči o odlučnosti Hemofarma da proaktivno kreira održive poslovne modele, ostvarujući bolje poslovne rezultate, dok istovremeno razvija lokalnu zajednicu u kojoj posluje, uvažava potrebe sadašnjih i budućih generacija i, što je možda najvažnije, čuva limitirane prirodne resurse. Održivi razvoj ne znači samo uštede u poslovanju, po svojoj suštini.

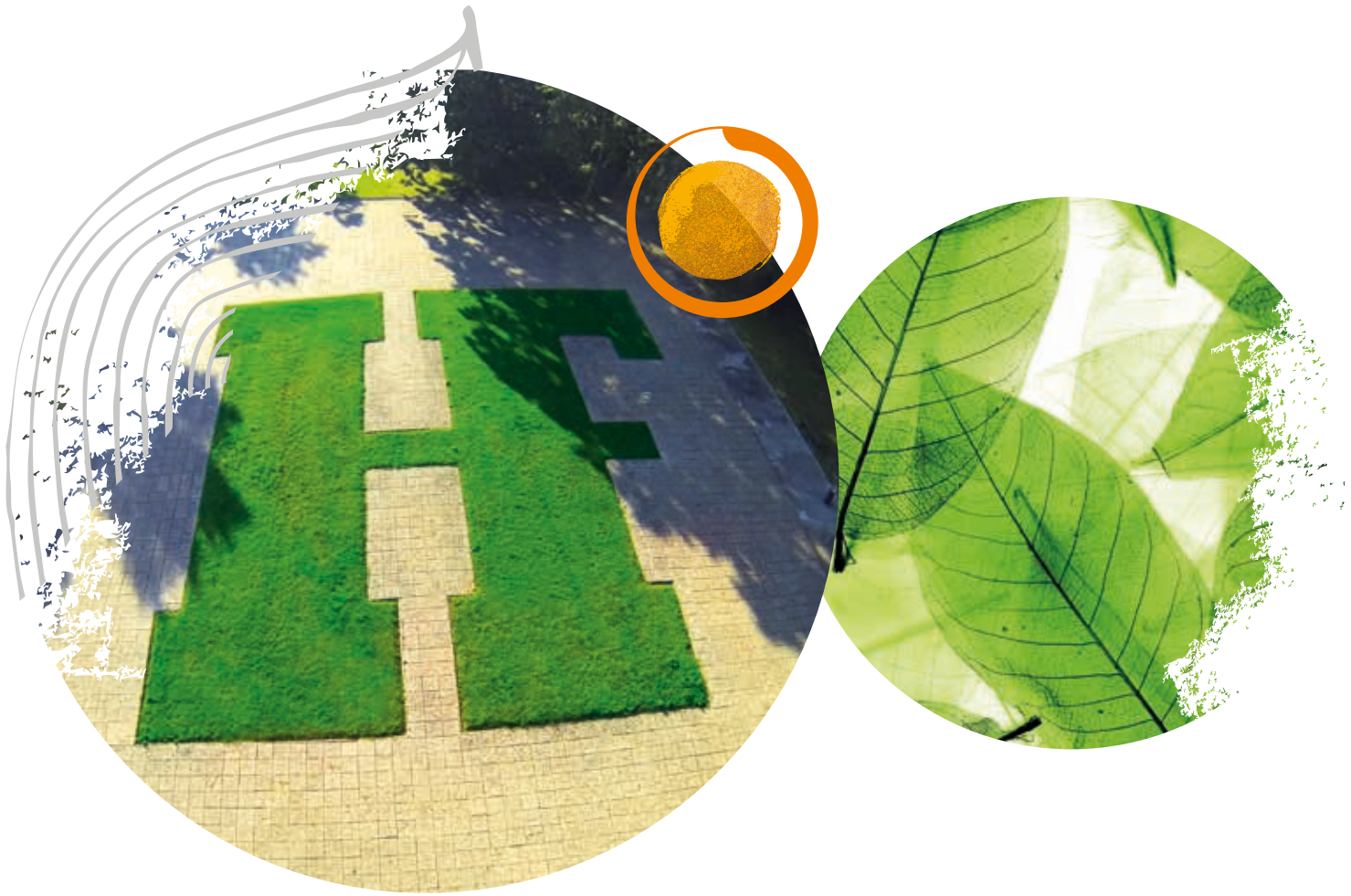
Unapređenje poslovanja u skladu sa principima održivog razvoja je kontinuiran proces, koji zahteva kako dugoročno planiranje, tako i određena ulaganja. Ta ulaganja se na kraju uvek isplate. Kad se osvrnete unazad, vidite da su rezultati višestruki i podrazumevaju dobrobit za čovečanstvo, kao i povećanje ekonomske vrednosti kompanije. Zato, dugoročno, strategija održivog razvoja kompaniji donosi stabilnost i održivost.

Međutim, novac i tehnologija po sebi ne pomeraju stvari. Granice se prelaze promenom stava da je održivi razvoj moguć ako ga ljudi shvate kao sastavni deo svog života i rada. Naši dosadašnji rezultati u primeni principa održivog razvoja, postignuti su zajedničkim trudom čitave kompanije. Ono što nam predstoji, je dalji rad na sopstvenom održivom razvoju. Taj rad podrazumeva strateško planiranje u ovoj oblasti i usaglašavanje tekućih inicijativa na redovnim operativnim sastancima delegiranog tima. Top menadžment je aktivno uključen u ovaj proces kroz redovno izveštavanje i koordinaciju.

U narednom periodu, Hemofarm će nastojati da unapredi kompaniju i kroz još intenzivniji dijalog sa stakeholderima. Ovaj dijalog razumemo kao aktivnu razmenu ideja i mišljenja, pa i kritika, o ključnim temama našeg poslovanja i rada. Uvereni smo da ćemo tako postati bolji i svoje okruženje učiniti boljim.

Natalija Popović
direktorka za Strategiju
i održivi razvoj

PROFIL KOMPANIJE

- Farmaceutska kompanija broj 1 u Srbiji sa **34,3%** tržišnog udela (33,7% u 2013.) – to praktično znači da je svaka treća kutija na tržištu iz Hemofarmove palete.
- Jedan od 10 najvećih srpskih izvoznika i najveći izvoznik lekova iz Srbije sa učešćem od **79,1%** ukupnog izvoza farmaceutskih proizvoda; Hemofarmovi proizvodi se plasiraju na **3** kontinenta u **38** država.
- **1.786** zaposlenih u Hemofarmu A.D.
- Prvi stekao uslove za status „Ovlašćenog privrednog subjekta (tip F)“ za pojednostavljene procedure „kućnog carinjenja“.

Hemofarm A.D. osnovan je 1. juna 1960. godine u Vršcu i danas je vodeća generička farmaceutska kompanija u Srbiji i regionu. Primarnu delatnost kompanije čini proizvodnja kvalitetnih, efikasnih, bezbednih i dostupnih generičkih farmaceutskih proizvoda. Osim sedišta u Vršcu, Hemofarm svoju delatnost obavlja i preko registrovanih predstavništava u Beogradu, Nišu, Novom Sadu i Kragujevcu, kao i zavisnog društva u Šapcu, koje je akvizicijom od januara 2015. u sastavu Hemofarm A.D. U inostranstvu, Hemofarm ima zavisna društva - u Makedoniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Rumuniji, kao i predstavništvo u Alžiru. Takođe, ima i evropsku laboratoriju u Temišvaru (Rumunija).

Liderska tržišna pozicija kompanije potvrđena je i u fiskalnoj 2014. godini, sa 17,3 posto vrednosnog udela na domaćem tržištu, odnosno 34,3 posto udela posmatrano u broju kutija.

Hemofarm kratko:

- od 2006. godine član STADA Grupe;
- rekordnih 4.367.955.708 jedinica proizvoda u 2014. godini;
- Hemofarmovi proizvodi plasiraju se na 3 kontinenta u 38 država a udeo izvoza je 65%;
- Hemofarm prometuje svoje preparate na tržištima Jugoistočne Evrope, EU, Bliskog Istoka, Severne Afrike i ZND;
- Hemofarm je jedan od 10 najvećih srpskih izvoznika, a najveći izvoznik lekova iz Srbije sa učešćem od 79,1% ukupnog izvoza farmaceutskih proizvoda;
- dopunjavanjem portfolija preparatima iz STADA Grupe, unapređuje se Hemofarmova izvozna pozicija;
- 70% proizvoda plasira se na evropsko tržište;
- kompanija sa 1.786 zaposlenih;
- proizvodni i poslovni prostor prostire se na 82.650 m².

UPRAVLJAČKA STRUKTURA

dr Ronald Seeliger
generalni direktor

Saša Ostojić
direktor Marketinga i prodaje

Sonja Pejović
direktor Tehničkih operacija

Dušan Milutinović
direktor Finansija

Hemofarm A.D. je akcionarsko društvo, kojim upravljaju Skupština akcionara, kao najviši organ upravljanja, i generalni direktor, koga bira Skupština akcionara.

Generalni direktor, g. Ronald Seeliger, još 2013. godine, preuzeo je nadležnosti Odbora direktora. Tokom 2014. godine poslovna praksa je potvrdila ispravnost ove odluke kroz nastavak racionalizacije poslovanja, tj. smanjenja birokratije i veće efikasnosti procesa donošenja odluka. Pored generalnog direktora, top tim čine i direktori organizacionih celina:

1. Saša Ostojić – direktor Marketinga i prodaje
2. Sonja Pejović – direktorka Tehničkih operacija
3. Dušan Milutinović – direktor Finansija

Prilikom izbora i imenovanja članova top menadžmenta kompanije, u Hemofarm A.D. neguje se praksa pružanja jednakih šansi kako internim stručnjacima, tako i eksternim kandidatima, sa jedne, odnosno lokalnim ekspertima, podjednako kao i međunarodnim profesionalcima, sa druge strane. Shodno tome, u sastavu srednjeg i top menadžmenta, eksperti iz krugova lokalnog stanovništva učestvuju u jednakom procentu kao i ostali stručnjaci.

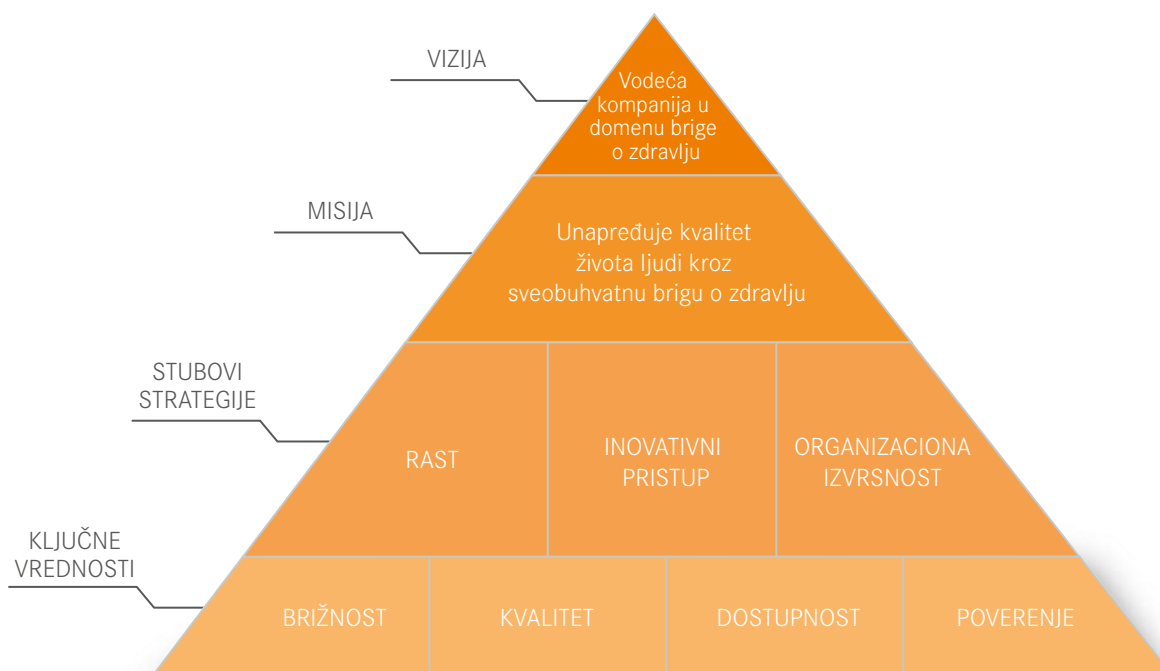
Internim pravnim aktima uređeno je i sprečavanje konflikta interesa, kako čelnih ljudi, tako i na nivou svih poslovnih pozicija. Takođe, top tim ima definisane sopstvene ciljeve u razvoju karijere i postizanja zacrtanih poslovnih rezultata, što se aktivno prati kroz projektovane ključne indikatore performansi². Ovakav sistem postavljanja ciljeva i praćenja njihovog stepena realizacije takođe su kaskadno delegirani u kompaniji.

²Key Performance Indicator – KPI

PRISTUP POSLOVANJU I PRINCIPI UPRAVLJANJA

Hemofarm je kompanija koja dugoročno razmišlja, stvarajući nove temelje za dalji rast i razvoj poslovanja, te nastoji da uključi održivi razvoj u sve aspekte svog rada. Tokom protekle godine, u skladu sa strategijom razvoja do 2020, repozicionirane su korporativna vizija i misija. Hemofarm je, po svojoj viziji, vodeća kompanija u domenu brige o zdravlju, koja unapređuje kvalitet života ljudi kroz sveobuhvatnu brigu o zdravlju, u skladu sa svojom misijom.

Uspeh u poslovanju, Hemofarm teži da ostvari kroz tri strateška pravca – rast, inovativni pristup i organizacionu izvrsnost. Rast se bazira na kontinuiranom plasiranju savremenih i dostupnih farmaceutskih proizvoda, kao i na osvajanju novih perspektivnih tržišta. Inovativni pristup obuhvata unapređenje, ali i razvoj kompanije u novim pravcima, uz sinergiju sa osnovnom delatnošću, a u cilju pružanja kvalitetnije brige o zdravlju. Organizacionu izvrsnost čini set alata i tehnika za bolju efikasnost i efektivnost kompanije, poput racionalizacije i smanjenja troškova, savremenih HR metoda, kontinuiranog unapređenja proizvodnih procesa, itd.

Top menadžment kompanije, kontinuirano i proaktivno sagledava svoju poziciju na lokalnom i međunarodnom tržištu, preispitujući svoje ključne indikatore poslovnih uspeha i usaglašavajući ih sa kratkoročnim, srednjeročnim i dugoročnim poslovnim ciljevima na nivou STADA Grupe, ali i novim poslovnim tendencijama. Celokupni pristup poslovanju u Hemofarmu baziran je na četiri vlastite ključne vrednosti: brižnost, kvalitet, dostupnost i poverenje, objedinjene u korporativnom sloganu „Svako dobro!“

Po uzoru na principe Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj, Hemofarm svoje poslovanje bazira na 15 principa korporativnog upravljanja na svim nivoima kompanije: zabrana korupcije i održavanje finansijskog integriteta, saradnja sa pripadnicima stručnih krugova i njihovim institucijama, saradnja sa nadležnim državnim organima i institucijama, poštovanje zaštite konkurencije, zabrana pranja novca, međusobno uvažavanje, tolerancija i zabrana zlostavljanja i diskriminacije, separacija interesa, zabrana insajderskog delovanja, zabrana političkog delovanja u okviru kompanije, održanje nivoa kvaliteta proizvoda, zaštita životne sredine, zdravlja i bezbednosti zaposlenih, zaštita imovine, čuvanje poslovnih informacija i dokumentacije, racionalno korišćenje elektronskih sredstava komunikacije i koordinisana eksterna komunikacija.

U 2014. godini završeno je usklađivanje sopstvenog pristupa poslovanju i sa BSCI kodeksom ponašanja (Inicijativa poslovno-društvene saglasnosti). To je vodeća korporativna inicijativa posvećena poboljšanju uslova rada zaposlenih i poslovnog okruženja u celini, promovisanjem društveno odgovornog poslovanja i poštovanja ljudskih prava, što se delegira i na poslovne partnere. Tokom provere usaglašenosti od strane eksterne kompanije SGS, Hemofarm je imao 97,6% usaglašenosti, što je najbolji rezultat u Srbiji. Pored pomenutog kodeksa, Hemofarm A.D. je doneo i Politiku rada, kojom je prihvatio i implementirao najviše domaće i međunarodne standarde u oblasti zaštite prava radnika.

Projekat „Green“, započet još 2013. godine, radi unapređenja, modernizacije i racionalizacije administrativnih korporativnih procesa, pored finansijske uštede, nakon reorganizacije Funkcije finansijske, doneo je niz benefita na nivou Hemofarma u 2014. godini:

- zaposleni u Funkciji finansijske centralizovani su i sektori su svedeni na 4 umesto dotadašnjih 7; reorganizacija je doprinela kvalitetnijoj komunikaciji zaposlenih, većoj operativnosti, ali i većoj odgovornosti direktora;
- uspostavljene su nove procedure donošenja pravnih akata i njihova redukcija – sa 95, broj pravilnika sveden je na 47; učesnici poslovnih procesa istovremeno su i vlasnici pravilnika, što doprinosi mnogo boljoj kontroli njihovog sprovođenja;
- unapređeni su procesi u prodaji i funkcijama podrške, centralizovani su kontrola, knjiženje i arhiviranje dokumentacije, a povezivanje radnih procesa doprinelo je boljem praćenju potraživanja;
- implementacijom segregacije dužnosti, unapređena je interna kontrola svih operativnih transakcija.

Radni prostor formatiran kao „open space“ rezultirao je poboljšanjem uslova rada i komunikacije, a za nastavak projekta na nivou STADA Grupe „Green“ će akcenat staviti na SAP sistem radi unapređenja izveštavanja i konsolidacije.

Sektor pravnih poslova aktivno učestvuje u realizaciji svih poslovnih procesa u kompaniji, posebno sa aspekta antikorupcijskog delovanja. Krajem 2013. godine, u okviru dvodnevne radionice Sektora pravnih poslova i rukovodstva Funkcije Marketinga i prodaje, top menadžment kompanije (preko 55% prisutnih) prošao je i obuku u trajanju od 2 sata, posvećenu borbi protiv korupcije, sa analizom svetske prakse. Tokom 2014. distribuiran je i edukativni materijal sa radionice, a ova važna tema piramidalno je delegirana u kompaniji. U 2014. godini nije pokrenut nijedan postupak protiv kompanije zbog monopolističkog ponašanja.

Tokom 2014. godine, kao ni u prethodna dva ciklusa izveštavanja, Hemofarm A.D. nije pružio bilo koju vrstu materijalnih ili finansijskih donacija političkim partijama, politički aktivnim licima ili političkim ustanovama.

KOMUNIKACIJA SA ZAINTERESOVANIM STRANAMA

Za Hemofarm komunikacije predstavljaju oblast kojoj se poklanja velika pažnja, s obzirom da su potrebe pacijenata, korisnika proizvoda i stanovništva ključne za kompaniju. Zato se dvosmerna komunikacija sa ovim grupama, kao jedan od prioriteta, konstanto unapređuje, uključujući i ostale stejkholdere – stručnu javnost, medije, regulatorna tela, Vladu Srbije, ali iznad svega zaposlene u kompaniji.

Centar za korporativne poslove i komunikacije pred stalnim je izazovom da, uz uvažavanje dobrih partnerskih odnosa, u najvećoj mogućoj meri, uskladi interese svih zainteresovanih strana. Centar je odgovoran za korporativnu komunikaciju sa internom i eksternom javnošću, dok je Sektor Marketinga i prodaje zadužen za komunikaciju sa stručnom javnošću, tj. lekarima i farmaceutima.

Za sve zainteresovane obezbeđene su posebne adrese za primanje sugestija i primedbi – korporativna internet prezentacija na adresi www.hemofarm.com, broj telefona (+381) 013/803100 i mejl adresa svakodobro@hemofarm.com.

INTERNE KOMUNIKACIJE

Komunikacija sa internom javnošću usmerena je prvenstveno na dijalog sa zaposlenima Hemofarma. U 2014. je nastavljeno promovisanje korporativnih ključnih vrednosti kroz kampanju „Dostupnost”. Cilj je bio da svi zaposleni, bez obzira na poslovnu poziciju, dobiju priliku da se, kroz sopstvene predloge i sugestije, direktno uključe u unapređenje poslovanja i korporativne kulture, kao i da aktivno učestvuju u izboru projekata Hemofarm Fondacije. U okviru „Otvorenih vrata”, kao centralne aktivnosti, svi zaposleni su četvrtkom od 12 do 14h, mogli da zakažu sastanak sa srednjim i višim menadžmentom. Tako su na neposredan i direktan način iznosili svoje ideje ili tražili dodatne poslovne informacije. Najveće interesovanje za ovu akciju bilo je u Vršcu, gde su se zaposleni uglavnom informisali o planovima za otvaranja novih radnih mesta. Sama akcija nastavljena je i po završetku kampanje, u spontanoj formi kao prava potvrda dostupnosti kolega jednih drugima. Tokom 2014. godine intenzivirane su i posete generalnog direktora radnicima u proizvodnji kako bi svi zaposleni imali mogućnost da direktno predoče ideje i sugestije.

Korporativni INtranet je najznačajni kanal interne komunikacije. Redovno se na ovom portalu ažuriraju vesti, video-zapisi i fotografija o kompanijskim i fondacijskim aktivnostima. Osim što je u funkciji pravovremenog informisanja zaposlenih, INtranet omogućava i pristup neophodnim korporativnim dokumentima, pravilnicima, itd. Interni e-bilten Među nama, koji izlazi kvartalno, prezentuje sve korporativne aktuelnosti koje imaju značaja za internu javnost.

Distribuirano se putem interne mejling liste, ali i na oglasnim tablama, za radnike koji nemaju mejl. Najznačajnije korporativne informacije se publikuju i u StadaWorldu, biltenu STADA Grupe.

Centar za korporativne poslove i komunikacije je 2014. godine kreirao novu strategiju interne komunikacije sa ciljem još transparentnijeg i kvalitetnijeg zbližavanja zaposlenih. Među brojnim akcijama, u okviru strategije, koje su startovale u 2015. animiranjem zaposlenih da se pridruže i aktivnostima Hemofarm Fondacije, treba istaći Čep za hendikep. Cilj je da se od novca prikupljenog recikliranjem plastičnih čepova PET ambalaže, nabave invalidska kolica osobama koje ne mogu da ih priušte.

EKSTERNE KOMUNIKACIJE

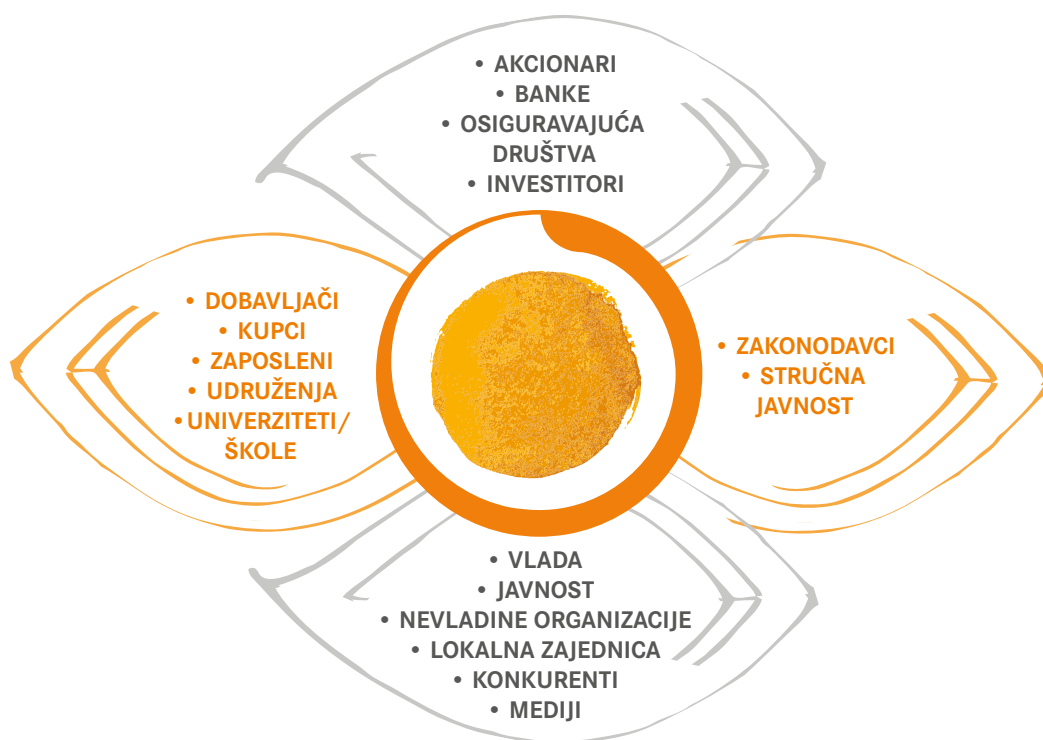
Stalna i pravovremena komunikacija imperativ je u Hemofarmu. Zato se konstantno ulažu napori kako bi se unapređivalo izgrađeno poverenje svih zainteresovanih strana. Centar za korporativne poslove i komunikacije ima veoma značajnu ulogu u podršci Kontroli kvaliteta. Ona se ogleda u pripremi pravovremenog i sadržajnog odgovora na sve reklamacije upućene Hemofarmu. Tako se ostvaruje kvalitetna dvosmerna komunikacija sa pacijentima i korisnicima Hemofarmovih proizvoda.

Hemofarm među svojim zaposlenima ima i iskusne stručnjake najviših obrazovnih profila iz različitih naučnih oblasti. Svi oni, zajedno sa državnim i društvenim institucijama, stavljaju na raspolaganje svoju stručnost, kako u operativnom tako i u strateškom smislu, pri razmatranju i javnim raspravama u vezi sa izradom ili izmenama propisa, strategija, planova i druge regulative. Kroz stalne kontakte i saradnju sa predstavnicima lokalnih samouprava, na čijoj teritoriji posluje, Hemofarm doprinosi razvoju privrede lokalnih zajednica i kreiranju što boljeg poslovnog i društvenog ambijenta.

Već tradicionalno, prvog juna svake godine, na sâm rođendan Hemofarma, otvaraju se vrata proizvodnih pogona u Vršcu. Svima koji su zainteresovani omogućuje se da posete Hemofarm i, u direktnom susretu sa zaposlenima, upoznaju kompleksnu delatnost, proizvodne procese i procedure kompanije.

I ne samo to – da kroz lično upoznavanje fabrike i njenih zaposlenih steknu utisak o značaju Hemofarma za njihov grad.

³ Još 2012. Udruženje paraplegičara Južnog Banata započelo je akciju „Čep za hendikep“. Hemofarm i Hemofarm Fondacija su se pridružili akciji tako što su brendirane kutije postavljene na najfrekventnijim mestima u kompaniji, a zaposleni su za manje od mesec dana prikupili oko 40 kg čepova.

Centar za korporativne poslove i komunikacije otvoren je za sva pitanja medija i građana. Kontinuirano unapređujući odnose sa njima deluje i proaktivno, obaveštavajući javnost o najvažnijim informacijama u vezi sa kompanijom, portfolijom i poslovanjem.

Nakon uspešno realizovane korporativne kampanje „Svako dobro“ (2013.), Hemofarm je putem društvenih mreža nastavio proaktivno da utiče na širenje optimizma, podelu korisnih saveta za bolji život, ishranu i zdravlje - Fejsbuk (Facebook; sadržaji: infografici, motivacioni poster, izreke i mudre misli, najvažnije korpo informacije, saveti za bolje zdravlje i kvalitetniji život, dobri primeri iz svakodnevnog života, na koje se treba ugledati), Jutjub (Youtube; video sadržaji poput TV spotova za proizvode Hemofarma, korporativni spotovi i sl.), Tviter (Twitter; kratki afirmativni sadržaji i saveti, te korporativne servisne informacije, u skladu sa estetikom komunikacije ove društvene mreže), Instagram (fotografije i motivacioni poster) i drugi. Takođe, tokom katastrofalnih poplava, svoju brižnost potvrdio je putem korisnih infografika na Fejsbuku i Tviteru, koji ilustruju šta i kojim redosledom je potrebno uraditi na uništenim objektima kako bi se obezbedio najviši nivo bezbednosti ljudi i robe, te sanirale posledice nakon poplava a šteta svela na minimum. Savremeni kanali komunikacije omogućuju da se dobiju i čuju sve povratne informacije od zainteresovanih strana, ali i da se pokrene aktivan dijalog sa njima. Zato Hemofarm sve više pažnje posvećuje i komunikaciji sa različitim onlajn ciljnim grupama, te svakodnevno odgovara na sva pitanja koja pristignu i putem društvenih mreža, bilo da je reč o informacijama o proizvodima iz portfolija ili savetima za kvalitetniji život i bolje zdravlje.

ČLANSTVO HEMOFARMA

1. Privredna komora Srbije (PKS) / Grupacija proizvođača lekova, Grupacija proizvođača dodataka ishrani i Odbor za zaštitu životne sredine i održivi razvoj – samostalna, nevladina, poslovno-stručna i interesna asocijacija pravnih i fizičkih lica koja obavljaju registrovanu privrednu delatnost.

2. Nemačko-srpsko privredno udruženje u Beogradu (DSW) – osnovali su 2003. godine Nemačka privredna komora u Beogradu (DIHK) i brojna nemačka preduzeća u Srbiji, kao najveće privredno udruženje koje zastupa mrežu pravnih subjekata aktivnih u bilateralnim poslovnim odnosima između Nemačke i Srbije.

3. Delegacija nemačke privrede u Srbiji (AHK) – organizacija koja pruža podršku nemačkim firmama prilikom stupanja na tržište Srbije; istražuje potrebe tog tržišta i uspostavlja poslovne kontakte.

4. Savet stranih investitora (FIC) – poslovno udruženje čija je misija da u potpunosti pomogne Srbiji u prihvatanju i negovanju tržišne ekonomije i uvođenju sistema evropskih vrednosti i standarda.

5. Američka privredna komora u Srbiji (Am Cham) – neprofitna organizacija čiji je prevashodni cilj uzajamna saradnja i prijateljstvo između Srbije i SAD-a na polju trgovine, ulaganja i ekonomskog razvoja.

6. Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj (NALED) – jedina poslovna asocijacija koja okuplja predstavnike sva tri sektora društva (kompanije, opštine i nevladine organizacije), radi zajedničkog doprinosa poboljšanju uslova za lokalni ekonomski razvoj i poslovanje u Srbiji.

7. GS1 – vodeća globalna organizacija posvećena kreiranju i implementaciji globalnih standarda i rešenja koja poboljšavaju efikasnost i preglednost u lancu snabdevanja, ali i zahtevima u lancu snabdevanja na globalnom nivou, u svim sektorima.

8. Jedinstveno udruženje Srbije za kvalitet (JUSK) – profesionalna, nepolitička i neprofitna organizacija čiji je cilj da se unapređuje i propagira kvalitet, standardizacija i pouzdanost. JUSK je delovanje zasnovao na stručnom radu Komiteta koji su interdisciplinarna stručna tela za pojedine oblasti i koji okupljaju stručnjake različitih profila i stručnjake iz jedne oblasti.

9. Farmaceutsko društvo Srbije – profesionalno društvo farmaceuta, čiji je primarni cilj stručno usavršavanje, unapređenje znanja i očuvanje etičkih pravila farmaceutske struke.

10. Srpsko hemijsko društvo – dobrovoljna naučno-stručna organizacija hemičara, hemijskih tehnologa i stručnjaka čija je oblast delovanja u vezi sa hemijom sa ciljem razvoja nauke.

11. Evropska QP asocijacija – asocijacija nosioca dozvola za proizvodnju lekova koja omogućava platformu za razmenu iskustava o najnovijim regulatornim zahtevima. Podržava evropsku harmonizaciju u pristupu proizvodnji farmaceutskih proizvoda sa konstantnim informisanjem članova o aktuelnostima u oblasti GMP i usaglašavanja sa zakonom.

12. American Society for Quality (ASQ) – globalna međunarodna organizacija posvećena kvalitetu kroz saradnju sa pojedincima i organizacijama širom sveta. Osnovana je sa ciljem da okupi „šampione” kvaliteta u raznim oblastima kako bi se ispunila očekivanja zajednice.

NAGRADE U 2014.

„Kapetan Miša Anastasijević“

Hemofarm je dobio prestižno priznanje „Kapetan Miša Anastasijević“ kao društveno najodgovornija kompanija u Južnobanatskom regionu za 2014. godinu. Nagrada koja nosi ime uglednog preduzetnika, dobrotvora i zadužbinara iz XIX veka dodeljuje se sa ciljem da pokaže kako u periodu tranzicije i sveprisutne krize ipak postoje pojedinci, preduzeća i ustanove koji idu u korak sa Evropom i svetom, pružajući primer i podsticaj drugima.

VIRTUS nagrada za doprinos kompanije na nacionalnom nivou u 2014.

Hemofarm je dobitnik VIRTUS glavne nagrade za doprinos kompanije na nacionalnom nivou koja se dodeljuje kompaniji koja pomaže aktivnosti i projekte od opštedruštvenog značaja na sistematičan i promišljen način. Cilj ove prestižne nagrade je da afirmiše korporativno – društvenu odgovornost kompanija, čiji filantropski pristup može da posluži kao pozitivan i inspirišući model strateškog načina ulaganja u zajednicu, a najvažniji i najznačajniji projekti koje je kompanija podržala tokom godine oslikavaju taj pristup. Nagrada je ustanovljena 2007. godine, kao prva i najznačajnija nagrada za korporativnu filantropiju u Srbiji kojom se društveno odgovorno poslovanje promovise kao sastavni deo održivog razvoja kompanija.

Nagrade za Fejsbuk stranicu „svako dobro - Hemofarm“

Fejsbuk stranica „svako dobro - Hemofarm“ osvojila je dve nagrade na konkursu UEPS-a (Udruženja za tržišne komunikacije UEPS) – Zlatno priznanje 2014. za prisustvo na društvenim mrežama, te kvalitet Fejsbuk strane „svako dobro - Hemofarm“ i prezentovanih korisnih saveta za bolji život i unapređenje zdravlja, kao i Bronzano priznanje 2014. za promotivnu integrisanu kampanju „Trčimo porodično“ u kategoriji socijalne i humanitarne kampanje.

Posebno priznanje „28. april“ za bezbednost i zdravlje na radu i širenje kulture prevencije

Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja Vlade Srbije, tradicionalno, povodom 28. aprila, Svetskog dana bezbednosti i zdravlja na radu, dodeljuje priznanja pravnim licima, preduzetnicima i pojedincima. Hemofarm je dobitnik prve nagrade, odnosno posebnog priznanja, „28. april“ u 2014. što je drugi put kako osvaja ovu nagradu.

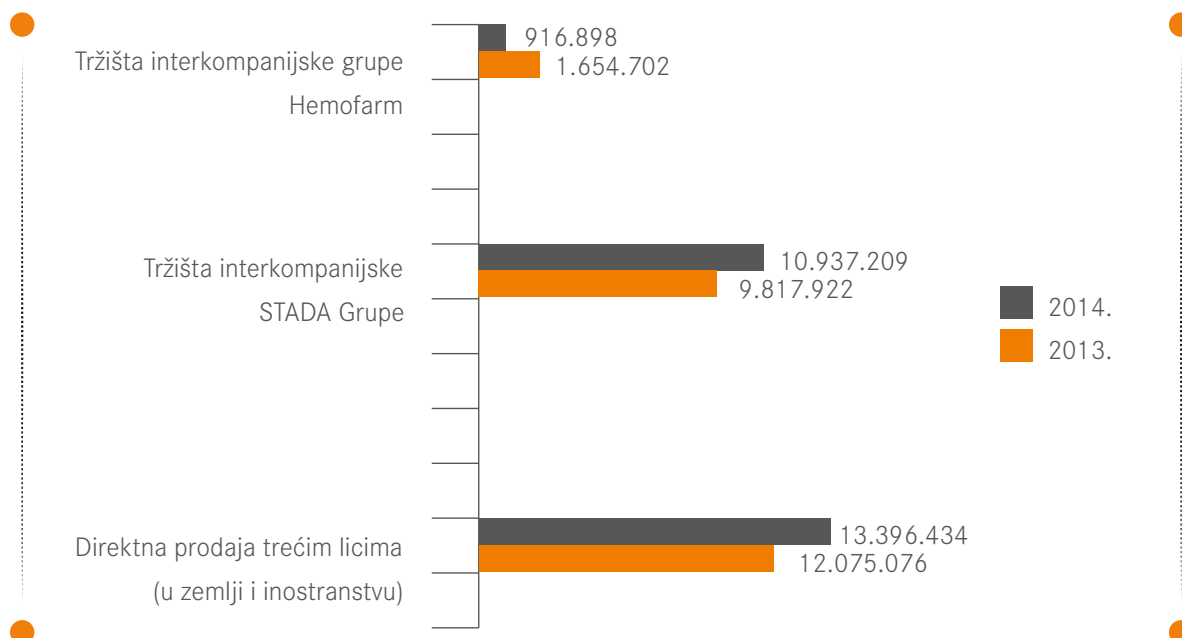
POSLOVANJE

- ❧ Obim proizvodnje povećan za **13%**; postignut rekord u proizvodnji, koji iznosi preko 4 milijarde jedinica proizvoda, tj. više od **202** miliona pakovanja proizvedenih u **2014.** godini.
- ❧ Prateći tržišne trendove, portfolio obogaćen novim linijama sirupa Bronhoklir i Lekovito carstvo.
- ❧ Nereciklirani karton uspešno zamenjen korišćenjem recikliranog kartona za osnovne kutije čvrstih formi lekova i to ukupno oko **80%** celokupne godišnje potrošnje.
- ❧ Optimizacijom kroz operativnu izvrsnost u velikoj meri smanjen škart pri sterilizaciji infuzionih boca i smanjeni planirani i neplanirani zastoji na opremi za pakovanje.

NAJZNAČAJNIJI FINANSIJSKI POKAZATELJI

Uprkos kontinuiranom prisustvu krize, kao i turbulentnosti na inostranom i domaćem farmaceutskom tržištu, Hemofarm A.D. je uspeo da zadrži stabilnost u svom poslovanju, što je evidentno na osnovu ekonomskih pokazatelja.

Tokom 2014. godine, uprkos uticaju negativnih spoljašnjih faktora na poslovanje, Hemofarm A.D. beleži rast ukupnih prihoda od prodaje za 7,2%. U odnosu na 2013. godinu, rast se beleži na tržištima interkompanijske STADA grupe, kao i prodaje ka trećim licima, dok tržišta interkompanijske Hemofarm grupe ostvaruju pad prihoda.

izraženo u hiljadama RSD

S jedne strane su izostali prihodi po osnovu dividendi, dok je sa druge strane značajan uticaj negativnih kursnih razlika. Rast kursa evra u 2014. doveo je do negativnih kursnih razlika, pre svega po osnovu kredita, dok je pad rublje takođe negativno uticao na rezultat iz finansiranja, budući da su određeni iznosi interkompanijskih potraživanja STADA grupe iskazani u rubljama.

Zahvaljujući unapređenju poslovnih procesa, poslovni dobitak je veći za 28,4% u odnosu na 2013. godinu. Međutim, uprkos rastu ostvarenih prihoda i poslovne dobiti, neto dobitak je na kraju 2014. manji za 19,8% u odnosu na prethodnu godinu.

Direktno generisana vrednost manja je za 1,4% u odnosu na 2013. godinu i pored značajnog povećanja prihoda od prodaje zbog smanjenja finansijskih prihoda koji su izostali ove godine.

U 2014. Hemofarm A.D. je započeo implementaciju korišćenja desetogodišnjeg poreskog podsticaja, koji će imati za posledicu značajne uštede Kompanije u narednom periodu. Osim ove vrste beneficija, kompanija nije imala nikakvu finansijsku pomoć od države u 2014. godini.

Ispunjenjem dva zahtevana uslova (investiranje u osnovna sredstva u iznosu ne manjem od 8,8 miliona evra i održavanjem broja zaposlenih na neodređeno vreme), zahvaljujući ovom procesu, očekivanja su da će ukupna ušteda u narednom periodu od 5 godina, iznositi 5,7 miliona evra, od toga aproksimativno 600 hiljada evra u 2014. godini.

Manufacturer	mUnits 2013	mUnits 2014	MS in Units 2014%	Growth in Units 13/12	m EUR 2013	m EUR 2014	MS in EUR 2014%	Growth in Units 13/12
1. Hemofarm	74.2	72.4	34.36%	-2.46%	112	103.7	17,28%	-7.41%
2. PharmaSwiss	13.7	11.9	5.67%	-12.85%	56	44.1	7.35%	-21.12%
3. Actavis	17.4	15.7	7.47%	-9.92%	39.3	34.3	5.72%	-12.75%
4. Galenika	24.0	19.3	9.17%	-19.62%	41.5	31.7	5.29%	-23.49%
5. Novo Nordisk	0.8	0.8	0.38%	-0.94%	29.1	29.8	4.96%	2.32%
6. Roche	0.7	0.7	0.34%	-0.67%	30.6	27.8	4.64%	-8.92%
7. Pfizer	5.4	4.8	2.26%	-11.91%	28.8	24.9	4.14%	-13.70%
8. Sanofi	5.3	5.4	2.57%	2.54%	22.6	21.1	3.51%	-6.68%
9. Alkaloid	14.2	13.5	6.38%	-5.12%	20.6	20.4	3.39%	-1.01%
10. GlaxoSmithKline	5.6	4.6	2.18%	-17.12%	22.8	20.3	3.38%	-11.14%
11. Bayer	5.3	5.2	2.49%	-0.61%	19.5	19.6	3.27%	0.52%
12. Merck Sharp Dohme	2.2	2.2	1.02%	-3.94%	19.5	19.0	3.16%	-2.60%
13. Boehringer	2.6	2.8	1.31%	6.52%	15.3	15.3	2.54%	-0.39%
14. Krka	4.8	5.1	2.43%	5.61%	13.4	13.6	2.27%	2.07%
15. Berlin-Chemie	3.0	3.0	1.43%	-0.87%	11.6	11.4	1.90%	-1.24%
16. Astra Zeneca	1.1	1.2	0.55%	5.31%	10.1	11.1	1.84%	10.10%
17. Merck Serono	3.9	3.4	1.59%	-15.00%	10.6	9.9	1.65%	-6.69%
18. Novartis	0.7	0.7	0.32%	-9.19%	9.8	9.5	1.58%	-3.54%
19. Sandoz	4.1	4.1	1.96%	0.84	10.3	9.4	1.57%	-7.96%
20. Janssen	0.4	0.3	0.16%	-10.48%	8.9	9.0	1.50%	1.09%
OTHERS	31.4	33.6		7.02%	111.1	114.4	19.05%	2.94%
GRAND TOTAL	221.1	210.7			643.3	600.4		

Hemofarm je lider na domaćem farmaceutskom tržištu, sa učešćem od 34,3% naturalno, tj. 17,3% vrednosno⁹, a Hemofarmov portfolio kreiran je po meri pacijenta i u skladu sa savremenim potrebama domaćeg, ali i stranih zdravstvenih sistema:

- kompanija prometuje preparate u 11 (od 14) farmakoterapijskih grupa po ATC klasifikaciji,
- u portfoliju ima 192 preparata po INN-u, sa 391 formi i doza,
- portfolio je fokusiran na najbitnije farmakoterapijske grupe, poput preparata za kardiovaskularne bolesti, antibiotike i neuropsihijatrijske preparate, što odgovara i epidemiološkoj strukturi terapijskih indikacija,
- preparati koji se izdaju bez lekarskog recepta (OTC) zauzimaju lidersku poziciju na farmaceutskom tržištu Srbije, sa udelom od 16,8%¹⁰,
- konstantno unapređenje portfolija novijim generacijama lekova poslovni je imperativ,
- razvoj novih segmenata, pre svega onkološkog, u fokusu su daljeg razvoja kompanije,
- poslovanje u okviru STADA Grupe otvara dodatne mogućnosti za plasman proizvoda na veoma zahtevna tržišta EU.

Farmaceutsko tržište iz kategorije Rx preparata uslovljeno je cenovnom politikom koju propisuju Ministarstvo zdravlja i Ministarstvo trgovine. U tom smislu, cene lekova su, takođe, uslovljene i zvanično odobrene vrednosti, koje određuju ta dva nadležna ministarstva.

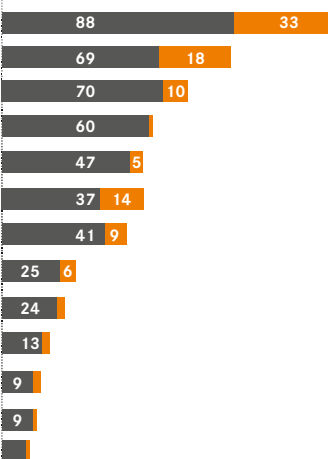
⁹ Izvor: ALIMIS

¹⁰ Izvor: IMS baza za 2014. godinu

RX+OTC
in m EUR

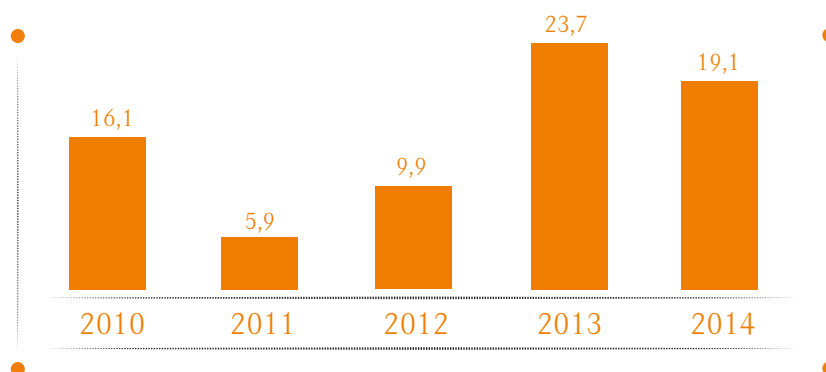
ATC	TPM	Hemofarm	MS in %
C - cardiovascular system	121.398.923	33.257.338	27%
N - nervous system	86.637.427	17.836.419	21%
A - alimentary tract & metabolism	79.988.373	10.025.728	13%
L - antineoplastic & immunomod ag	60.038.014	43.913	0%
R - respiratory system	51.948.411	5.203.460	10%
J - anti-infectives for syst use	51.702.055	14.439.257	28%
B - blood & blood forming organs	50.211.370	9.142.313	18%
M - musculo-skeletal system	30.604.589	5.780.154	19%
G - g/urinary syst & sex hormone	26.179.546	2.270.263	9%
H - syst horm prep excl sex horm	15.394.398	2.473.172	16%
D - dermatologicals	10.992.411	1.675.134	15%
S - sensory organs	10.275.850	1.583.507	15%
V - various	4.517.452	46	0%
P A - parasitic prod insect & repel	463.573		0%
GRAND TOTAL	600.352.392	103.730.704	0%

Hemofarm/Others

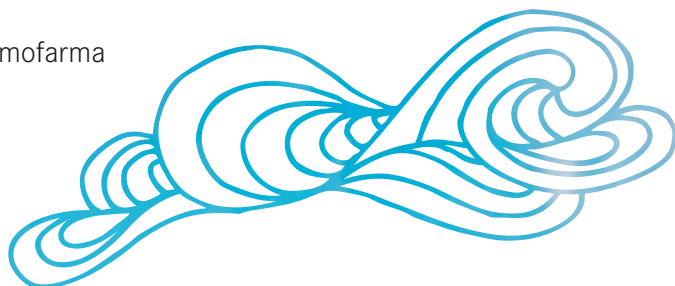
Hemofarm je najveći izvoznik lekova i u 2014. godini. Svrstao se među 10 najvećih izvoznih kompanija u Srbiji i izveo je proizvode u vrednosti od 14.264.804.000 dinara.

Visoke investicije kao podrška rastu i razvoju kompanije (*u milionima evra)

Intenzivno investiranje u:

- osavremenjavanje proizvodnih pogona,
- širenje kapaciteta i transfer STADA proizvoda,
- laboratorije (R&D, mikrobiološka kontrola itd.),
- implementaciju i razvoj SAP sistema na nivou Hemofarma

ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ

Generički lekovi imaju pristupačnije cene zato što za njih nisu potrebna početna klinička istraživanja, čime se smanjuju investicije. Terapijska efikasnost generičkih lekova ekvivalentna je originatorskim i mora biti dokazana studijama o bioekvivalenciji. Onog trenutka kada isteknu patentna prava nekom originatorskom leku i kada se pojavi adekvatan generički proizvod, tada je jedino racionalno koristiti generičke lekove, jer se za mnogo manje novca dobija identičan proizvod, kako u terapijskom tako i u sigurnosnom smislu. Korišćenje generičkih lekova smanjuje troškove svakog sistema zdravstvene zaštite a oslobođeni fondovi se koriste za druge originatorske lekove.

Istekom perioda važenja patenta gubi se pravo ekskluzivnosti prodaje originatorskog proizvoda, što u domenu farmaceutske industrije predstavlja početak žestoke borbe za zauzimanje leaderske pozicije na tržištu generičkih lekova. Cilj Istraživanja i razvoja Hemofarma je da završi razvoj, registraciju i transfer novog proizvoda pre isteka patentne zaštite.

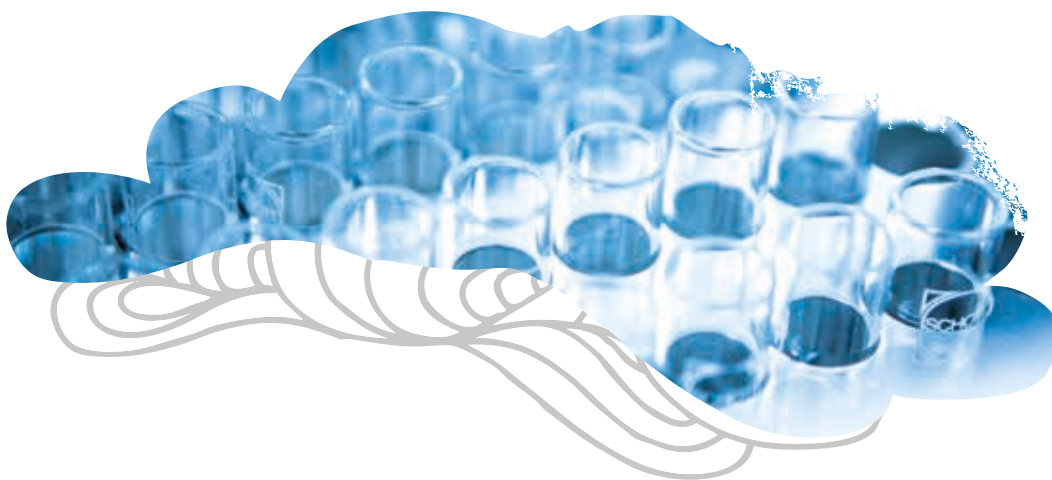
U 2014. godini dobijeno je 125 novih registracionih rešenja za plasiranje proizvoda na 10 tržišta, a najviše registracija realizovano je u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Srbiji i Makedoniji. Pored toga, na registraciju je predato 105 novih proizvoda, što je za 6% više nego u 2013. godini.

Prateći i analizirajući razvoj domaćeg i međunarodnog farmaceutskeg tržišta, Hemofarm kontinuirano preispituje svoje potencijale i mogućnosti proširivanja tržišnog nastupa sa tendencijom unapređenja onih segmenata tržišta koji nisu dovoljno razvijeni ni po vrsti proizvoda, niti formi ili dozi, a iz perspektive zadovoljenja potreba pacijenata za kvalitetnom, dostupnom i pravovremenom terapijom. U fokusu razvojnih i registracionih aktivnosti su kardiološki, CNS, antiinfektivni, kao i proizvodi iz grupe OTC i medicinskih sredstava (MD), a jedan od zacrtanih ciljeva je i rad na razvoju inovativnih generičkih lekova, odnosno lekova sa dodatom vrednošću. Zato Hemofarm kontinuirano unapređuje rad na lansiranju proizvoda iz sopstvenog razvoja, čiji porast iz godine u godinu svedoči da kompanija ima odgovarajući „know-how“ i potencijal da

generičke proizvode razvija, registruje i plasira na novim tržištima, te da u potpunosti upravlja njihovim lancem isporuke.

Na registraciju je u 2014. godini predato pet novih proizvoda, u više različitih doza, iz sopstvenog razvoja u EU, u poređenju sa 3 proizvoda predata na registraciju prošle godine u zemljama EU, a za koje je u 2014. uspešno realizovano lansiranje na tržište:

Predato na registraciju 2014. (lansiranje 2015/16.)		Lansirano u 2014. (EU)	
Proizvod	Doza	Proizvod	Doza
aripiprazol tablete	5,10,15,30 mg	moksifloksacin, film tablete	400 mg
aripiprazol orodisperzilne tablete	10, 15 mg	moksifloksacin, infuzioni rastvor	400 mg/250 ml
duloksetin kapsule sa modifikovanim oslobađanjem	30, 60 mg	esomeprazol lio injekcije	40 mg
duloksetin kapsule sa modifikovanim oslobađanjem	20, 40 mg	Lansirano u 2014. (SEE)	
linezolid infuzioni rastvor	2 mg/ml	Midol gastorezistentne film tablete	100mg
		olopatadin 0,1% kapi za oči	5 ml
		moksifloksacin, film tablete	400 mg
		moksifloksacin, infuzioni rastvor	400 mg/250ml

Hemofarm stalno unapređuje „know-how“ u radu na sopstvenim projektima, u okviru razvoja i tehničkih operacija, kroz uvođenje novih tehnologija i unapređenje proizvodnih pogona. Jedan od takvih projekata je i duloksetin za koji je u toku 2014. godine uspešno završen razvoj, transfer i predaja na registraciju novog generičkog proizvoda u formi kapsula, koje su napunjene peletama sa modifikovanim oslobađanjem. Inovatorske verzije duloksetina i aripiprazola su tokom prethodne godine bile među najprodavanijima u EU, pa su očekivanja velika u 2015/2016 za plasiranje ovih generičkih proizvoda. Kada je u pitanju ranije razvijena i patentirana farmaceutska forma „one-fits-all“, ovo jedinstveno rešenje upravo je i primenjeno na projektima iz sopstvenog razvoja Aripiprazol tablete i orodisperzibilne tablete. Duloksetin i aripiprazol su jedni od najviše korišćenih lekova u psihijatriji, a nove formulacije pružaju pacijentima komfornije uzimanje terapije. Razvoj kapsula koje sadrže pelete sa modifikovanim oslobađanjem, omogućio je primenu duloksetina u dve različite indikacije. Doze od 20mg i 40mg se koriste za terapiju inkontinencije, prvenstveno kod žena, dok se doze od 30mg i 60mg koriste kao antidepresivi. Orodisperzibilne tablete aripiprazola daju pacijentu mogućnost da tabletu jako brzo otopi u ustima i na taj način lakše uzme dnevnu terapiju.

U 2014. uspešno su lansirani na tržište EU registrovani projekti poput moksifloksacina, čiji je značaj, za zdravstveni sistem i društvo u celini, u proširenju palete antibiotika, s obzirom na problem rezistentnosti velikog broja mikroorganizama na postojeće antibiotike.

Tokom 2014. godine u fokusu je bilo i održavanje registracija za 41 proizvod na globalnom nivou, za celu STADA Grupu, i 153 proizvoda koji su bili predmet obnove registracija. Praktičan značaj novih registracija i odražavanje postojećih predstavlja povećanje tržišnog potencijala za kompaniju, kroz plasman velikog broja proizvoda u zemljama regiona – kapi za oči, sterilne forme i čvrsti dozni oblici iz sopstvenog razvoja, kao i licencni proizvodi. To doprinosi stabilnijem farmaceutskom tržištu, a posebno sa aspekta zadovoljenja potreba pacijenata i korisnika proizvoda za adekvatnom terapijom, kao i pravovremenom prevencijom.

Istraživanje i razvoj	2013.	2014.
Broj novih registracionih rešenja	158	125
Broj pripremljenih i predatih dosijea za obnovu registracije	153	153
Broj pripremljenih i predatih dosijea za novu registraciju	99	105

Pored toga, realizovani su transferi¹² za 36 proizvoda od kojih su 56% aktivnosti na transferu R&D proizvoda u proizvodnju, a 44% su „site-to-site“ transferi i transferi od trećih lica u proizvodne pogone Hemofarma u okviru STADA Grupe. Porast broja transfera predstavlja i jedan od pokazatelja rasta vrednosti kompanije, kako kada se radi o transferima iz razvoja u proizvodnju, tako i u slučaju licencnih proizvoda i ugovorne proizvodnje čime kompanija osvaja nove tehnologije, metode i proizvodne procese, te obogaćuje „know-how“. Iako je manji broj izdatih rešenja od ALIMSA, broj predatih dosijea je veći, te se u skladu sa tim očekuje povećanje broja novih registracionih rešenja u 2015.

¹² Transfer predstavlja puštanje novog proizvoda iz R&D-a u proizvodnju; transfer može da znači i prebacivanje proizvodnje nekog proizvoda iz jednog pogona u drugi, u okviru Hemofarm Grupe ili na nivou STADA Grupe. Značaj transfera je u prelasku sa teorijskog dela nastajanja proizvoda u praktičan, kroz konkretnu produkciju. Takođe, transferi proizvodnje iz jedne u drugu fabriku ili pogon omogućavaju optimalno iskorišćavanje raspoloživih kapaciteta, uz višestruke pozitivne efekte i racionalizaciju proizvodnje.

OPERATIVNA IZVRSNOST

U 2014. godini, Hemofarm nastavlja sa razvojem programa kontinuiranog unapređenja i to ne samo u okviru proizvodnje, već prošireno i na sve druge sektore u oblasti Tehničkih operacija – Kvalitet, Istraživanje i razvoj, Nabavka i Planiranje potreba, kao i na proizvodne sajtove izvan Vršca.

Samo u proizvodnji je u 2014. godini implementirano 18 inicijativa u oblasti kontinuiranog unapređenja i to u najvećoj meri orijentisanih ka povećanju efikasnosti i smanjenju zastoja, ali i smanjenju različitih vrsta gubitaka, uključujući i potrošnju energenata i troškove proizvodnje, skladištenja i transporta. Neki od značajnijih rezultata implementacije inicijativa i projekata unapređenja u oblasti Hemofarm proizvodnje u Vršcu tokom 2014. godine:

1. optimizacija transportnog pakovanja ostvarena povećanjem iskorišćenja paleta u Pogonu čvrstih formi (PČF) i prelaskom na uniformno transportno pakovanje (kutije većih dimenzija) za sve proizvode namenjene tržištu EU: oko 35.000 transportnih kutija ili oko 750 paleta godišnje, što odgovara smanjenju godišnjih troškova u skladištu gotovih proizvoda za približno 0,6% i smanjenju emisije štetnih gasova za oko 1%¹³; ostvareni su finansijski efekti od preko 50.000 evra na godišnjem nivou, računato na osnovu uštede materijala, skladišnog prostora i transporta;

2. smanjenje trajanja planiranih zastoja u proseku za 15% na opremi za pakovanje CAM u PČF kroz optimalno podešavanje linije za pakovanje najfrekventnijih proizvoda;

3. smanjenje neplaniranih zastoja za 30% na liniji za pakovanje IMA u PČF unapređenjem specifikacije mastila za štampanje folija;

4. Pogon sterilnih proizvoda – smanjenje škarta za 80% u proizvodnji infuzionih rastvora, koji potiče od deformacije boca u DeLama autoklavu; **skraćenje ciklusa automatskog čišćenja i sterilizacije liofilizatora za 50%**, te značajnom uštedom vode za injekcije od oko 3% ukupne godišnje potrošnje u Hemofarmu;

¹³ Najmanje 25 kamiona godišnje, a trideset paleta je prosečan kapacitet po 1 kamionu; u odnosu na ukupan obim transporta samo sa skladišnih lokacija u Vršcu

5. druga faza uvođenja sistema pokretnih rafova „mobile racking“ u skladištu pakovnog materijala – kapacitet skladišta dodatno povećan za oko 65%; na ovaj način je u periodu od marta do decembra 2014. eliminisana potreba za iznajmljivanjem dodatnih skladišnih kapaciteta što odgovara uštedi energije od približno 25.000 kWh ili 90.000 MJ u datom periodu.

Tokom protekle godine unapređenja u domenu operative izvrsnosti implementirana su i na nivou cele Hemofarm Grupe. Tako je u Šapcu realizovano skraćanje tehničkih dana na opremi u Odeljenju čvrstih formi kao i vremena tabletiranja na svima mašinama, te optimizacija procesa pripreme suspenzija za oblaganje tableta, dok je u Banja Luci optimizovana potrošnje energije za HVAC, uveden SAP u proces centralnog merenja i realizovane optimizacije na pakovanju u delu označavanje proizvoda.

U 2014. godini definisane su i 23 nove inicijative u oblasti proizvodnje za 2015. i 2016. Mnoge su koncipirane kao podrška održivom razvoju i kompleksnim multidisciplinarnim projektima orijentisanim ka unapređenju kvaliteta i procesa u okviru lanca isporuke generalno.

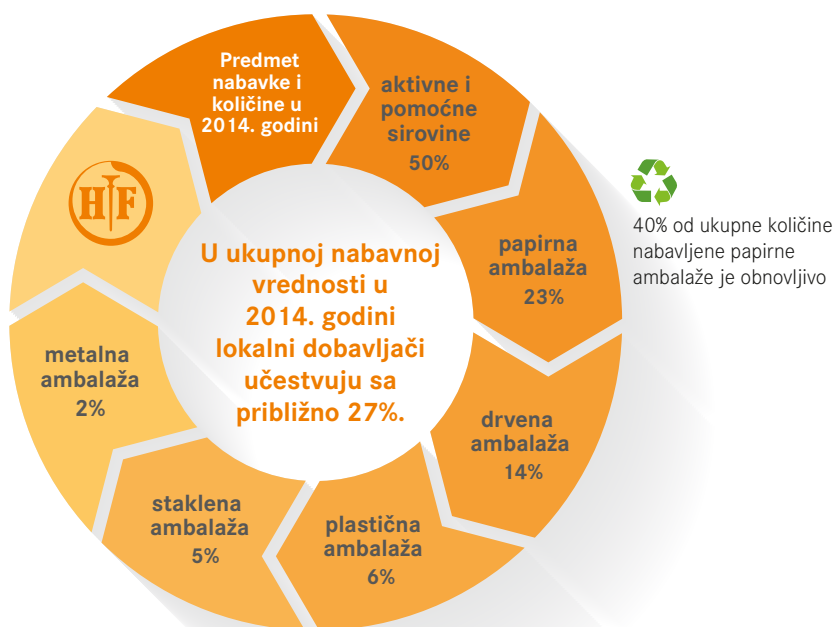

NABAVKA

Proces nabavke predstavlja značajan segment u obezbeđivanju uslova za nastanak kvalitetnog farmaceutskog proizvoda. Farmaceutske sirovine su neretko teže dostupne, posebno kada ne postoje domaći dobavljači. Uprkos svim izazovima, Hemofarm kontinuirano unapređuje rad svog Sektora nabavke, optimizujući troškove, bez narušavanja kvaliteta, čineći svoju nabavku efikasnom i transparentnom.

U ukupnoj vrednosti nabavke tokom 2014. godine najveće učešće imaju sirovine (oko 55%), dok je učešće ambalaže približno 17%, „in bulk“ i gotovih proizvoda 12%, dok se ostatak odnosi na investicije, usluge i ostalo:

Pod lokalnim dobavljačima podrazumevaju se dobavljači iz Srbije. Kada se uporedi nabavka u 2013, gde je sa domaćeg tržišta iznosila oko 20%, uočljivo je povećanje učešća domaćih dobavljača usled centralizacije procesa nabavke. U strukturi nabavke domaći dobavljači zastupljeni su najvećim delom pri nabavci ambalaže kao što su papirna, drvena i plastična ambalaža, itd, dok su u nabavci sirovina zastupljeni manjim delom, s obzirom na specifičnost delatnosti kompanije i slabe zastupljenosti lokalnih proizvođača farmaceutskih sirovina. Prednost lokalnog tržišta je u nižim troškovima prevoza i osiguranja robe, kraćim rokovima

isporuke malih količina zbog čega se smanjuju i troškovi skladištenja a time i zaliha, bržem rešavanju hitnih porudžbina, nižim troškovima funkcija nabavke zbog prostorne blizine poslovnih partnera, većoj pouzdanosti isporuka zbog malih prevoznih rizika, lakšoj komunikaciji, kao i „just-in-time“ isporukama.

U toku postupka nabavke svi dobavljači i davaoci usluga bez obzira na teritorijalnu pripadnost, tretiraju se na isti način. Pri izboru dobavljača vodi se računa da obezbeđuje utvrđeni kvalitet proizvoda, da nudi proizvod po prihvatljivoj ceni, ispunjava rokove, pruža realnu podršku i servis, te informacije korisne nabavljaču i poručiocu, preuzima odgovornost za potencijalne probleme i transparentno informiše naručioca o problemima porudžbine ili isporuke, kao i da uživa stabilnu finansijsku poziciju. Takođe, za Hemofarm je, kao društveno odgovornu kompaniju, od suštinske važnosti da potencijalni i postojeći dobavljači poštuju prava svojih zaposlenih i da su i sami društveno odgovorni

U kompaniji postoje definisane procedure za odobravanje novih i praćenje postojećih dobavljača, a prilikom prijema kontroliše se svaka isporučena serija sirovina, pakovnog materijala i ostalih proizvoda i usluga koji jesu predmet nabavke, kao i prateća dokumentacija. Višečlane komisije odlučuju o ishodima tendera, čime su dodatno smanjene mogućnosti zloupotrebe. Transparentnost odnosa sa dobavljačima osigurana je centralizovanjem procesa nabavki. Takav pristup omogućava i veću racionalizaciju samih procesa nabavke, a Sektor nabavke zadužen je da vodi računa o tenderima i nabavkama. Opšti uslovi i odredbe poslovanja istaknuti su na zvaničnom korporativnom sajtu i stoga su dostupni svim zainteresovanim stranama. U 2014. godini nije bilo pritužbi po tom osnovu.

Još od 2013. godine zaposleni u Sektoru nabavke potpisuju izjavu da nisu u sukobu interesa prilikom obavljanja svojih poslova, niti povezani sa nekim dobavljačem, što garantuje odsustvo uticaja na njihovu nepristrasnost, u skladu sa korporativnim principima upravljanja i preventivnim antikoruptivnim merama. Takođe, primenjuje se i formular izjave o odsustvu sukoba interesa prilikom specifičnih vrsta nabavki, kod intersektorskih tenderskih komisija i kada postoji potreba da takvu izjavu daju i lica koja nisu zaposlena u Sektoru nabavke.

U Vršcu je pre nekoliko godina pokrenuta inicijativa od strane Opštine Vršac i Hemofarma o osnivanju Tehnološkog parka¹⁴ koji nudi podsticajne mogućnost svim zainteresovanim kompanijama da proizvode robu kako za Hemofarm tako i za kompanije u okruženju, podstičući lokalne dobavljače da razvijaju svoje usluge i proizvode.

¹⁴ http://www.vrsac.com/active/sr-latin/home/aktuelno/privreda/tehnoloski_park.html

KONCEPT ODRŽIVE I DRUŠTVENO ODGOVORNE NABAVKE

Koncept održive i društveno odgovorne nabavke nastoji da maksimizuje „cost-benefit“ odnos, aktivno unapređujući pozitivne performanse društveno odgovornog poslovanja, zaštite životne sredine, ekonomskih i socijalnih aspekata.

Tokom godine, postepeno je zamenjivan običan (GC2) karton recikliranim (GD2) kartonom, te je do oktobra 2014. uspešno uvedeno oko 80% recikliranog kartona. Inače, do 2013. godine za izradu osnovnih kutija u Hemofarmu korišćeno je oko 97% nerekicliranog kartona.

Ovo je jedan od najboljih primera, koji svedoči o svesti kompanije i značaju održivosti u svakom segmentu poslovanja. Osnovne kutije od recikliranog kartona imaju identične performanse kao i kutije od nerekicliranog kartona (proizvedenog od pulpe), a pokazalo se da nemaju nikakve negativne efekte na performanse proizvodnih procesa, kao ni na kvalitet gotovog proizvoda. Tokom godine za potrebe Hemofarma A.D. nabavljeno je oko 1.100 tona osnovnih kutija od recikliranog kartona dok je od nerekicliranog kartona nabavljeno oko 300 tona kutija. Nabavkom 1 tone osnovnih kutija od recikliranog kartona ostvaruje se ušteda od 4.200kW električne energije, 32.000 l vode, 74% se manje zagađuje vazduh i spašava 17 stabala po toni. Novčana ušteda je oko 10%.

U 2014. godini nastavljena je i realizacija projekta uvođenja novih CRC zatvarača. Punom primenom ovog projekta planiran je manji utrošak polipropilena po zatvaraču za oko 25% od ukupne težine postojećeg zatvarača, što je na godišnjem nivou oko 5 tona manje polipropilena.

U skladu sa primenom BSCI kodeksa društvene odgovornosti i poštovanja ljudskih prava, formiran je BSCI Projektni tim u kojem je učestvovao i Sektor nabavke. Poslovni partneri upoznati su sa principima BSCI kodeksa, a njegov sistem vrednosti kaskadiran je kroz celokupan lanac snabdevanja. Postojeći ali i potencijalni dobavljači, dobili su zadatak da dokažu da preduzimaju sve neophodne mere da bi obezbedili sopstveno poštovanje BSCI Kodeksa ponašanja. Kriterijum pri odabiru dobavljača bio je da se upitnik prosledi na najveće domaće dobavljače prema učešću u ukupnom prometu. Tokom godine, prosleđeni su BSCI upitnici ka 20 značajnih dobavljača (koji čine oko 10% ukupnog prometa u 2014.) od kojih je 75% odgovorilo na upitnik. Na obostrano zadovoljstvo, konstatovan je visok nivo svesti i poštovanja BSCI sistema vrednosti u okviru lanca snabdevanja Hemofarma. Revidiranje dobavljača u skladu sa principima BSCI kodeksa nastaviće se i u 2015. godini kako bi se obezbedilo da Hemofarm sarađuje samo sa dobavljačima koji posluju u skladu sa punim poštovanjem ljudskih prava, kao i prava zaposlenih.

PROIZVODNJA

Neke od najvažnijih poslovnih prednosti Hemofarma su stručan kadar orijentisan ka postizanju vrhunskih rezultata, tehnološka zaokruženost i primena najsavremenijih farmaceutskih standarda, zaokružen i savremen portfolio, sertifikovano upravljanje kvalitetom, kao i vrhunsko istraživanje i razvoj.

Hemofarm Grupa ima fabrike u:

- **Vršcu** (centralni proizvodni kompleks sa četiri proizvodna pogona i visokoregalnim skladištem; proizvodnja čvrstih formi lekova, sterilnih proizvoda, infuzionih rastvora i injekcionih preparata)
- **Podgorici** (proizvodnja infuzionih rastvora, oftalmoloških preparata i cefalosporinskih antibiotika)
- **Šapcu** (proizvodnja čvrstih, tečnih i polutečnih preparata)
- **Banja Luci** (proizvodnja čvrstih formi lekova)
- **Dubovcu** (proizvodnja antibiotika).

U Hemofarmu je 2014. godine proizvedeno 4,4 milijardi jedinica proizvoda, što je 13% više u odnosu na prethodnu godinu. Od ukupnog broja proizvedenih jedinica u 2014. godini, 3,9 milijarde ili oko 90% čine čvrste forme - tablete, film-tablete i kapsule. Doprinos takvom rezultatu dali su svi proizvodni pogoni Hemofarm Grupe, koji sve više proizvode za zahtevna tržišta EU, a na nivou STADA Grupe predstavljaju najvećeg proizvođača i okosnicu daljeg razvoja.

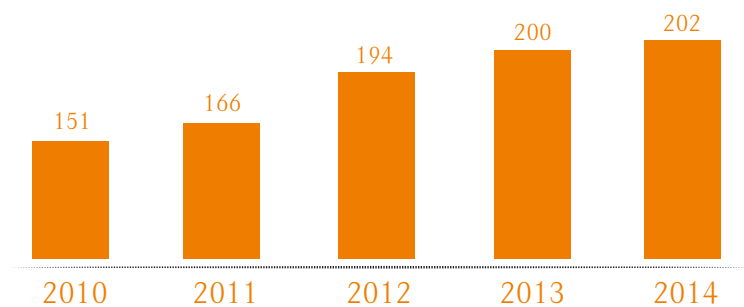

U 2014. godini, pored rasta obima proizvodnje, beleži se i dalji rast kompleksnosti – portfolio je predstavljalo 1.974 različita proizvoda, što je 15% više u odnosu na 2013. godinu. Ovo je najveća zabeležena kompleksnost proizvodnje u dosadašnjoj istoriji kompanije.

Hemofarm kontinuirano unapređuje svoj portfolio, lansirajući svake godine nove proizvode, sa ciljem da, pre svega, zadovolji potrebe svojih korisnika i pacijenata. Tako daje doprinos unapređenju kvaliteta života i zdravlja stanovništva, ali doprinosi i većoj stabilnosti i boljoj snabdevenosti domaćeg farmaceutskog tržišta. Proizvodnja je fokusirana na Rx i OTC proizvode u okviru najbitnijih farmakoterapijskih grupa, poput preparata za kardiovaskularne bolesti, antibiotika i neuropsihijatrijskih preparata.

Proizvodnja 2010-2014 (*u milionima pakovanja)

- više od 202 miliona pakovanja proizvedeno je u 2014. – najviše u istoriji kompanije;
- sa proizvodnim kapacitetom od 46 miliona boca godišnje, Hemofarm spada među 5 najvećih evropskih proizvođača infuzionih rastvora;
- proizvodnja značajnog broja proizvoda STADA Grupe namenjenih plasmanu u zemlje EU, potvrda je savremenog koncepta, vrhunske tehnološke opremljenosti i kadrovske kompetentnosti.

SKLADIŠTENJE I TRANSPORT

Usled konstantnog porasta proizvodnje, te količine uskladištenih materijala, Hemofarm A.D. kontinuirano radi na povećanju efikasnosti i boljem iskorišćenju skladišnog prostora, o čemu najbolje svedoče realizovani projekti uvođenja Mobile racking sistema, te Drive-in i Drive-Trough sistema skladištenja, kojima su duplirani skladišni kapaciteti u skladištu kabastih sirovina.

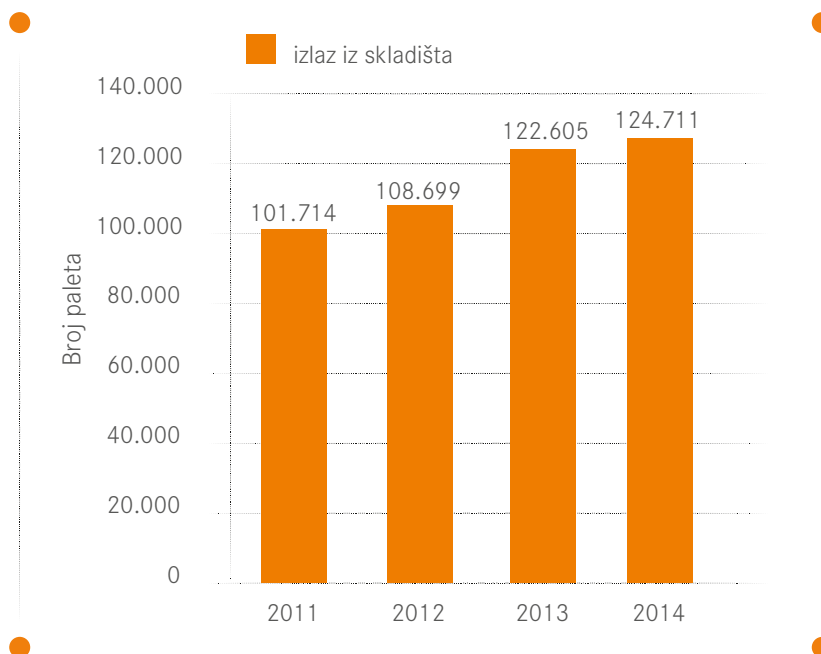
Kompletna rekonstrukcija skladišta pakovnih materijala u protekloj godini omogućila je smanjenje zakupa eksternih skladišta, što je, pored manjih troškova, uticalo i na manji utrošak električne energije, drugih energenata, kao i troškova transporta, uz posredno smanjenu emisiju CO₂.

Pored skladištenja proizvodnih materijala, vodi se računa i o adekvatnom smeštanju i čuvanju svih ostalih pratećih zaliha neophodnih za tekuće poslovanje (rezervni delovi, potrošni materijal, reklamni materijal i slično).

Tokom 2014. godine, shodno najvišem nivou sistema bezbednosti i limitirane dostupnosti, nije zabeležen nijedan slučaj neovlašćenog raspolaganja bilo kojom vrstom materijala, a posebno narkotika. Takođe nije bilo ni incidenata u skladištima zapaljivih materija, niti slučajeva izlivanja opasnih materija.

U cilju poboljšanja kvaliteta i efikasnosti u okviru skladišnog poslovanja značajno je obnovljena i flota vozila unutrašnjeg transporta. Gotovo kompletan unutrašnji transport zasnovan je na automatizovanim regalnim dizalicama kao i viljuškarima na elektropogon, a aspekti sigurnosti i smanjenja emisije štetnih gasova bitni su opredeljujući faktori za izbor i nabavku navedenih namenskih vozila i mašina.

U cilju kvalitetne dostave proizvoda do mreže veletrgovništva, uz poštovanje zahteva GDP-a¹⁵, krajem 2014. godine Hemofarm unapređuje svoju mrežu prevoznika, a ukupan broj isporučenih paleta sa gotovim proizvodima iz skladišta gotovih proizvoda u konstantnom je porastu poslednjih godina kao i tokom 2014. godine:

S obzirom da Hemofarm izvozi veći deo svog proizvedenog portfolija, dodatna olakšanja za brz i efikasan transport predstavljaju pojednostavljene carinske procedure.

Hemofarm je jedina kompanija u Srbiji koja ima status povlašćenog privrednog subjekta tipa F. Povlašćen status koji dodeljuje Uprava carine omogućava brže i jednostavnije procedure carinjenja što ubrzava plasman proizvoda, povećava konkurentnost proizvoda i efikasnije poslovanje.

Ovo znači i da je Hemofarm dugoročan i stabilan partner u spoljnotrgovinskoj aktivnosti Srbije. Praktično je kompanija dobila „bescarinsku poziciju” i iz perspektive carine Srbije ali i Međunarodne carinske organizacije. Razlozi za uvođenje pojednostavljenih carinskih postupaka su efikasnije poslovanje kompanija, smanjenje troškova, brži protok kapitala, uspostavljanje kvalitetne interne kontrole, usaglašavanje naše zakonske regulative i prakse sa zakonodavstvom Evropske unije.

¹⁵ Good Distribution Practice jeste ključna komponenta za osiguranje kvaliteta; zahtev da kompanija uspostavi sistem kvaliteta na način da se proizvodi dosledno obrađuju i čuvaju u skladu sa najstrožim zahtevima regulatora, i da se tako obezbedi kvalitet prilikom skladištenja, transporta i distribucije

HEMOFARM KVALITET

Hemofarm Kvalitet je organizaciona celina nastala krajem 2014. godine, objedinjavanjem sektora Kontrole kvaliteta i Obezbeđenja kvaliteta.

Ovim izmenama očekuje se unapređenje organizacione efikasnosti i preciznije delegiranje odgovornosti, a odobrena je i izgradnja nove zgrade Kvaliteta („green field“ projekat), ukupne površine 7.000 m².

Težnje zaposlenih u Hemofarmu da se zadovolje potrebe i očekivanja korisnika sadržane su u Politici kvaliteta koja je dostupna na zvaničnoj korporativnoj internet stranici http://www.hemofarm.com/docs/Politika_kvaliteta.pdf. S tim u vezi, poštuju se i sprovode svi zakonski zahtevi Republike Srbije i međunarodne regulative, standardi i smernice koje regulišu oblasti razvoja, registracije, proizvodnje i prometa lekova i medicinskih sredstava, kao i zahtevi i odredbe svih ugovora sa domaćim i inostranim partnerima.

Nadležni domaći i međunarodni organi i institucije zemalja u koje kompanija izvozi svoje proizvode sprovode inspekcijski nadzor u Hemofarmu. Deluje se i proaktivno, te se kroz aktivnosti sektora Kvaliteta redovno nadziru dobavljači, kako bi se potvrdila usklađenost rada sa zahtevima evropske i svetske regulative i predupredili eventualni problemi. Eksterne provere kvaliteta dobavljača obavljaju se redovno, po godišnjem planu utvrđenom na nivou STADA Grupe, ali i vanredno, po potrebi, kako bi se maksimalno zaštitio kvalitet proizvoda. U 2014. je obavljena 61 eksterna provera:

Proizvodnja i plasman efikasnih, bezbednih, a dostupnih lekova čine osnovu poslovanja Hemofarma, zbog čega su aktivnosti Kontrole kvaliteta tesno povezane sa aktivnostima drugih organizacionih celina, poput Obezbeđenja kvaliteta, Proizvodnje, Istraživanja i razvoja i Nabavke. Sve procedure sistema obezbeđivanja i kontrole kvaliteta usklađene su sa zahtevima Dobre proizvođačke prakse (EU GMP¹⁶), propisima farmakopeja i drugih relevantnih međunarodnih standarda. Laboratorije (hemijska, mikrobiološka i laboratorija za kontrolu kvaliteta pakovnog materijala) opremljene su najsavremenijom opremom za ispitivanje sirovina, ambalaže i gotovih proizvoda (sterilnih i nesterilnih) u skladu sa zahtevima ICH¹⁷ regulative i Dobre proizvođačke prakse.

Kvalifikovanost, proširivanje stručnih znanja, usavršavanje praktičnih iskustava i rad na sopstvenom razvoju svih zaposlenih u Hemofarmu doživljavaju se kao bitni činioci sopstvenog uspeha. Sistem kvaliteta preispituje se i proverava uz stalno poboljšavanje efektivnosti sistema menadžmenta kvalitetom, te otklanjanjem svih uzroka koji mogu da ugroze sigurnost, bezbednost i kvalitet proizvoda.

Povećan je obim aktivnosti kod oslobađanje sirovina i ambalaže potrebnih za proizvodnju, puštanja gotovih proizvoda u Vršcu i prvih serija za tržište Srbije, ispitivanja uzoraka stabilnosti, uvođenja/verifikacije/validacije hemijskih metoda, ispitivanja laboratorijskih uzoraka, pokretanja zahteva za izmenu u delu dokumentacije proizvođača sirovina, slanja uzoraka na EU retesting.

U toku 2014. godine puštena je u promet 31 prva serija¹⁸ na tržište Srbije i 41 prva serija na tržište Bosne i Hercegovine.

Tokom 2014. urađena je nadogradnja procesa environmentalnog monitoringa (praćenja kvaliteta okruženja u proizvodnji) u svim aseptičnim proizvodnim pogonima dodatnim softverom (Nova EM mobile Modula) i dodatnom opremom, čime je omogućeno pravovremeno unošenje podataka i povećanje efikasnosti korišćenjem bar kod čitača. Započeta je i priprema za realizaciju projekta uvođenja elektronskog sistema za upravljanje dokumentacijom (Electronic Document Management System – EDMS), koji će u velikoj meri zameniti papirnu dokumentaciju. Hemofarm će prvi na nivou STADA Grupe uvesti ovaj sistem. Takođe su krajem 2014. godine započete aktivnosti na projektu usaglašavanja relevantnih kompjuterizovanih sistema sa zahtevima tekuće regulative za farmaceutske industriju. Formiran je projektni tim kojim koordinira predstavnik obezbeđenja kvaliteta. Projekat će obuhvatiti remedijaciju postojećih sistema i odgovarajuće obuke za dalji samostalni rad na održavanju njihove usaglašenosti sa regulativom.

Usaglašenost sa zahtevima dobre proizvođačke prakse i standarda ISO¹⁹ 9001:2008, ISO 14001:2004 i OHSAS 18001:2007 u 2014. godini potvrđuje se nalazima inspeksijskog nadzora.

Spisak sertifikata koje Hemofarm poseduje dopunjen je u odnosu na 2013. godinu:

- Nemački inspektorat za lekove oblasti Darmstadt – proizvodnja čvrstih formi u Podgorici
- Državna uprava Ukrajine za medicinske proizvode – proizvodnja tečnih formi u Podgorici, proizvodnja čvrstih formi i injekcionih rastvora u Vršcu, proizvodnja čvrstih formi u Šapcu
- Agencija za lekove i medicinska sredstva Crne Gore (CALIMS) – proizvodnja tečnih formi u Podgorici.

¹⁶ Good Manufacturing Practice – odvijanje proizvodnje i testiranja na način koji omogućuje da se obezbedi odgovarajući kvalitet proizvoda. ¹⁷ International Conference on Harmonisation of Technical Requirements for Registration of Pharmaceuticals for Human Use – Međunarodna organizacija za usklađivanje tehničkih uslova za registraciju lekova namenjenih ljudima. ¹⁸ Prve serije su one koje su prvi put proizvedene i puštene prilikom lansiranja proizvoda na tržište (to su one iz razvojnog dela, kad se završi proces registracije i dobije odobrenje za puštanje u promet nekog leka na određenom tržištu). ¹⁹ ISO (International Organization for Standardization) – Međunarodna organizacija za standardizaciju.

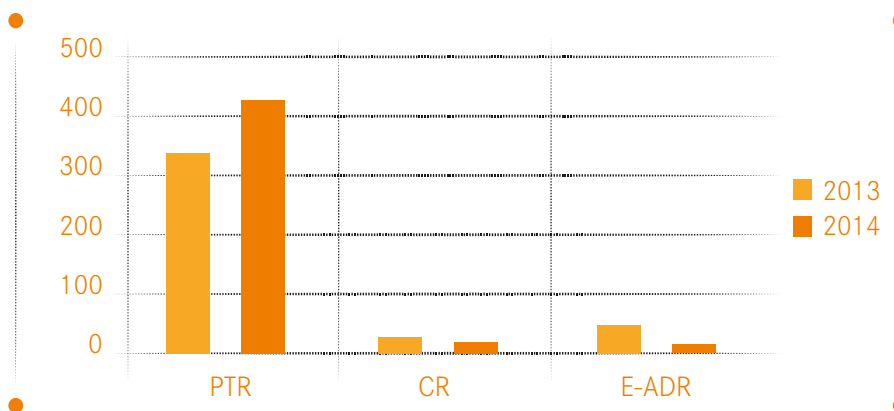
REKLAMACIJE

Reklamacija predstavlja izraz nezadovoljstva kupca proizvodima ili uslugama. Reklamacije i prigovori najčešće su posledice neadekvatnog pristupa zadovoljavanju potreba korisnika proizvoda, koji zbog toga sumnjaju da postoji odstupanje u isporučenom kvalitetu u odnosu na očekivani.

U 2014. godini Hemofarm A.D. je za svoje proizvode primio ukupno 457 reklamacija²⁰, u odnosu na 2013. kada je bilo 382 reklamacije²¹. Povećan broj reklamacija u najvećoj meri je uslovljen povećanom proizvodnjom i one se uglavnom odnose na pakovanje i etiketiranje, a ne na sâm kvalitet i funkcionalnost proizvoda.

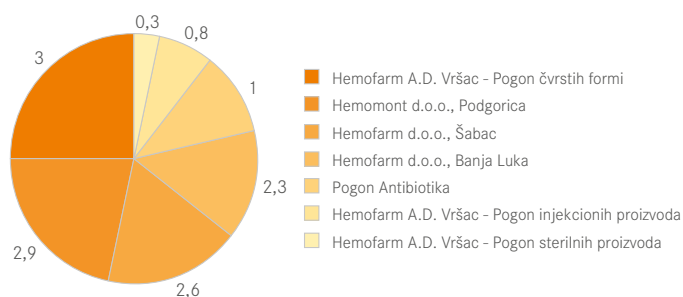
Struktura reklamacija u protekloj godini je: 443 proizvodno-tehničke (PTR)²³ reklamacije, 8 komercijalnih (CR)²³ i 6 reklamacija koje u sebi sadrže elemente neželjenog dejstva leka (R-ADR)²⁴. Najveći broj reklamacija zabeležen je za Pogon čvrstih formi u Vršcu, što je srazmerno veličini i obimu proizvodnje u ovom pogonu.

Reklamacije uobičajeno pristižu direktno – telefonski, poštom ili elektronskom poštom (mail zanasekupce@hemofarm.com, istaknut na zvaničnoj internet prezentaciji Hemofarma), posredstvom Sektora marketinga i prodaje, apoteka i lekara. U Hemofarmu su utvrđene detaljne procedure kojima se obezbeđuje upravljanje reklamacijama proizvoda. To je važan aspekt poslovanja farmaceutske industrije, koji je od suštinskog značaja za kontinuirano unapređenje procesa proizvodnje i kontrole kvaliteta, kao i za proces ispitivanja javnog mnjenja o tome koliko su potrošači zadovoljni.

²⁰ Od ukupno proizvedenih 202.379.405 pakovanja. ²¹ Od ukupno proizvedenih 200.200.901 pakovanja. ²² Reklamacije koje se odnose na pakovanje i etiketiranje, na oštećenja proizvoda, nepravilnosti na proizvodu, nedostatak pojedinih elemenata pakovanja i sl. To ne znači da je proizvod pogrešno upakovan, već različita tržišta traže različitu vrstu prezentovanih podataka, usled čega može doći do pojave pogrešnog pakovanja. ²³ Reklamacije koje se odnose na zakašnjenja u isporuci korisniku, isporuku neodgovarajuće količine proizvoda, neodgovarajući odnos isporučioaca prema kupcu ili ugovornom partneru i slično. ²⁴ Reklamacije koje u sebi sadrže elemente neželjenog dejstva leka, sumnju na neželjeno dejstvo, zatim elemente o: interakciji lekova, izloženosti lekovima u toku trudnoće i dojenja, izostanku terapijskog dejstva leka, sumnji u kvalitet leka, predoziranju, medicinskoj grešci, zloupotrebi leka, upotrebi leka kod neodobrene indikacije (off-label upotreba), neželjenim dejstvima nastalim pri izloženosti leka na radnom mestu, podatke o lažnom leku i sumnji u prenošenje infektivnog agensa putem leka.

Broj reklamacija na milion proizvedenih pakovanja

Za svaku primljenu reklamaciju Kontrola kvaliteta formira zvanični odgovor na reklamaciju. Svaka reklamacija zavodi se pod posebnim brojem i sadrži podatke poput naziva i serije proizvoda, podnosioca, opisa reklamacije i izveštaja o istrazi. Svi odgovori na reklamacije pažljivo se analiziraju i na osnovu nalaza istrage a u vezi sa procesom proizvodnje, pakovanja, ispitivanja ili rukovanja proizvodima predlažu se mere unapređenja određenog procesa. U cilju sprečavanja reklamacija propisuju se odgovarajuća poboljšanja, a kontinuirano se radi i na povećanju efikasnosti procesa sprovođenja istrage. Bezbednost je važan aspekt svih poslovnih procesa u Hemofarmu, pa tako i zaštite podata o podnosiocima reklamacija. Sa tim u vezi, proteklih godina nije zabeležen nijedan slučaj žalbi u vezi sa povredama privatnosti kupaca ili gubitkom ličnih podataka o kupcu.

Kako bi se smanjio broj reklamacija u toku istraga reklamacija u 2014. godini pokrenute su i realizovane sledeće generalne korektivno-preventivne mere:

- češće obuke zaposlenih u proizvodnji na odeljenju za pakovanje u Pogonu čvrstih formi;
- revizije i unapređenje radnih uputstava u proizvodnji;
- uvođenje novih dobavljača za kanistere i boce za pakovanje rastvora Povidon joda;
- pakovanje Tilidin film tableta transferovano je na moderniju pakovnu liniju;
- uvođenje pojačane kontrole aluminijumske folije za proizvode koji su osetljivi na vlagu.

Sva neželjena dejstva na lek, kao i proizvodno-tehničke reklamacije prijavljuju se ALIMS-u i mogu se videti na njihovom zvaničnom sajtu.

MARKETING, PRODAJA I REKLAMIRANJE PROIZVODA

Hemofarmov portfolio čine lekovi koji se izdaju na lekarski recept (Rx) kao i CHC proizvodi („consumers healthcare“ proizvodi), lekovi za čiju kupovinu nije potreban recept (OTC - „Over the counter“ ili BR) i dijetetski suplementi.

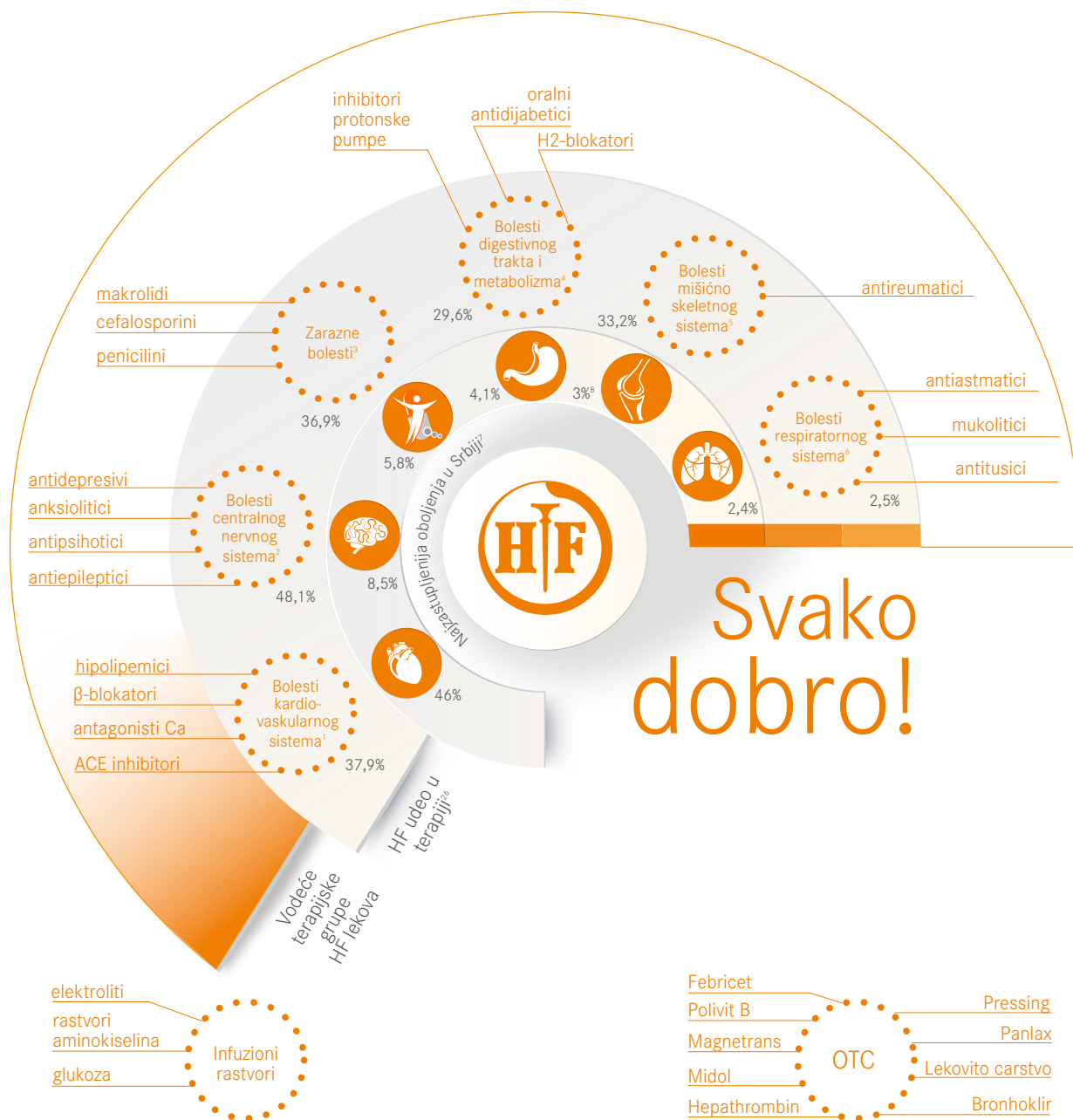
Hemofarm snabdeva tržište svojim proizvodima posredstvom mreže veleprodajnika, državnih i privatnih apoteka, a redovno i neometano snabdevanje tržišta jedan je od prioriteta Sektora marketinga i prodaje.

Nezarazne bolesti, bolesti srca i krvnih sudova, moždani udar, maligni tumori, šećerna bolest, opstruktivna bolest pluća i povrede, već decenijama dominiraju u srpskoj nacionalnoj patologiji. Zvanična statistika ukazuje²⁵ da su vodeći uzroci umiranja u Srbiji gotovo identični s onim u razvijenim delovima sveta, s tim što su nezarazne bolesti u Srbiji vodeći uzroci obolevanja, invalidnosti ali i prevremenog umiranja – pre 65. godine starosti. U Srbiji godišnje od svih uzroka umre približno 100.000 ljudi. Gotovo svaki drugi stanovnik Srbije umre od bolesti srca i krvnih sudova, svaki peti od moždanog udara ili malignih tumora, a te bolesti uzrokuju oko tri četvrtine smrtnih slučajeva u Srbiji.

²⁵ Institut za javno zdravlje Srbije „Batut“

Zastupljenost Hemofarma u najvažnijim terapijskim grupama²⁶

1 KV - Bolesti srca i krvnih sudova su vodeći uzrok umiranja u Srbiji. Jedan od glavnih zdravstvenih problema je akutni koronarni sindrom koji uključuje infarkt miokarda i nestabilnu anginu pectoris.

2 CNS - U Srbiji je u porastu broj osoba koje boluju od depresije, lekari predviđaju da će depresija biti druga najčešća bolest u našoj zemlji.

3 Zarazne bolesti - Razvoj antibiotika predstavlja jedno od najvećih dostignuća 20-tog veka koje je produžilo ljudski vek

4 Metabolizam - U Srbiji 8.6% osoba boluje od dijabetesa, s tim što na svakih 10 osoba sa dijabetesom tipa 2 dolazi jedna sa dijabetesom tipa 1

5 Mišićno-skeletni sistem - Reumatska bolest ima 150 podvrsta, ali najveći broj osoba boluje od reumatoidnog artritisa i osteoartritisa.

6 Respiratorni sistem - U Srbiji puši svaki treći muškarac, svaka četvrta žena, ali i svaka treća trudnica i svaki sedmi adolescent

7 Global burden of diseases, injuries and risk factors study 2010, Institute for Health Metrics and Evaluation, www.healthmetricsandevaluation.org
S.Jankovic et al, The burden of disease and injury in Serbia, Eur J Public Health, Vol. 17, No. 1, 80-85

8 Aproksimacija prema dostupnim statistikama

Procene su da će do 2020. godine kardiovaskularne bolesti postati vodeći uzrok obolevanja i umiranja u celom svetu, uključujući i nerazvijene zemlje, zbog čega je važno svakodnevno ukazivati na značaj prevencije i ukazivanje da su pušenje, nepravilna ishrana i fizička neaktivnost glavni „okidači“ za nastanak srčanih oboljenja.

Prateći faktore rizika, najčešće uzročnike smrtnosti, kao i trend u Srbiji, Hemofarm konstantno nastoji da na najadekvatniji preventivni i/ili terapijski način odgovori potrebama stanovništva, sprečavajući nastanak zdravstvenih tegoba ili ublažavajući simptome narušenog zdravlja. Shodno tome, Hemofarm stalno optimizuje svoj portfolio proizvoda, pokrivajući sledeće farmakoterapijske grupe:

- Alimentarni trakt i metabolizam
- Krv i krvotvorni organi
- Kardiovaskularni sistem
- Dermatologija
- Genitourinarni trakt
- Sistemski hormoni bez polnih hormona
- Sistemski antiinfektivni lekovi
- Mišićno koštani sistem
- Centralni nervni sistem
- Respiratorni sistem
- Čulni organi

Vodeći lekovi Hemofarma, na tržištu Srbije, koji se izdaju na recept (Rx, po INN-u)²⁷ su:

- bromazepam
- fiziološki rastvor
- enalapril
- lorazepam
- metoprolol tartarat
- bisoprolol
- metformin
- propafenon
- izosorbid mononitrat
- valproinska kiselina

Preparati Hemofarma koji se izdaju bez lekarskog recepta (OTC), zauzimaju lidersku poziciju na farmaceutskom tržištu Srbije, sa udelom od 16,8%²⁸ a vodeći OTC preparati na tržištu Srbije su:

- Pressing
- Nafazol
- Ranitidin 75 mg
- Hepathrombin
- Panlax

Aktivnosti ovog sektora regulišu interna korporativna pravila na nivou STADA Grupe, ali i domaća i međunarodna zakonska i etička pravila koja regulišu prodaju i reklamiranje farmaceutskih proizvoda, uz visok nivo svesti da odgovoran marketing mora počivati na principima održivosti, posebno zbog rizika oblasti u kojoj se posluje, gde nepravilna i nekontrolisana upotreba farmaceutskih proizvoda može biti opasna po ljudski život. Upravo zato, proizvodnja i marketing su oblasti kojima se pristupa sa naročitom pažnjom, uz potpuno poštovanje svih relevantnih zakona prilikom reklamiranja Hemofarmovih proizvoda. Stroge smernice definišu, a Pravni sektor ima konsultativnu ulogu u izradi/distribuciji marketinških materijala, deljenju uzoraka i saradnji sa zdravstvenim radnicima i njihovim udruženjima. Transparentnost u svim vidovima saradnje jeste osnovni imperativ, a ovu oblast definiše i poseban interni Pravilnik o oglašavanju, usaglašen sa najvišim moralnim i etičkim normama.

Liderska tržišna pozicija Hemofarma, a u službi zdravlja pacijenata, sagledava se kroz stalnu komunikaciju i interakciju sa svim učesnicima na tržištu, veletrgovnicama, apotekama, stručnom javnošću, opštom javnošću, pacijentima. Fokus Marketinga i prodaje je na razmeni stručnih informacija o proizvodima, sa predstavnicima stručne javnosti, tj. lekarima i farmaceutima, kao i na reklamiranju proizvoda, u skladu sa zakonskim mogućnostima, usmerenom ka opštoj javnosti, tj. korisnicima proizvoda. Kako bi edukativno predstavio sve aspekte savremene epidemiologije i terapije, te prikazao prednosti upotrebe svojih proizvoda, Hemofarm organizuje stručna predavanja za lekare i farmaceute, po internim pravilima kompanije i STADA Grupe, kao i odredbama pozitivnih propisa, a sa ciljem da na odluku o propisanom leku i terapiji utiče isključivo briga za dobrobit pacijenta. Sa druge strane, Hemofarm redovno informiše opštu javnost o prednostima upotrebe svojih farmaceutskih proizvoda, te vrši njihovo oglašavanje u skladu sa relevantnim propisima.

Tokom 2014. godine Hemofarm je poslovao u saglasnosti sa svim relevantnim propisima i nije bio kažnjavao za nepoštovanje propisa u vezi sa reklamiranjem i korišćenjem proizvoda i usluga.

KONTINUIRANA OPTIMIZACIJA PORTFOLIJA I UNAPREĐENJE PAKOVANJA PROIZVODA

Permanentnim praćenjem potreba potrošača i predviđanjem kretanja trenda tržišta, Marketing daje inicijalni input za optimizovanje palete proizvoda Hemofarma, kako bi se krajnjem potrošaču ponudio preparat novije generacije, boljih performansi i u skladu sa savremenim svetskim terapijskim protokolima.

Tokom prošle godine, u skladu sa tržišnim potencijalima, Hemofarm je lansirao proizvode u dve farmakološke grupe – gastroenterološka i oftalmološka. Na taj način je značajno ojačao svoju dosadašnju poziciju u tim segmentima, ali i na celokupnom farmaceutskom tržištu.

Lansirani proizvodi iz gastro segmenta su:

- pantoprazol – najprodavaniji inhibitor protonске pumpe
- omeprazol – prvi inhibitor protonске pumpe, koji je postavio terapijske standarde.

Lansirani proizvodi iz oftalmološkog segmenta su:

- olopatadin – savremeni antihistaminik, kojim je Hemofarm značajno proširio paletu proizvoda za lokalnu primenu,
- latanoprost – porastom broja pacijenata sa glaukomom pojavila se potreba za uvođenjem novih preparata.

Sa druge strane, Hemofarm je svoju paletu optimizovao i izlaskom iz pojedinih segmenata, tj. gašenjem proizvoda. Razlog je uglavnom slabljenje tržišnog potencijala, kao i pomeranje fokusa na druge farmakoterapijske grupe. Takvi proizvodi su: lamotrigin, megestrol i repaglinid.

Istovremeno je realizovan i ekskluzivni petogodišnji ugovor za ugovornu proizvodnju 11 sirupa u okviru ovih brendova, ali su sva marketinška prava, preneti na Hemofarm.

U nastojanju da učvrsti i proširi pozicije u zemlji i inostranstvu,
Hemofarm je u 2014. ojačao OTC portfolio za terapiju
i preventivu respiratornih oboljenja preuzimanjem brendova
Lekovito carstvo i Bronhoklir.

Linija proizvoda Bronhoklir obuhvata pet proizvoda za odrasle: Bronhoklir® sirup jagorčevina i timijan, Bronhoklir® sirup beli slez, Bronhoklir® sirup za pušače, Bronhoklir® sirup bršljan i Bronhoklir® sirup moć bršljana. To su biljni sirupi na bazi standardizovanih biljnih ekstrakata visoke efikasnosti koji olakšavaju tegobe kašlja i bronhitisa različitog porekla.

Linija proizvoda Lekovito carstvo, namenjena dečijoj populaciji sa respiratornim problemima, sadrži 6 sirupa: Beba i Beba C (pomažu kod suvog i nadražajnog kašlja i umiruju nadražaj na kašalj), Žak i Žak C (kod akutnih i hroničnih zapaljenja gornjih disajnih puteva praćenih produktivnim kašljem), Risiko (za sve vrste kašlja) i herbalni lek Bocko (sirup od bršljana). Hemofarm i STADA nastaviće da investiraju u razvoj brendova Lekovito carstvo i Bronhoklir, što je dugoročni interes obe partnerske kompanije, a prevashodno na zadovoljstvo pacijenata i korisnika proizvoda iz ove dve popularne linije proizvoda.

Svaki proizvod mora da sadrži adekvatne i, od strane nadležnih državnih ustanova, odobrene informacije o sastavu, sigurnoj upotrebi, pravilnom odlaganju i sl. što je sve sadržano u uputstvu koje se nalazi u svakoj kutiji proizvoda²⁹. Prethodnih godina nije bilo kazni, niti bilo kakvih drugih sankcija usled neadekvatnog obeležavanja proizvoda koji su plasirani iz Hemofarma A.D. Adekvatno odlaganje farmaceutskih proizvoda nakon upotrebe ili isteka roka, u skladu sa zakonom propisanim procedurama, pomaže očuvanju životne sredine.

Zbog prava slepih i slabovidih, domaći farmaceutski proizvođači obavezani su zakonskom regulativom da obeležavaju svoje kutije lekova Brajevom azbukom. Hemofarm to čini na svojim Rx i OTC pakovanjima još od 2004. godine, a otišao je i korak dalje u želji da svim pacijentima pruži jednak nivo dostupnosti farmaceutskih informacija, te je na isti način obeležio i dodatke ishrani (poput Vitamina C 900 mg, Polivita B i drugih proizvoda).

Prateći zahteve tržišta, globalne trendove i strategiju STADA Grupe, Sektor marketinga i prodaje je i u 2014. nastavio sa redizajnom i osvežavanjem pakovanja OTC proizvoda, te je od ujednačenog dizajna gotovo identičnih kutijica kreirao jedinstveno dizajnirane zasebne OTC brendove Hemofarma. Osim zadovoljnih farmaceuta, koji se lakše snalaze pri izboru proizvoda na policama, i pacijenti su potvrdili viši nivo bezbednosti pri korišćenju, jer sada više ne mogu da pomešaju proizvode usled sličnog pakovanja.

Sve veći rizik u farmaceutskoj industriji jeste falsifikovanje lekova kao velika opasnost za potrošače, odnosno korisnike neproverениh proizvoda. Na pakovanjima svojih proizvoda, Hemofarm ima obavezne kontrolne markice čija tehnološka rešenja, poput holograma, smanjuju mogućnost falsifikovanja. Tokom 2014. godine Hemofarm nije zabeležio nijedan slučaj falsifikovanja lekova iz svog portfolija.

²⁹ Pravila pakovanja, obeležavanja i reklamiranja lekova u Srbiji propisuje Agencija za lekove i medicinska sredstva (ALIMS), koja izdaje odobrenja za svako pojedinačno ambalažno rešenje, uputstvo ili dizajn pakovanja.

STRUČNA JAVNOST I ZADOVOLJSTVO KORISNIKA PROIZVODA

Analizom tržišta i ispitivanjem potreba potrošača kompanija reaguje i obezbeđuje redovno snabdevanje svojim proizvodima. Kontinuirano sprovodi i istraživanja stručne javnosti – lekara specijalista, lekara opšte prakse i farmaceuta – kako bi se stekao potpun uvid u potrebe i reakcije pacijenata na proizvode. Stručni saradnici na terenu, u direktnom razgovoru sa lekarima i farmaceutima rade na unapređenju partnerskih odnosa i komunikacije sa stejkholderima sa ciljem detektovanja i ostvarenja zajedničkih ciljeva svih učesnika zdravstvenog sistema. U procesu otklanjanja eventualnih nedostataka i podizanja efikasnosti proizvoda takav pristup predstavlja važan izvor informacija.

Tokom 2014. sprovedeno je testiranje stručne javnosti na temu saradnje sa farmaceutskim kućama s obzirom da farmaceutska industrija u Srbiji postaje sve konkurentnija; aktivnosti proizvođača su sve intenzivnije i dinamičnije, dok sama restriktivnost industrije limitira načine i sredstva komunikacije prema prema „key decision makerima“ – doktorima i farmaceutima.

Cilj istraživanja bio je utvrđivanje mogućih načina unapređenja komunikacije sa stručnom javnošću kao i percepcija stručne javnosti u pogledu prigodnog poslovnog poklona. Podaci su prikupljeni u periodu maj – jun 2014. godine, po modelu „face to face“ istraživanja sa lekarima i farmaceutima u uzorku od 250 osoba, lociranih u tri regiona. Izdvajaju se sledeći ključni nalazi po kriterijumima uloge farmaceutske industrije, reputacije i imidža farmaceutskih kompanija, odnosno prema performansama stručnih saradnika:

- od farmaceutskih kompanija očekuje se da, pored svog primarnog zadatka, pomažu radu lekara i farmaceuta, kao i da pomažu pacijentima;
- saradnja sa farmaceutskim kompanijama generalno je važna za lekare i farmaceute;
- Hemofarm je kompanija sa kojom je stručna javnost najviše upoznata, te ima i najbolju reputaciju: 95% predstavnika stručne javnosti dobro poznaje Hemofarm, naklonjeno mu je 91%, veruje mu 92%, a pozitivno bi ga zastupalo 74% stručnjaka;

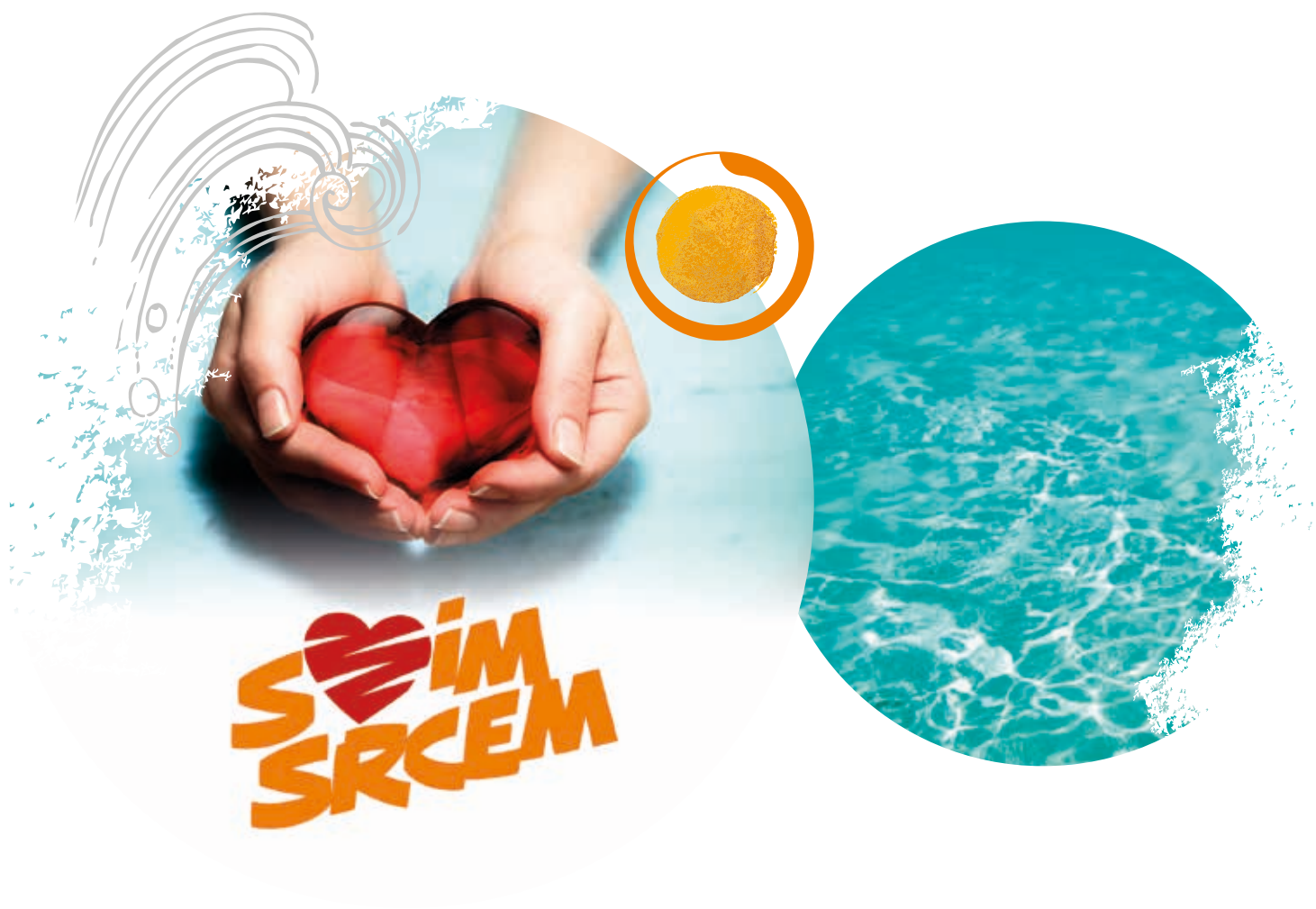
- Hemofarm je prepoznat kao kompanija koja ima pristupačne cene i za koju se vezuju emocionalni aspekti: prijateljska je, brižna i iskrena; s druge strane za nju se u najmanjoj meri vezuje okrenutost isključivo zaradi, ali i modernost³⁰;
- najadekvatniju frekvenciju posete stručnih saradnika ima Hemofarm, čiji se stručni saradnici takođe izdvajaju i po pouzdanosti.

Hemofarm svake godine učestvuje u kontinuiranoj medicinskoj i farmaceutskoj edukaciji o savremenim epidemiološko-terapijskim trendovima, kao i novinama u posebnim medicinskim specijalnostima. Cilj je unapređenje prevencije i terapije pacijenata. Tradicionalno najveći skupovi u zemlji gde i Hemofarm ima veće učešće su Kongres Interne medicine, Kongres opšte prakse i Pedijatrijska škola.

Jedna od najvažnijih stanica na putu proizvoda iz fabrike do pacijenata su i veledrogerije. Zato se svake godine sprovodi anketa o zadovoljstvu veledrogerija saradnjom sa Hemofarmom. U ovoj anketi je prošle godine učestvovalo 9 najznačajnijih veledrogerija. Anketa se sastojala od ukupno 7 pitanja, koja su koncipirana da pokažu stepen zadovoljstva kako po pitanju širine palete proizvoda, tako i uslova prodaje, isporuke, rokova plaćanja i sl. sve do podrške stručnih saradnika Hemofarma u realizaciji zajedničkih marketinških aktivnosti. Veledrogerije su sa 92,5% potvrdile da Hemofarm ima u ponudi više nego zadovoljavajuću širinu asortimana i da su poslujući sa Hemofarmom, u mogućnosti da nabave proizvode iz svih važnijih farmakoloških grupa.

Kontinuiranom primenom CRM (Customer Relationship Management) sistema, Hemofarm unapređuje dvosmernu komunikaciju sa lekarima i farmaceutima u vidu praćenja i analitike seta poslovnih operacija, poput marketing aktivnosti, frekventnosti poseta medicinskih predstavnika, itd. Praktičan poslovni alat omogućava menadžment troškova i razmenu informacija u vezi sa prometom lekova, a baziran je na odjavama iz veledrogerija.

³⁰ Usled veoma strogih zakona koji uređuju oblast farmaceutske industrije, te zakonskih limita u oglašavanju i promociji farmaceutskih proizvoda, ova industrijska grana se često perceptivno smatra staromodnom i nefleksibilnom, iako to u praksi suštinski nije slučaj.

S im
SRCEM

KORPORATIVNA FILANTROPIJA

- Ukupno 62 miliona dinara u 2014. donirano u razvoj zdravstva, obrazovanja i mladih talenata, kulture, kao i kroz podršku najugroženijem stanovništvu.
- Tokom razornih poplava prošlog maja, Hemofarm među prvima samoinicijativno i interventno uputio donaciju u lekovima, finansijskoj i materijalnoj pomoći najugroženijima, u vrednosti od oko 400.000 evra.
- U saradnji sa Unicefom, Hemofarm je sa svojom Fondacijom, na Beogradskom maratonu pokrenuo kampanju „Trčimo porodično“, afirmišući porodične vrednosti i pozitivnu roditeljsku praksu.
- Pokrenuta nacionalna kampanja „Svim srcem“, čiji je akcenat na unapređenju zdravstvenog sistema kroz podršku prevenciji i brizi o zdravlju ljudi.

HEMOFARM FONDACIJA

Aktivnostima Hemofarm Fondacije, neprofitne organizacije osnovane 1993. u Vršcu, Hemofarm nastoji, već više od 20 godina, da unapredi lokalnu i širu zajednicu, te promoviše očuvanje kulturne baštine Srbije. Kontinuirano razvija zdravstvo i obrazovanje, ali i znatno utiče na zaštitu životne sredine.

Rad Fondacije u 2014. godini uključio je podršku važnim institucijama kulture, obrazovanja, zdravstva, kao i socijalno ugroženom stanovništvu.

Donirano je više od 62 miliona dinara u realizaciju brojnih projekata širom Srbije, a pokrenuta je i nova nacionalna kampanja „Svim srcem“. Akcenat kampanje je na unapređenju zdravstvenog sistema kroz podršku prevenciji i brizi o zdravlju ljudi.

Stipendije za najbolje studente, srednjoškolce, decu radnika Hemofarma kao i podršku talentima nastavile su se kampanjom Svim srcem za mlade.

PODRŠKA UGROŽENIM SOCIJALNIM GRUPAMA

Tokom prošle godine, kroz aktivan rad na poboljšanju uslova života najugroženijih socijalnih grupa u Srbiji, Hemofarm Fondacija donirala je više od 16,1 miliona dinara u okviru više od 30 aktivnosti humanitarnog karaktera.

Nastavljeni su programi podrške domovima i drugim institucijama koje brinu o deci bez roditeljskog staranja. Fondacija je podržala i aktivnosti udruženja koja rade na poboljšanju socijalnog položaja građana sa teškim oboljenjima ili invaliditetom, a samo neka od njih su:

- UNICEF / Dečiji fond Ujedinjenih nacija – projekat podržan sa 9.209.388 dinara, sa ciljem promocije pozitivnog roditeljstva, kao deo projekta „Prevencija nasilja nad decom – neka dom postane bezbedno i podsticajno okruženje za svu decu”;
- podrška kolega porodicama zaposlenih, stradalih u poplavama u Obrenovcu, u iznosu od oko 3 miliona dinara;
- Gerontološki centar Obrenovac – nastavak kontinuirane podrške stanovništvu ugroženom poplavama, kroz donaciju od 1.228.590 dinara, odnosno 40 bolničkih kreveta za nepokretne i polupokretne korisnike smeštaja Centra;
- aktivnosti Opštine Vršac za pomoć lokalnom poplavljenom stanovništvu – donacijom od milion dinara, Hemofarm Fondacija je pomogla sanaciju štete od poplava na području Vršca i okolnih sela.

Takođe, podrška je pružena i Humanitarnoj organizaciji „Dečije srce“ iz Beograda, kao podrška projektu socijalnog preduzetništva za osobe sa smetnjama u razvoju, kao i mnogim drugim ustanovama, školama i domovima koji pomažu razvoj društva i zbrinjavaju ugrožene socijalne grupe.

PODRŠKA ZDRAVSTVU

Shodno potrebama stanovništva, tokom 2014. godine podršku su dobila udruženja za borbu protiv raka, šećerne bolesti, multipla skleroze, distrofičara, kardiologa Srbije i mnoga druga. Uloženo je 13 miliona dinara, kroz 17 aktivnosti, sa ciljem strateškog unapređenja zdravstvenog sistema u regionu, poput:

- **KCS Dečije očno odeljenje, Beograd** – donacijom od 3.511.045 dinara potpomognuta je sanacija i rekonstrukcija ovog odeljenja, odnosno postavljanje ploče iznad odeljenja;
- **KCS Urgentni centar, Beograd** – donirani su video kolonoskop i kolica za manuelnu dezinfekciju u vrednosti od 2.430.954 dinara; cilj ove donacije je bio da se pacijentima omogući kvalitetna dijagnostika i unapredi preventiva karcinoma debelog creva, kao i određivanje drugih težih dijagnoza iz ovog domena;
- **Pokret trećeg doba Srbije** iz Beograda – podrška borbi protiv glaukoma, doniranjem devet oftalmoloških tonometara (aparata za merenje ocnog pritiska na terenu), u vrednosti od 1.364.688 dinara, radi ranog otkrivanja glaukoma kod starije populacije;
- **Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu** – uručenjem ultrazvučnog aparata u vrednosti od 1.029.416,66 dinara, podržan je rad doktoranata i istraživanja u razvoju dijagnostičkih metoda i efikasnijih lekova u oblasti srčanih oboljenja;
- **KBC Bežanijska Kosa, Beograd** – u nastojanju da pacijentima Odeljenja anestezije i intenzivnog lečenja omogući što kvalitetnije lečenje i zdravstvenu negu, donirane su dve infuzione pumpe u vrednosti od 509.520 dinara;
- **Univerzitetska dečja klinika Tiršova, Beograd** – iznosom od 544.312 dinara, u okviru donatorske večeri, podržano proširenje i adaptacija hematološke dnevne bolnice;

- **KCS - Odeljenje urologije** – donacijom od 411.400 dinara omogućeno je izvođenje građevinskih radova na ovom odeljenju, uz zamenu prozora, radi poboljšanja uslova boravka pacijenata i stručnog medicinskog osoblja;

Podrškom Fondacije sanirane su i posledice poplava u Opštoj bolnici Vršac, a podržan je i rad Udruženje žena obolelih od raka „Budimo zajedno“ iz Beograda, sa ciljem preventivnog delovanja i blagovremenih pregleda ženske populacije.

Funkcija marketinga i prodaje Hemofarma takođe nastoji da strateškim donacijama unapredi domaći zdravstveni sistem, kao dopuna sistemskoj podršci pruženoj od strane Fondacije. One su namenjene ustanovama javnog zdravlja radi unapređenja zdravlja građana, uglavnom kroz donacije u lekovima, ali i medicinskoj opremi, potrošnom materijalu i dr. Kriterijumi za donacije uređeni su unutrašnjim pravilima, kao i zakonskim rešenjima, kako bi odluke bile donete na transparentan i objektivan način.

Tokom 2014. godine, Hemofarm A.D. izdvojio je duplo više novca, u ukupnom iznosu od 14.474.764 dinara, pomažući domaće zdravstvo kroz donacije u lekovima (70%), novčanim sredstvima za namensku adaptaciju zdravstvenih ustanova (21%), kao i kroz nabavku medicinske opreme (9%). Veliki deo donacija odnosio se na urgentno zbrinjavanje stanovništva ugroženog katastrofalnim poplavama, kroz pribavljanje najneophodnijih lekova.

MLADI TALENTI, OBRAZOVANJE I EDUKACIJE

Hemofarm Fondacija aktivno podržava najbolje mlade talente, kako bi se oni zadržali u zemlji, uz mogućnosti što kvalitetnijeg obrazovanja za sve one koji predstavljaju budućnost društva. Edukacija i unapređenje nauke i obrazovanja jesu veoma važne stavke u aktivnostima Hemofarm Fondacije.

U stipendiranje mladih talenata Hemofarm Fondacija je tokom 2014. godine uložila više od 15 miliona dinara, kroz 144 stipendije za srednjoškolce iz Vršca i studente na univerzitetima i fakultetima čiji je osnivač Republika Srbija. Godišnji konkurs za stipendije, prema jasno definisanim i transparentnim propozicijama, nakon objave u štampanim i elektronskim medijima, pruža jednaku šansu svima koji su pokazali zavidne rezultate u obrazovanju, a lošijeg su imovinskog stanja.

Među najvrednije nagrade Fondaciji za podršku mladim talentima spadaju mnogobrojne poruke koje pristižu od aktuelnih ili bivših stipendista:

Senka Anđelković iz Kruševca, (Fakultet političkih nauka u Beogradu): *“Stipendija Fondacije Hemofarm mi je puno značila tokom studija i nisam sigurna da bih uspela da diplomiram da toga nije bilo. Zaista mi je čast da sam bila Vaš stipendista.”*

Aleksandra Petrović iz Vlasotinca, (Medicinski fakultet u Nišu): *“Želim da naglasim da je vaša stipendija značajno doprinela poboljšanju kvaliteta mojih studija. Zbog toga ste za ispite koje sam položila ove godine zaslužni i Vi.”*

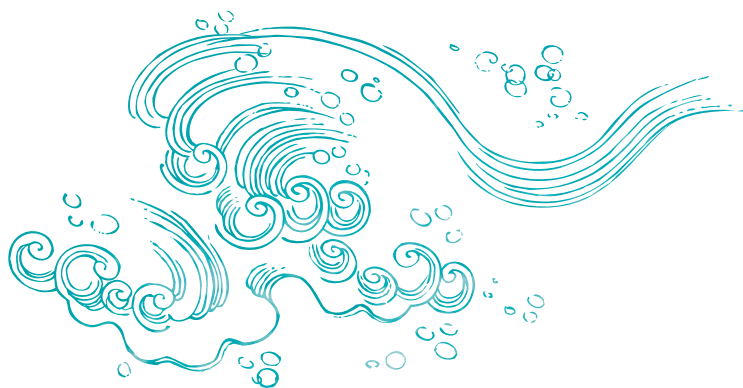
Neser Maslar iz Dragaša, diplomirani ekonomista: *“Osim finansijskog podstreka, stipendija je za mene imala jak moralan podsticaj samom činjenicom da se kvalitet, rad i uspeh ipak cene...”*

Tokom 2014. godine, osim stipendija, izdvojeno je oko 4 miliona dinara za bolje funkcionisanje obrazovnih ustanova, njihovo opremanje i renoviranje, te razne obrazovne i kulturne edukacije, kao i učešće najboljih studenata i učenika na međunarodnim seminarima, treninzima i edukacijama u zemlji i inostranstvu. Samo neki od realizovanih projekata iz ovog domena tokom 2014. godine su:

- sredstvima u iznosu od 1.300.000 dinara podržano je snimanje edukativnih serijala emisija o Dositeju Obradoviću, „Dositej za sva vremena“, kao i „Kako si, šta radiš?“ o unapređenju života Roma i njihovoj socijalizaciji u lokalno okruženje;
- donacijom od 1.100.000 dinara, podržane su aktivnosti vršačkog „Lotos teatra – Mladi za mlade“, nosioca projekta prevencije protiv bolesti zavisnosti (droga, alkohol, kocka); ovaj nacionalni edukativno-preventivni projekat za učenike osnovnih škola pratili su kvizovi na međuokružnim i republičkim takmičenjima Ministarstava prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, na kojima je učestvovalo 55 škola i 3.707 učenika završnog razreda;

Fondacija već tradicionalno obeležava polazak u školu đaka prvaka sa teritorije Opštine Vršac. Podrška je pružena i Crvenom Krstu Palilula, Incest Trauma Centru, Omladinskoj filharmoniji Naisus, Savezu pronalazača Vojvodine, kao i drugim važnim ustanovama, a Fondacija bez naknade daje na korišćenje i svoje prostorije Muzičkoj školi „Josif Marinković“ u Vršcu, koje služe za vežbanje i izvođenje praktičnog dela nastave.

PODRŠKA KULTURI I SPORTU

Hemofarm Fondacija je i tokom 2014. godine pružila podršku razvoju kulture i sporta sa 13,6 miliona dinara u preko 50 aktivnosti i na taj način podigla kvalitet i bogatstvo kulturnog života u svim regionima Srbije.

Jednoj od najvažnijih institucija koja se bavi decom i mladima, Pozorištu „Boško Buha“ iz Beograda, koje postoji od 1950. godine, donirano je 3.610.965,00 dinara za obnovu. Cilj je da se generacijama koje dolaze omogući pravo na kulturu i srećno odrastanje.

Hemofarm Fondacija je na 27. Beogradskom maratonu, koji je održan u aprilu 2014. godine, u okviru Trke zadovoljstva, organizovala akciju „Trčimo porodično“. Inspiracija za ovu „trkačku“ kampanju proistekla je iz rezultata UNICEF-ovog istraživanja „Sreća i porodice sa decom u Srbiji“, koje je pokazalo da je potpuno srećno tek 67,7% porodica. Hemofarm je pozvao sve zainteresovane strane da na dan trke okupe prijatelje, partnere, porodice sa decom, kućnim ljubimcima, da kao velika narandžasta porodica trče ili prošetaju zajedno jer porodice čiji članovi nešto rade zajedno – i ostaju zajedno. Nekoliko stotina okupljenih trkača, ukazalo je na značaj kvalitetno provedenog vremena roditelja i dece, te promovisalo pozitivno roditeljstvo i brigu o zdravlju. Ukupna podrška Beogradskom maratonu je iznosila 3.591.000 dinara.

Najprestižnije priznanje iz oblasti poezije, nagradu Vasko Popa, Hemofarm Fondacija je 2014. uručila Zoranu Bognaru za zbirku pesama „Insomnija, bele noći“. Iznos ove donacije je 619.812 dinara. Dobitnika nagrade izabrao je renomirani žiri (Milovan Vitezović, predsednik, Dragan Jovanović Danilov i Duško Novaković), a nagrađena zbirka je proglašena za najbolju zbirku poezije na srpskom jeziku.

Nastavljajući saradnju Srbije sa prijateljima iz Japana, koje predvodi istaknuti humanista profesorka Itsuko Teruoka, podržan je rad Udruženja „Uvek sa decom“ iz Beograda u organizovanju posete Srbiji četrnaestoro dece iz japanske Fukušime. Tokom posete, sa vršnjacima iz Srbije, održali su više koncerata širom zemlje, a sav prihod otišao je za nabavku muzičkih instrumenata za muzičke škole iz tih gradova. Podržana je i izložba stripova „Moje, tvoje, naše sutra“, kao deo istoimenog interkulturnog projekta, u cilju jačanja razumevanja, poštovanja i tolerancije među mladim ljudima i različitim kulturama, uz poštovanje različitosti. Hemofarm Fondacija podržala je i Beogradski festival igre, Zmajeve dečije igre, izložbu „Skriveno blago Doma Jevrema Grujića“, festival folkloru „Vršbački venac“, Vršbačku pozorišnu jesen, Atletski savez Kosova i Metohije i dr.

LJUDSKI RESURSI

- Razvoj zaposlenih je strateški fokus kompanije i u skladu sa tim povećan je broj obuka u 2014. – 4.099 (3.449 u 2013.), kao i investicija u edukaciju zaposlenih za 16% u odnosu na 2013.
- Povećan broj zaposlenih u odnosu na 2013. za oko 8,3%, kao i udeo žena u menadžmentu na 60,9%.
- Integrisani su standardi bezbednosti i zdravlja na radu i zaštite životne sredine, te povećan broj edukovanih internih proverivača prema standardima ISO 9001 (QMS), ISO14001 (EMS), OHSAS 18001 i SA8000.
- Nastavljen trend smanjenja broja povreda na radu i to za 4,3% u odnosu na prethodnu godinu.

Jedan od najvažnijih resursa i prioriteta Hemofarma jesu zaposleni, te stoga edukacija i razvoj kadrova predstavljaju dugoročni fokus u svim aktivnostima sektora Ljudskih resursa. Tako se Hemofarm razvija u pravcu moderne i dinamične kompanije, stvarajući i negujući visokokvalifikovan i kvalitetan kadar, kao i postajući jedan od najpoželjnijih poslodavaca u Srbiji. Strateški pristup upravljanju ljudskim resursima, pored profesionalnog razvoja zaposlenih, podrazumeva i promociju ključnih vrednosti, kroz jačanje korporativne kulture, te unapređenje sistema nagrađivanja onih koji rezultatima sopstvenog rada inspirišu druge kolege. Jedan od prioriteta je i uspostavljanje balansa između profesionalnog i privatnog života zaposlenih.

U 2014. je završena evaluacija svih poslovnih pozicija u kompaniji, u cilju obezbeđenja interne jednakosti po međunarodno priznatoj metodologiji „Mercer“. Ukupno oko 600 radnih mesta je prošlo evaluaciju, a proces se nastavlja u skladu sa izmenama sistematizacije i/ili otvaranja novih radnih mesta. Takođe, planirano je i uvođenje novih edukacija u skladu sa potrebama razvoja određenih poslovnih pozicija, bez obzira da li se radi o radnicima ili menadžmentu kompanije.

Završen je i projekat definisanja Hemofarm kompetenci, podeljenih u tri grupe:

1. ključne – obavezne za sve zaposlene u kompaniji,
2. menadžerske – obavezne za zaposlene koji upravljaju ljudima i
3. poslovne – iz kojih se biraju specifične kompetence za svako radno mesto.

Ovaj projekat predstavljao je osnovu za unapređenje Upravljanja učinkom zaposlenih, koji je započeo u drugom kvartalu 2014. godine. Jasno su definisane forme za godišnju evaluaciju, gde je napravljena razlika u formama za evaluaciju između zaposlenih koji imaju postavljene ciljeve, zaposlene na pozicijama stručnih saradnika i administracije, i zaposlenih u proizvodnji i laboratoriji.

U saradnji sa kompanijom Infostud i nezavisnom agencijom, a u cilju kontinuiranog razvoja, u Hemofarmu je u 2013. godini sprovedena anketa o tome koliko su zaposleni zadovoljni. Rezultati ankete i konkretne mere za unapređenje predstavljeni su u toku 2014. godine. Rezultati su mereni na osnovu pitanja grupisanih u 7 kategorija:

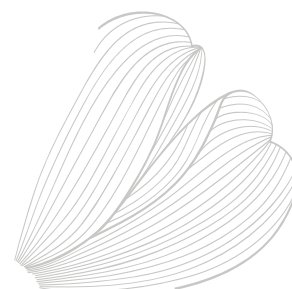
7 kategorija

Hemofarm A.D. (ocena od 0-4)

Lojalnosti zaposlenih	3,6
Zadovoljstvo obezbeđenim uslovima rada	3,1
Zadovoljstvo sopstvenim radnim mestom	3,0
Kvalitet međuljudskih odnosa	2,9
Način na koji je posao organizovan	2,9
Zadovoljstvo razvojnim mogućnostima	2,7
Korporativna komunikacija	2,7

Rezultati ankete inicirali su koncipiranje i uvođenje mere za praćenje i poboljšanje određenih oblasti, posebno u delu organizacije posla, razvojnih mogućnosti i korporativne komunikacije, oblasti koje su ukazale na potrebe najvećeg unapređenja, dok su rukovodiocima pružene mogućnosti namenskih edukacija u cilju unapređenja radnog okruženja. Pored toga, sektor Ljudskih resursa postavio je i ključne indikatore učinka za određene oblasti o kojima se izveštava na mesečnom nivou, uz usaglašavanje aktivnosti u skladu sa ostvarenim rezultatima. Jedna od većih mera je i predstavljanje strategije interne komunikacije u 2015. i sprovođenje programa razvoja koji je utvrđen u 2014. godini. Merenje unapređenja se očekuje do kraja 2015. kroz sprovođenje nove ankete u poslednjem kvartalu 2015. godine.

PRAVO NA RAD, STRUKTURA I OPŠTI PODACI

Hemofarm je kompanija koja brine o svojim zaposlenima. Na dan 31. decembra 2014. godine kompanija je imala 1.786 zaposlenih³¹. Od ukupnog broja zaposlenih, 85 radnika bilo je angažovano po ugovoru na određeno vreme, a jedan zaposleni radi sa skraćenim radnim vremenom.

Ugovor	muškarci	žene	ukupno
neodređeno	769	932	1.701
određeno	27	58	85
Total	796	990	1.786

Ugovor	muškarci	žene	ukupno
Menadžment	39	43	82
Ostali	757	947	1.704
Total	796	990	1.786

Kompanija do sada nije imala slučajeve radnog angažovanja maloletnih radnika, a brigu o zaposlenima najbolje potvrđuje činjenica da je minimalna bruto zarada u Hemofarmu iznad minimalne zarade u Srbiji. U kompaniji su za istovetna radna mesta određene jedinstvene zarade, bez obzira na pol zaposlenog radnika.

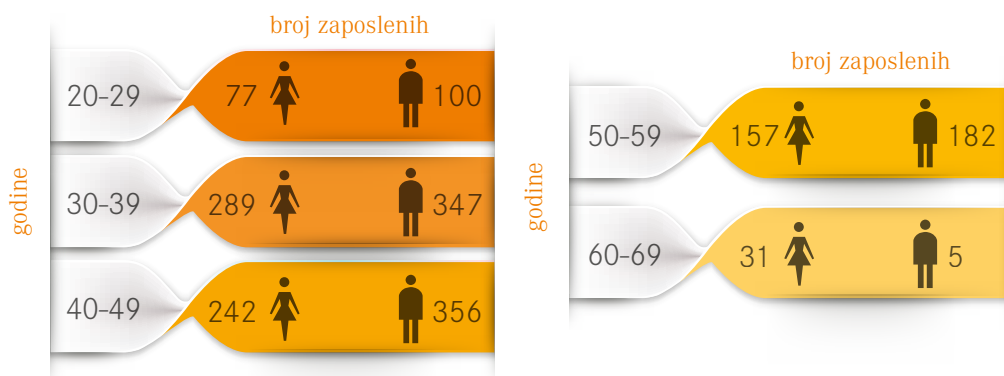
Minimalna bruto zarada ³² (u RSD; decembar 2014.)	
Republika Srbija	Hemofarm a.d.
28.582,00	41.522,39 ³³

Kada je reč o pravima i obavezama zaposlenih, u Hemofarmu se ne pravi razlika između zaposlenih angažovanih po osnovu ugovora na određeno i ugovora na neodređeno vreme. Od ukupnog broja zaposlenih 55,4% čine žene, a udeo žena u rukovodećim pozicijama je porastao u odnosu na 2013. i sada iznosi 60,9%.

³¹ U 2013. je bilo 1.648 zaposlenih. ³² Ugovor o radu – najniža zarada propisana u Kompaniji i minimalna bruto zarada u Srbiji <http://www.pses.org.rs/statistika/Minimalna%20zarada%20za%20period%20Jul%20-%20Decembar%202014.%20godine.pdf>

³³ Ugovorena zarada za 22 radna dana.

Starosna/polna struktura zaposlenih

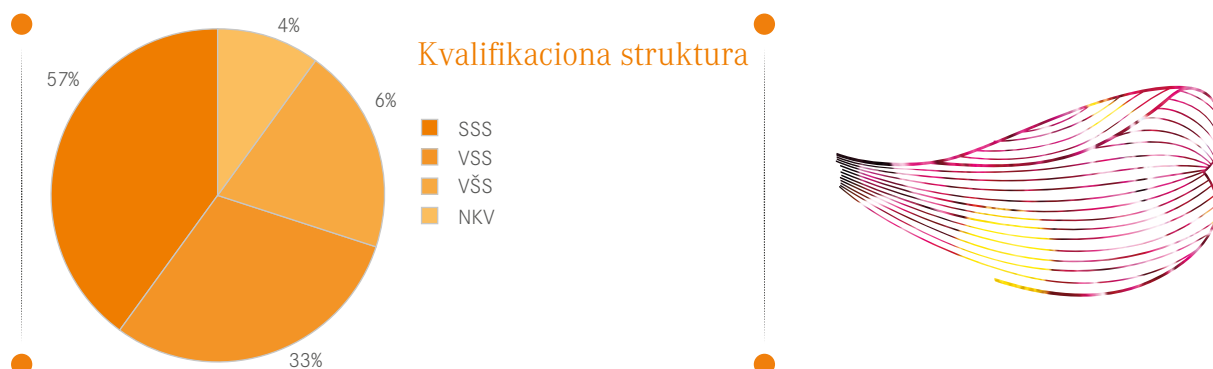
Kompaniju je tokom godine napustilo ukupno 47 radnika, što iznosi skoro tri procenta (2,6%) od ukupnog broja zaposlenih, mahom usled odlaska u zasluženu penziju.

starost	<30		30-50		>50		total	
	novo-primljeni	napustili kompaniju	novo-primljeni	napustili kompaniju	novo-primljeni	napustili kompaniju	novo-primljeni	napustili kompaniju
muškarci	60	3	38	4	1	11	99	18
žene	72	4	21	10	2	15	95	29
ukupno	132	7	59	14	3	26	194	47

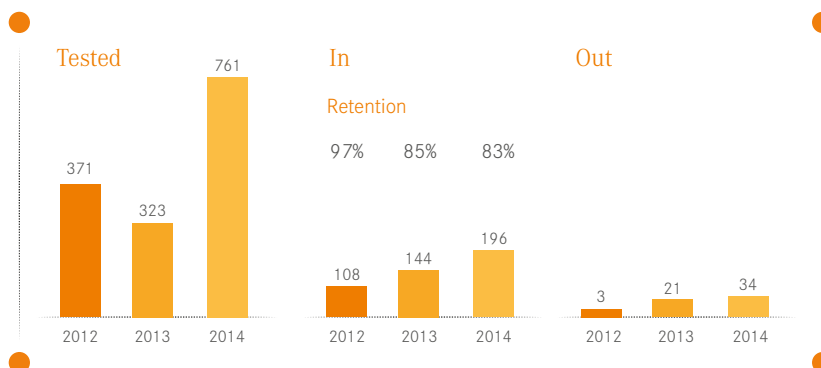
Odsustvo zbog održavanja trudnoće ili porodijskog bolovanja ne predstavlja zaposlenima prepreku pri povratku na posao. U toku 2013. godine ukupno je 63 zaposlene radnice bilo na porodijskom odsustvu. Nakon završenog porodijskog odsustva, u 2014. godini svega dve porodilje se nisu vratile na posao, usled sporazumnog raskida radnog odnosa.

Hemofarm predstavlja kompaniju u kojoj se sa ponosom zauzima stav da je pravo na rad univerzalno i zato se pri zapošljavanju vodi računa samo o jednom kriterijumu - o profesionalnoj kompetentnosti. U radnom okruženju u Hemofarmu primenjuje se politika nulte tolerancije za svaki oblik diskriminacije po osnovu polne, nacionalne, verske ili bilo koje druge razlike.

Zaposleni koji su imali pravo na odsustvo radi nege deteta 2014		Zaposleni koji su iskoristili pravo na odsustvo		Očekivani broj zaposlenih za povratak sa odsustva		Zaposleni koji su se vratili na posao posle odsustva		Zaposleni koji su se vratili na posao posle odsustva i zaposleni su i 12 meseci kasnije	
m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž
/	63	/	63	/	61	/	26	/	u toku

U cilju unapređenja regrutacije i selekcije, Hemofarm je doneo novi Operativni postupak u 2014, čime je dodatno naglašen jasan pravac kompanije u pogledu politike zabrane diskriminacije prema zaposlenima i kandidatima, zabrane dečijeg rada, utvrđivanje pravila internog oglašavanja, period trajanja selekcije i regrutacije, kao i povezivanje procesa zapošljavanja sa praćenjem adaptacije novih zaposlenih. U 2014. je kroz proces selekcije i regrutacije prošlo oko 760 kandidata, što je dvostruko više u odnosu na 2013. godinu, u skladu sa poštovanjem principa jednakosti svih kandidata, a prema novom Operativnom postupku.

Tokom 2014. godine nije pokrenut nijedan postupak protiv kompanije po osnovu polne, nacionalne, verske ili nekog drugog vida diskriminacije.

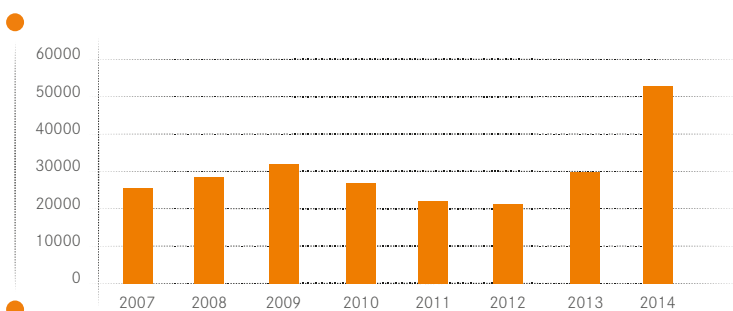
U 2014. godini zabeležen je jedan slučaj prijave mobinga, ali je u internoj proceduri odbačen kao neosnovan. U istoriji kompanije zabeležena su samo dva slučaja pokretanja postupka po osnovu povrede Zakona o sprečavanju zlostavljanja na radu od kojih je jedan sudski odbijen kao neosnovan, a drugi je u sudskoj proceduri. Kada je reč o mobingu, kompanija svojim zaposlenima nudi punu pravnu zaštitu i podršku.

U toku 2014. godine, ažuriran je i interni Pravilnik na osnovu kog je 13 novih posrednika prošlo obuku u cilju upoznavanja sa zakonskom regulativom, internim aktima i procedurom u slučaju prijave mobinga.

EDUKACIJA I STIMULACIJA ZAPOSLENIH

Zaposleni su u toku 2014. godine prošli ukupno 4.099³⁴ eksternih i internih obuka, što je značajno više nego u 2013. godini kada je bilo 3.449 obuka. Ukupan broj sati, koje su svi zaposleni proveli na nekoj od edukacija iznosi 6.148,5h. Drugim rečima, organizovano je 2,3 obuka ili 3,4 sata po jednom zaposlenom. Tokom godine najviše je bilo internih obuka za novozaposlene radnike, ali i različitih obuka za nove operativne postupke. Zaposleni su, takođe, pohađali mnogobrojne stručne eksterne obuke, kao i „soft skills“ treninge.

U 2014. godini, na nivou cele Hemofarm grupe, u eksterne edukacije uloženo je 485.164 evra, što je za 27% više u odnosu na 2013. godinu (2013. – 350.000 evra), dok je na nivou Hemofarma A.D. to iznosilo više od 388.107 evra, što za 16% više nego u 2013. godini.

Svi novozaposleni, ukupno 194 u 2014. godini, prošli su obuku u skladu sa procedurom uvođenja u posao koja traje najkraće dva meseca, te koja obuhvata i edukaciju na temu poštovanja ljudskih prava, uz praćenje i procenu njihove adaptacije. Takođe, u toku 2014. godine 74 menadžera prošlo je kroz program razvoja koji se sastoji od pet edukacija: Lični razvoj i razvoj saradnika, Menadžer kao mentor, Upravljanje promenama, Feedback – davanje i primanje povratnih informacija i Delegiranje i osnaživanje zaposlenih. U 2015. se očekuje nastavak ovog razvojnog programa.

Svi zaposleni u Hemofarmu dobijaju formalnu povratnu informaciju o svom radu: za nove zaposlene – kroz evaluaciju adaptacije, za stalne zaposlene – na mesečnom i/ili kvartalnom i godišnjem nivou.

³⁴ Jedinica mere jeste obuka po jednom zaposlenom; isti zaposleni su pohađali više obuka, u skladu sa zahtevima poslovne pozicije.

Neka od najvažnijih dostignuća projekta Upravljanja učinkom zaposlenih su i da je 197 zaposlenih prošlo Trening za vođenje godišnjeg razgovora, 75 zaposlenih je prošlo obuke za korišćenje aplikacije godišnjeg ocenjivanja, a da je zadovoljstvo treningom bilo 4,6 na skali od 1 do 5. U prvom kvartalu 2015. godine očekuju se rezultati započetog procesa Upravljanja učinkom zaposlenih, primena Trening plana proisteklog iz procesa, ali i unapređenje samog procesa na osnovu povratnih informacija od korisnika rezultata procesa.

U 2014. godini u Hemofarmu je nastavljeno sa razvojem identifikovanih talenata u skladu sa započetim projektom iz 2012. godine. U kompaniji je omogućen dalji razvoj talenata kroz izradu individualnih planova razvoja i održavanje četiri radionice koje se odnose na komunikaciju, timski rad i efektivnost, pružanje povratnih informacija i upravljanje učinkom.

U Hemofarmu se posebno neguje kultura nagrađivanja zaposlenih koji svojim dodatnim zalaganjima na radnom mestu doprinose efikasnom i efektivnom razvoju kompanije.

Svrha sistema nagrađivanja zaposlenih jeste u tome da se najtalentovaniji i najvredniji zaposleni zadrže u kompaniji, jer oni predstavljaju ključni faktor u pozicioniranju kompanije kao poželjnog poslodavca.

Na osnovu Pravilnika o definisanju okvira za utvrđivanje zarada i drugih primanja, zaposleni koji tokom redovnih mesečnih evaluacija pokažu izuzetne rezultate imaju pravo na jednokratno uvećanje svog ličnog dohotka u iznosu od 10% od svoje osnovne mesečne zarade.

Zaposleni na ključnim pozicijama pripremaju i plan karijere, koji podrazumeva postavljanje i ostvarivanje ciljeva. Takođe, na osnovu rezultata „360 stepeni“ evaluacije za menadžere, prvi put organizovane tokom 2013, pripremljen je individualni plan razvoja u cilju osnaživanja kompetencija menadžmenta i kontinuiranog unapređenja aktivnog liderstva. U toku 2014. godine organizovan je i Team Building za menadžere u cilju unapređenja komunikacije i jačanja organizacione kulture.

Kompanija podstiče zaposlene da koriste prednosti dodatnog penzionog osiguranja. Shodno generalnom ugovoru o dobrovoljnom penzijskom osiguranju zaposlenih, kompanija će uplaćivati 2.000 dinara mesečno zaposlenima koji se opredele da iz svojih sredstava uplaćuju najmanje 1.000 dinara, a koji su u neprekidnom radnom odnosu duže od tri godine, ili se zapošljavaju na neodređeno vreme od prvog radnog dana u kompaniji. Cilj je da se svakom zaposlenom omoguće dobri uslovi za život tokom radnog veka, ali i posle odlaska u penziju. Drugi cilj jeste da se tim benefitom podstiče lojalnost kompaniji.

Kompanija obezbeđuje i jednokratnu naknadu za svako rođeno dete, kao i pomoć u novcu i školskom priboru za decu samohranih roditelja.

Hemofarm nastavlja da brine o svojim zaposlenima i kada odu u zasluženu penziju. Iz Fonda solidarnosti penzionerima se može pružiti pomoć u nabavci lekova i obavljanju laboratorijskih analiza u visini do četvrtine prosečne bruto zarade na teritoriji Republike Srbije. Pomoć se daje i u slučaju smrti penzionisanog zaposlenog do polovine neoporezovanog iznosa. Takođe, podržan je i rad Udruženja penzionera Hemofarma u vidu mesečnih donacija. Svake godine, povodom rođendana kompanije, organizuje se prijem za Hemofarmove penzionere i tako se zaposlenima pruža prilika da u međusobnom druženju saznaju više o tome kakav je Hemofarm bio nekad, a kakav je sad.

SINDIKALNA ORGANIZACIJA

Hemofarm neguje pravo svojih zaposlenih na samoorganizovanje. U okviru kompanije deluju dve sindikalne organizacije. O zainteresovanosti zaposlenih da uzmu aktivno učešće u zaštiti svojih prava i da rade na njihovom poboljšanju govori i podatak da se članstvo većinskog samostalnog sindikata uvećalo sa 1.290 u 2013. godini na 1.315 članova, što čini 73,6% od ukupnog broja zaposlenih.

U toku 2014. godine inicirani su pregovori u cilju zaključenja novog Kolektivnog ugovora, usklađenog sa izmenama Zakona o radu u Republici Srbiji. Novi Kolektivni ugovor je zaključen 30. oktobra 2014. na period od tri godine, a primenjuje se od 1.1.2015. godine. Kolektivnim ugovorom se, pored obaveza koje zaposleni imaju tokom trajanja radnog odnosa u kompaniji, definišu i sva prava koja oni ostvaruju stupanjem u radni odnos sa poslodavcem. Shodno Zakonu o radu Republike Srbije, Kolektivni ugovor primenjuje se na sve zaposlene u kompaniji. U slučaju potrebe za promenom radnog mesta, zaposleni dobija ponudu da potpiše aneks ugovora, o kojoj treba da se izjasni u roku od osam dana.

Kolektivnim ugovorom, svim zaposlenima obezbeđen je regres za godišnji odmor, koleginicama je obezbeđen poklon za 8. mart, a za decu zaposlenih se za novogodišnje praznike organizuje proslava sa podelom paketića.

Iznos jubilarnih nagrada (2014)

Godine rada	Iznos (RSD)	Godine rada	Iznos (RSD)
10	43.249,20	30	115.331,20
15	57.665,60	35	144.164,00
20	86.498,40	40	158.580,40
25	100.914,80		

U skladu sa Kolektivnim ugovorom, zaposlenima se kao vid nagrade za neprekidni rad u Hemofarmu dodeljuju i jubilarne nagrade, koje nisu samo zahvalnica zaposlenima za njihovu lojalnost i predan rad na izgradnji Hemofarma, već i podsticaj da svojim talentom i veštinama još više doprinosu ostvarivanju boljih poslovnih rezultata kompanije.

Prilikom odlaska u penziju, za utvrđivanje i isplatu otpremnine u obzir uzima se bruto prosečna zarada na nivou kompanije ili visina prosečne zarade zaposlenog u poslednja tri meseca, u zavisnosti od toga koja je opcija povoljnija za zaposlenog.

Sindikalna organizacija, pored brige o zaštiti prava svih zaposlenih, te ostvarivanja različitih beneficija (podela besplatnih sindikalnih paketa sa kućnom hemijom i prehrambenim namirnicama svim članovima), neprestano teži razvoju dobrog kolegijalnog duha i zdravih međuljudskih vrednosti. Sa tim u vezi, neretko se organizuju i sportske aktivnosti i takmičenja, a jedan od primera je i učešće na 6. DSW fudbalskom turniru, organizovanom juna 2014. u SC Kovilovo. Tom prilikom susreli su se zaposleni u preduzećima koja su članovi Nemačko-srpskog privrednog udruženja – ukupno 24 ekipe, 288 igrača i 68 odigranih utakmica. Na ovom fudbalskom turniru zasluženi trofej pripao je upravo ekipi kompanije Hemofarm, koja je učestvovala po prvi put i odmah pokazala uigranost i timski duh.

BEZBEDNOST I ZDRAVLJE NA RADU

Brigu za bezbedno i zdravo radno okruženje za sve svoje zaposlene, podizvođače, dobavljače i posetioce Hemofarm ugrađuje u poslovne procese već dugi niz godina. Bezbednost i zdravlje zaposlenih predstavljaju prioritet poslovanja, pa se zbog toga svakodnevno unapređuje nivo sigurnosti i zaštite zdravlja radnika, čime se sprečavaju povrede na radu i profesionalne bolesti, a time i broj izgubljenih radnih dana usled bolovanja. Profesionalnih bolesti u 2014. godini nije bilo. Bezbednost i zdravlje na radu definisani su ne samo u okviru nacionalne zakonske regulative već i u okviru procedura integrisanog sistema upravljanja zaštitom životne sredine (ISO 14001) i sistema upravljanja bezbednošću i zdravljem na radu (OHSAS 18001) čiji je sertifikat uspešno produžen 2014. godine.

Tokom 2014. godine preduzet je niz aktivnosti kako bi se radnik na svome radnom mestu osećao sigurno. Jedan od važnih segmenata iz ovog domena jesu i interne i eksterne edukacije. Interna edukacija svih zaposlenih važna je za prepoznavanje potencijalnih opasnosti i primenu mera za zaštitu od tih opasnosti, pa se edukaciji u Hemofarmu polaže posebna pažnja. Tokom godine svi zaposleni prošli su reobuku i proveru znanja putem rešavanja testova iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu (opšti deo bezbednosti i zdravlja na radu, tehnička zaštita i pružanje prve pomoći) i zaštite od požara. Takođe, učestvovali su i u vežbi, tj. simulaciji, evakuacije u slučaju vanrednih situacija. Obuku novozaposlenih kadrova za bezbedan i zdrav rad, zaštitu životne sredine i zaštitu od požara prošlo je 305 zaposlenih. Izvršena je obuka po operativnom postupku i radnom uputstvu integrisanog sistema ISO 14001 i OHSAS 18001 za 50 zaposlenih prema godišnjim planovima.

Pored internih obuka, Hemofarm angažuje ovlašćene institucije za izvođenje specifičnih obuka svojih zaposlenih. Specifične obuke iz bezbednog rukovanja viljuškarima uspešno je savladalo 24 zaposlena. Izvršene su specijalne obuke sa proverom znanja za pružanje prve pomoći za 4 zaposlena. Izvršen je čitav niz osposobljavanja za lica koja se bave poslovima bezbednosti i zaštite. Izvršena je obuka za interne proverivače prema ISO 9001 (QMS), ISO14001 (EMS), OHSAS 18001 i SA8000 za 15 zaposlenih. Izvršena je obuka za izradu izveštaja o održivom razvoju prema G4 standardima za 16 zaposlenih.

Bezbedno radno mesto je kategorija koja u Hemofarmu A.D. nema premca niti alternativu. Kako bi svako radno mesto bilo bezbedno i sigurno u toku 2014. izvršeni su pregledi i ispitivanja opreme

za rad, opreme za ličnu zaštitu, elektroinstalacija, uslova radne sredine i monitorinzi procesa kao što su merenja emisije zagađujućih materija iz kotlovskog postrojenja, merenje emisije organskih rastvarača i ispitivanje kvaliteta tehnološke i atmosferske otpadne vode.

Bezbedno upravljanje hemikalijama regulisano je u okviru procedura integrisanog Sistema i zakonske regulative. Na Intranetu postoji baza hemikalija sa uputstvima za bezbedno rukovanje. Ova baza je dostupna svim korisnicima hemikalija.

Kao društveno odgovorna kompanija Hemofarm prilikom odabira izvođača radova ili dobavljača vodi računa da li je on solventan, da li ispunjava zakonske uslove, da li vodi računa o bezbedonosnim merama, traži potvrde nadležnog organa o plaćenom porezu, izjave o poštovanju ljudskih prava, kao i prava zaposlenih, zatim dokaze da su radnici prijavljeni kao i popunjavanje BSCI upitnika. Svaki izvođač radova pre potpisivanja Ugovora prolazi procedure kvalifikacije sa aspekta bezbednosti i zdravlja na radu. Kvalifikacioni upitnik traži od izvođača sledeće validne dokaze:

- ugovore o radu za zaposlene, kao dokaz o punom poštovanju njihovih radnih prava,
- obuke za bezbedan i zdrav rad, te lekarska uverenja i polise osiguranja,
- stručne nalaze, elaborate, procedure, pravilnike...

Tek kada se izvođač kvalifikuje, potpisuje se Aneks o bezbednosti i zdravlju na radu, zaštite životne sredine i zaštite od požara u kome je predviđena mogućnost novčanih kazni usled nepoštovanja pravila i propisa iz ovih oblasti.

Indikator performansi procesa	Vrednost za 2013.	Vrednost za 2014.
Broj zaposlenih	1 648	1 786
Broj povreda na radu	24	23
Prosečan broj dana odsustvovanja sa posla	22	22,6
Broj izgubljenih časova usled akcidenta na milion časova rada	1227,5/1.000.000	1117,7/1.000.000
Broj registrovanih nebezbednih događaja	0	0
Broj obuka/kurseva koje je organizovala Služba za Bezbednost i zaštitu na radu	433	2746

Svaki zaposleni ostvario je 2.088 sati rada, a ukupno je ostvareno 3.729.168 sati rada. Ukupno je izgubljen 521 radni dan (4.168 radnih sati).

Broj izgubljenih časova usled akcidenta na milion časova rada smanjen je u odnosu na 2013. godinu za 9,8%. Procenat izgubljenih radnih sati u odnosu na ukupne radne sate za 2014. je 0,1%. U odnosu na 2013. godinu zabeleženo je smanjenje broja povreda za 4,3%. Broj teških povreda je 2, što je isti broj kao i 2013. godine.

U centralnom kompleksu u Vršcu bezbedonosni aspekt je u posebnom fokusu, zbog senzitivnosti farmaceutske industrije. Služba obezbeđenja interno je angažovana, a svi zaposleni u ovoj službi prošli su obuku o poštovanju ljudskih prava, kao deo osnovne poslovne obuke pri zapošljavanju, a u skladu sa korporativnom politikom i principima upravljanja.

BRIGA O ZDRAVLJU ZAPOSLENIH

U Hemofarmu se, pre svega, vodi računa o zdravlju zaposlenih, ne samo u skladu sa vrstom industrijske delatnosti kompanije, već i u kontekstu savremenog života, sve više ispunjenog stresom. U okviru Hemofarma dostupni su i stručni saradnici za pružanje psihosocijalne podrške zaposlenima i njihovim porodicama, kako bi na najkvalitetniji način izbalansirali svoju karijeru sa porodičnim životom i tako se potpunije ostvarili na oba polja. Kao priznanje za prepoznatu dobru praksu, Hemofarm je od strane Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, u saradnji sa Agencijom za bezbednost i zdravlje na radu EU, Bilbao, pozvan da održi prezentaciju u Beogradu 23. oktobra 2014. godine na temu „Upravljanje stresom na radu”.

Hemofarm kontinuirano brine o zdravlju svojih zaposlenih kroz:

1. Direktno ulaganje sredstava poslodavca za:

- periodične lekarske preglede radnika na radnim mestima sa povećanim rizikom i na kojima se staž računa sa uvećanim trajanjem;
- redovne šestomesečne sanitarne preglede zaposlenih;
- redovne oftalmološke preglede zaposlenih;
- saradnju sa specijalistima medicine rada (kroz zdravstvene preglede, preglede mesta rada, učešće kod izrade procena rizika, stručna pomoć i dr.);
- osposobljavanje zaposlenih za pružanje prve pomoći;
- ispitivanje uslova radne sredine, preglede i ispitivanja opreme za rad, kao i preglede i ispitivanja sredstava i opreme lične zaštite;
- nabavku radne odeće i opreme za ličnu zaštitu;
- postavljanje oznaka za bezbedan i zdrav rad, kao i izradu horizontalne i vertikalne saobraćajne signalizacije.

2. Indirektna sredstva poslodavca kroz Fond solidarnosti:

pokrivanje troškova lekova, specijalističkih pregleda, lečenja, operacija, ortopedskih pomagala; rehabilitacije zaposlenih, preventivni rekreativni oporavak zdravih radnika; finansiranje rada

sportskih sekcija i kontinuirane rekreacije zaposlenih; pomoć zaposlenom zbog bolesti i bolovanja dužeg od 6 meseci, pomoć zaposlenom za rođenje i usvojenje deteta, pomoć samohranim roditeljima i dr.

3. Sredstva reprezentativnog sindikata – Samostalnog sindikata kod poslodavca za očuvanje i prevenciju zdravlja: organizaciju rekreacije zaposlenih, sportske sekcije, sportske susrete zaposlenih u organizaciji sindikata

Fond za prevenciju radne invalidnosti i rekreativni odmor zaposlenih trudi se da nadomesti prava na prevenciju i lečenje koja su radnici polako gubili reformama državnog zdravstvenog sistema ili koja iz različitih razloga ne mogu da ostvare preko Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje. Broj korisnika različitih vidova pomoći fonda solidarnosti raste iz godine u godinu. U odnosu na 2013. godinu, kada se Fondu obratilo 750 zaposlenih, taj broj bio je 900 u 2014. godini. Takođe, od Fonda je u 2014. godini zatražilo pomoć i 100 penzionera, uglavnom za nabavku lekova i laboratorijske analize.

Dobrovoljni davaoci krvi organizovani su u okviru Fonda solidarnosti u sekciju dobrovoljnih davalaca krvi i već tradicionalno pomažu lokalni zdravstveni sistem, redovno donirajući preko potrebne količine krvi zdravstvenim ustanovama u Vojvodini i Beogradu.

U cilju promocije zdravog i kvalitetnog života, u Hemofarmu se obezbeđuje zakup prostora i kupovina rekvizita, kako bi se zaposlenima omogućilo bavljenje različitim sportovima (mali fudbal, odbojka, košarka, streljaštvo i dr.). Najbolji od njih predstavljaju kompaniju na organizovanim godišnjim sportskim igrama, ili pojedinačnim događajima na kojima se podstiče timski i takmičarski duh. U junu 2014. godine, Hemofarm je učestvovao na 13. Susretu Samostalnog sindikata hemije i nemetala „HEMINS 2014” u Brzeću, a održana je i prijateljska utakmica između predstavnika Šapca i Vršca u Banji Koviljači u oktobru 2014. godine.

ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

- Ukupno 200.000 evra investicija u zaštitu životne sredine, kroz finalnu fazu izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda.
- Za 8,4% je smanjena upotreba vode iz javne vodovodne mreže usled optimizacije proizvodnje i iskorišćenosti voda iz arteškog bunara.
- Hemofarm stekao status operatera za zbrinjavanje otpada, a gotovo celokupna količina generisanog farmaceutskog otpada je zbrinuta.
- Uprkos povećanju obima (13%) i kompleksnosti proizvodnje (15%), korišćenje električne energije je uvećano za svega 2,9% u odnosu na prethodnu godinu.

ODGOVORNOST ZA BUDUĆNOST

Uprkos tome što klimatske promene nisu dovoljno zastupljene u Srbiji kao važna tema, Hemofarm nastoji da im proaktivno pristupi, ne samo kako bi bio spreman na sve buduće izazove koje priroda donese, već i da umanjí negativne uticaje po lokalne klimatske uslove, svojim delovanjem ali i razvojem svesti javnosti u vezi sa tim.

Iako osiguravajuća društva, globalno, klimatske promene smatraju jednim od najznačajnijih faktora rizika u pristupu savremenom poslovanju u najširem setu delatnosti, u Srbiji klimatske promene još uvek nisu zvanično prepoznate kao faktor rizika.

Zime su sve blaže, temperature vazduha rastu. Globalno zagrevanja je jedna od najvećih opasnosti današnjice, gde aktivnosti svakog pojedinca imaju nezanemarljivu ulogu. Sve češće prelazna godišnja doba postaju manje izražena, uz utisak da ostaju samo leto i zima.

Već nekoliko godina Balkan pogađaju sezonske poplave koje se javljaju početkom i tokom proleća. Posebno intenzivne i razarajuće bile su prošlogodišnje poplave – najveće ikada zabeležene u istoriji Srbije. Pored gubitka ljudskih života, pričinjena je velika materijalna šteta procenjena na više od milijardu evra, koja uključuje, pored ostalog, stambene i infrastrukturne objekte. Takođe, procenjena dodatna šteta, usled posledičnog smanjenja izvoza voća i sličnih proizvoda, iznosi preko 300 miliona evra. Elektroenergetski sistem pretrpeo je štetu od oko 200 miliona evra. Dodatni uvoz struje, kako bi se sprečile nestašice, bio je neophodan tokom većeg dela prošle ali i u 2015. godini.

Hemofarm je donirao više od 400 hiljada evra u lekovima, opremi i novcu, kako bi pružio podršku najugroženijem stanovništvu u saniranju posledica poplava. Ali, to nije i ne sme biti jedina aktivnost tj. reakcija tek kada se prirodne katastrofe dogode.

Potrebno je aktivno i na vreme misliti o rizicima koje donose klimatske promene. Zbog toga se u Hemofarmu preventivno adekvatno deluje izgradnjom sopstvenog arheškog bunara i prečistača otpadnih voda, izolacijom objekata i drugim merama u domenu povećanja energetske efikasnosti, razvijanjem svesti o značaju održivog razvoja u kompaniji i dr. Pored toga, u okviru centralizovanog sistema upravljanja rizicima (Risk Management) na nivou STADA Grupe, značajno je i praćenje i ukazivanje na rizike od klimatskih promena.

To se radi podnošenjem rizika u centralni riporting kokpit, prema sektoru gde je rizik dominantno prisutan, nakon čega globalni risk menadžment analizira obim rizika, posećuje lokalni proizvodni sajt i preduzima dalje korektivno-preventivne radnje na smanjenju ili neutralizaciji rizika, kao i alarmiranje u vezi sa novonastalim rizicima. Sa tim u vezi, dobar primer je prošlogodišnja odbrana od poplave fabrike u Šapcu – rizik je prijavljen prema opisanoj proceduri, nakon čega je globalni risk menadžment pružio punu podršku lokalnom timu u odbrani od poplava kroz strategiju kopanja kanala i izgradnje nasipa unutar samog fabričkog kruga, u okolini ugroženog postrojenja. Nakon primarne odbrane od poplava, nastavljen je rad na korektivno-preventivnim merama koje imaju za cilj očuvanje ovog pogona i u budućnosti, jer bi ulaskom izlivena zagađene rečne vode čitavo postrojenje bilo izloženo fatalnim posledicama, te bi uspostavljanje mikrobiološki čistog stanja, pogodnog za nastavak proizvodnje farmaceutskih proizvoda, i uz ogromne izdatke bilo veoma teško, pa čak i neizvesno.

Hemofarm A.D. nema aktivnosti koje izazivaju negativan uticaj na lokalnu zajednicu sa aspekta zaštite životne sredine i proaktivno deluje kroz prevenciju i edukaciju u koje su uključeni ne samo zaposleni, već i svi zainteresovani u okviru lokalne zajednice. Odgovornost kompanije prema životnoj okolini prevazilazi obavezu poštovanja standarda i važeće zakonske regulative, sa ciljem da se ličnim primerom ukaže na značaj ove oblasti i da se ona trajno sačuva u unapredi za buduće generacije. Svi potencijalno negativni uticaji, kao i mere za njihovu prevenciju, upravljanje i saniranje detaljno su opisani u dokumentu Politika prevencije udesa koji se nalazi u arhivi Službe za bezbednost i zaštitu.

Tokom 2014. godine, ukupno ulaganje u zaštitu životne sredine u Hemofarmu A.D. je iznosilo preko 200.000 evra, u najvećoj meri realizovano kroz finalnu fazu izgradnje primarnog prečistača otpadnih voda. Time je u celosti ostvaren projekat vredan više od pola miliona evra.

Tehnički prijem objekta od strane opštinske komisije i puštanje prečistača u rad planiran je za 2015. godinu. Sama izgradnja primarnog prečistača otpadnih voda ima veliki značaj na ukupne aktivnosti unapređenja zaštite životne sredine, kao i održavanje visokog nivoa poverenja lokalne zajednice u poslovanje Hemofarma A.D. Kompanije koje ulažu u investicije poput ove zapravo pokazuju ozbiljnost i nameru da svoju budućnost i sudbinu dele sa lokalnom zajednicom.

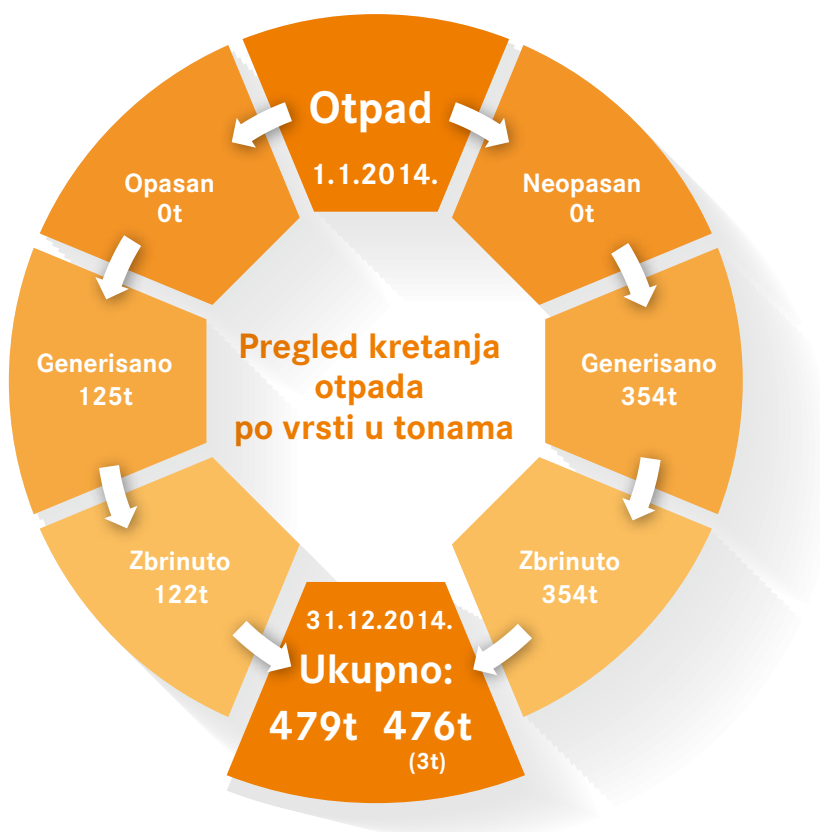
Pored toga, važno je istaći da Hemofarm A.D. ne poseduje objekte na teritorijama koje predstavljaju Zaštićena prirodna dobra Srbije, pa samim tim aktivnosti kompanije nemaju uticaja na područja koja su označena kao takva od strane Zavoda za zaštitu prirode Srbije.

UPRAVLJANJE OTPADOM

U Hemofarmovom portfoliju su proizvodi čija pakovna i transportna ambalaža potiču od materijala koji mogu biti predmet recikliranja. Hemofarm A.D. je deo sistema nacionalnog upravljanja ambalažom i ambalažnim otpadom, odnosno nacionalne strategije Plana smanjenja ambalažnog otpada, te je u saradnji sa ovlašćenim operaterom, ispunio svoje obaveze za 2014. godinu.

Pored toga, svaki farmaceutski proizvod, u skladu sa zakonom, sadrži uputstvo na koji način je potrebno odložiti ga nakon isteka roka upotrebe, kako ne bi ugrozio životnu sredinu i kako bi se reciklabilni materijali ponovo upotreabili. Shodno prirodi svoje delatnosti, Hemofarm nije u direktnom kontaktu sa krajnjim korisnicima proizvoda, te nije u mogućnosti da prikuplja preparate iz svoje proizvodne palete čiji je životni ciklus završen. Takođe, tu je i nedostatak zakonske regulative kojom bi se uređivao način prikupljanja proizvoda sa tržišta, radi konačnog zbrinjavanja.

Zato Hemofarm A.D. plaća naknadu ovlašćenim operaterima u sklopu definisanog nacionalnog programa, koji od kompanije preuzimaju otpadni papir, plastiku, drvo, staklo i ponovo ih prerađuju. Hemofarm A.D. je u toku 2014. godine generisao ukupno 479 tona otpada, od toga 354 tone neopasnog otpada i 125 tona opasnog otpada.

Prikazana količina neopasnog otpada odnosi se samo na industrijski otpad koji ima upotrebnu vrednost i predaje se ovlašćenim operaterima, koji preuzimaju generisani reciklabilni otpad iz fabričkog kruga. U neopasan otpad svakako treba ubrojati i komunalni otpad³⁵ koji se svakodnevno generiše, a zbrinjava ga lokalno komunalno preduzeće. Količina generisanog komunalnog otpada u toku 2014. godine iznosila je oko 1.500m³.³⁶ Povećana količina sekundarnih sirovina u odnosu na 2013. godinu posledica je povećanog obima proizvodnje i bolje primarne selekcije otpada na mestu nastanka (reciklabilni materijal se ne baca u komunalni otpad).

Hemofarm A.D. nastavlja praksu izvoza opasnog otpada u inostranstvo. Od ukupno generisane količine ovog otpada u 2014. izvezeno je 122 tone, dok je preostale 3 tone planirano za izvoz u 2015. godini. Opasan otpad jednim delom izvezen je na neutralizaciju insineracijom preko ovlašćenog operatera u Austriju (Beč) u specijalizovano postrojenje, a drugi deo je Hemofarm A.D. samostalno izvezo u ovlašćeni pogon za neutralizaciju u Nemačkoj (grad Brunsbutel), nakon sticanja dozvole za izvoz opasnog otpada. Odluka o načinu odlaganja otpada doneta je u skladu sa lokalnim zakonskim propisima i na osnovu najboljih dostupnih tehnika koje Hemofarm A.D. može da uskladi sa zakonskim propisima, zahtevima zainteresovanih strana i sopstvenim mogućnostima.

³⁵ Komunalni otpad koji nastaje u Hemofarm A.D. ne meri se u kg, već se vrši estimacija u m³ otpada, na osnovu broja iznesenih kontejnera; plaćanje za iznošenje smeća komunalnoj firmi se vrši po m² poslovnog kruga Hemofarm A.D. na lokaciji Beogradski Put bb, Vršac. ³⁶ U Hemofarmu A.D. postoji 30 kontejnera zapremine oko 1 m³ i na dnevnom nivou iz firme se odveze 4 do 5 kontejnera - dakle na mesečnom nivou je to oko 125, a na godišnjem oko 1500 kontejnera.

EMISIJE GASOVA

U skladu sa postojećom poslovnom praksom u okviru očuvanja i zaštite životne sredine, Hemofarm A.D. svoju proizvodnju bazira na nabavci gasova za rashladne uređaje (freona) koji imaju oznake „ozone friendly“. U evropskoj regulativi ne postoji precizna definicija termina „ozone friendly“, ali oznake freona koje Hemofarm nabavlja su u skladu sa Montrealskim protokolom i Clean Air Act dokumentom, kojima se reguliše šta su supstance koje oštećuju ozon i program smanjenja njihove upotrebe. Oznake freona koje Hemofarm nabavlja su dokaz da su ti freoni u skladu sa programom smanjenja „ozone depleting“ supstanci. Sve tri nabavljene vrste su „CFC Free“ freoni (bez hlorofluorokarbonata).

U toku 2014. godine, kompaniji je isporučeno ukupno 792,9 kg „ozone-friendly“ freona:

Količina nabavljenih „ozone-friendly“ freona u 2014.

FREON R 404 A	54,5 kg
FREON R 134 A	557,6 kg
FREON R 507	180,8 kg

Potrošnja zemnog gasa na godišnjem nivou u Hemofarmu A.D. tokom 2014. iznosila je 4.833.904 m³. Na osnovu tog podatka, uz pomoć kalkulatora na zvaničnoj stranici EPA, izračunato je da ta količina zemnog gasa pri sagorevanju daje ekvivalent od 28,2 tone CO₂³⁷.

Maseni bilans emisije NO₂ na godišnjem nivou je 4,2 tone, što potvrđuju izveštaji koje Hemofarm šalje Nacionalnom registru izvora zagađivača, kao i izveštaji laboratorije o merenju emisija otpadnih gasova na osnovu kojih se izračunava maseni bilans³⁸.

³⁷ Adresa stranice je: <http://www.epa.gov/cleanenergy/energy-resources/calculator.html>

³⁸ Adresa stranice je: <http://www.epa.gov/cleanenergy/energy-resources/calculator.html>

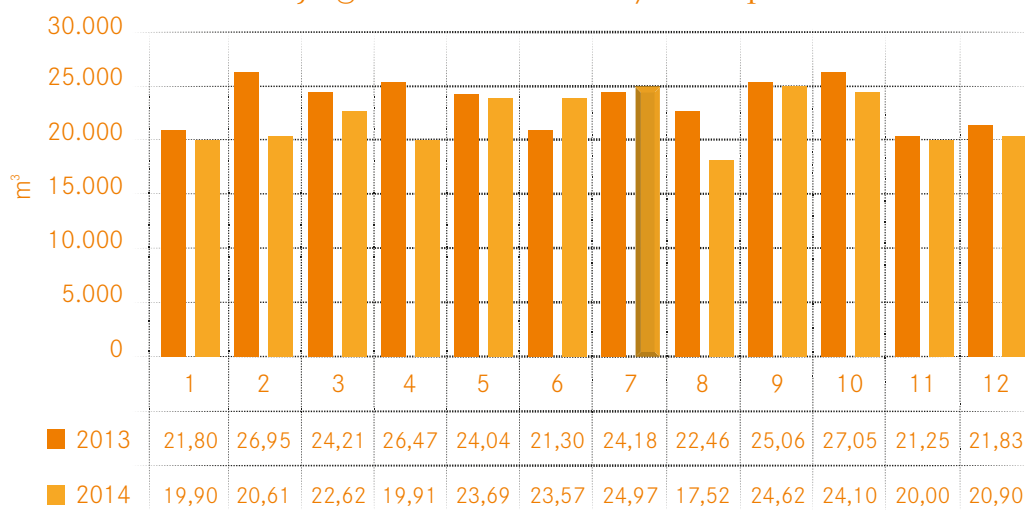
UPRAVLJANJE VODOM

Za procese proizvodnje u Hemofarmu potrebne su značajne količine vode. Gradska voda troši se u tehnološkim postupcima i za proizvodnju prečišćene vode (PW), vode za injekcije (WFI) i čiste pare. Takođe, voda se koristi i za proizvodnju tehničke pare i tople vode, kao i za funkcionisanje sistema za hlađenje i sanitarne potrebe. Snabdevanje vodom svih delova Hemofarma obezbeđeno je korišćenjem vode javnog vodovoda i arteških bunara. Arteški bunari u okviru kompanije su autonomni, čime se ne ugrožavaju potrebe lokalnog stanovništva za ovim resursom. Izvoriste gradske vode koje se nalazi u Pavlišu ima kapacitet od 250 do 300 litara u sekundi i zadovoljava sve potrebe meštana Vršca, Pavliša i Jablanke, te korišćenje vode i iz tog izvora ne narušava lokalnu infrastrukturu. Značajno smanjenje količine vode koja se troši iz javne vodovodne mreže usledilo je nakon početka izgradnje arteškog bunara još od 2012. godine.

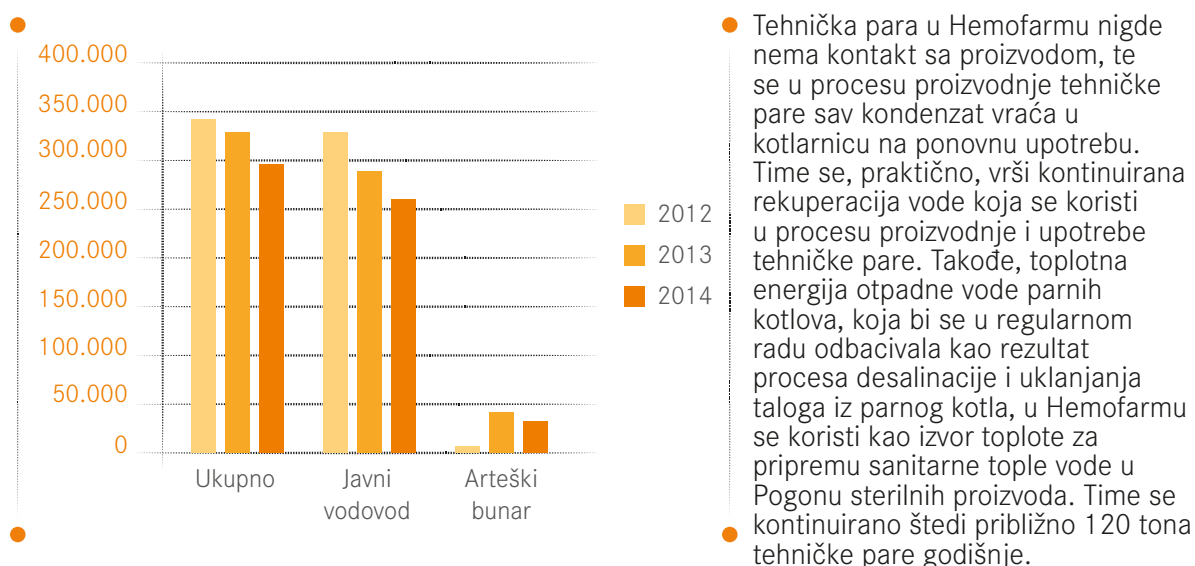
Ukupna zahvaćena količina vode iz javnog vodovoda smanjena je sa 286.654 m³ u 2013. godini na 262.481 m³ u 2014. godini, što predstavlja smanjenje od 8,4%, dok je ukupna količina zahvaćene vode iz arteškog bunara takođe smanjena sa 43.185 m³ u 2013. godini na 33.218 m³ u 2014. godini.

Potrošnja gradske vode 2013/2014 po mesecima

Na osnovu analize potrošnje sa pojedinačnih vodomera, značajno je smanjenje u Odeljenju pripreme vode Pogona injekcionih proizvoda, tj. oko 70 % ukupne razlike u odnosu na prošlu godinu koja iznosi 24.173 m³ gradske vode.

Pregled količina ukupno zahvaćene vode (u m³), po izvoru:

Ukupna količina ispuštene otpadne vode u 2014. godini bila je 295.699 m³ (po obračunu nadležne komunalne firme). Kvalitet ispuštene otpadne vode, na mesečnom nivou za tehnološku/sanitarnu otpadnu vodu i kvartalno za atmosfersku otpadnu vodu, prati nezavisna akreditovana laboratorija Instituta za bezbednost i preventivni inženjering iz Novog Sada. Izveštaji o tome se čuvaju u arhivi Službe za bezbednost i zaštitu. Otpadna voda koja se ispušta u gradsku kanalizacionu mrežu nije prolazila kroz primarni tretman u okviru Hemofarma. Celokupna otpadna voda iz gradske kanalizacione mreže tretira se u pogonu gradskog prečišćaća, u vlasništvu komunalne firme „2. oktobar“ iz Vršca.

U 2014. godini nije bilo neplaniranih ispuštanja otpadnih voda u bilo koji recipijent. Pored toga, Hemofarm A.D. nije imao bilo kakvih novčanih ili drugih kazni ili sankcija od nadležnih organa ni u 2014. godini, niti uopšte gledano.

ENERGIJA

Racionalizacija korišćenja energije je imperativ današnjice, ne samo zbog visokih finansijskih i drugih izdataka, već i zbog konstantne težnje da se unapredi očuvanje životne sredine, kao i sačuvaju neobnovljivi izvori energije. Racionalizacija u proizvodnji i potrošnji energije je osnovni postulat današnje globalne ekonomije i energetike. Ako se pod racionalizacijom podrazumeva ponašanje koje omogućuje najefikasnije ostvarenje postavljenih ciljeva, tada sa stanovišta energetike treba da se obezbedi: sigurnost u snabdevanju dovoljnom količinom kvalitetne i najjeftinije energije, odnosno racionalno trošenje raspoloživih energetskih resursa. Ekonomski i energetski kriterijumi su osnovni načini merenja racionalne potrošnje energije. U Hemofarmu A.D. oba ova kriterijuma uvažavaju se sa jednakim značajem, a bez mogućnosti umanjivanja kvaliteta radnih/proizvodnih procesa, te performansi i bezbednosti gotovih proizvoda.

Kao izvor energije u Hemofarmu se koriste prirodni gas i električna energija. Električna energija se koristi u proizvodnim procesima, za rad vazdušnih kompresora, čilera i HVAC. Najveći potrošači jesu vazdušni kompresori i čileri – proizvodnja komprimovanog vazduha i vode za hlađenje obuhvata 33% ukupne potrošnje električne energije za proizvodni saj u Vršcu u 2014. godini.

Prikaz potrošnje električne energije:

Godina	El.energija kWh	El. energija GJ
2012.	33.655.147	121.158
2013.	33.388.114	120.197
2014.	34.367.508	123.719

Potrošnja gasa u Hemofarmu A.D. manja je u 2014. godini za nepunih 8% u odnosu na prethodnu godinu.

Najviše prirodnog gasa troši se u odeljenjima za hemijsku pripremu vode – približno 35% proizvedene tehničke pare potrebno je za proizvodnju prečišćene vode, vode za injekcije i čiste pare u Vršcu. Ostali veći segmenti potrošnje prirodnog gasa jesu grejanje prostora i drugi tehnološki procesi.

Prikaz potrošnje gasa:

Godina	Gas, m ³	Gas GJ
2012.	5.515.130	183.930
2013.	5.251.724	175.145
2014.	4.833.904	161.211

Osnovni razlog smanjene potrošnje gasa u 2014. godini jesu povoljni klimatsko-vremenski uslovi, to jest, znatno više temperature tokom zimskih meseci u poređenju sa 2013. godinom. Takođe, prelazak Fresenius Medical Care-a u novoizgrađeni sopstveni pogon u sklopu vršačkog Tehnološkog parka doprineo je smanjenju potrošnje gasa.

U cilju povećanja energetske efikasnosti generalno, odobren je u 2014. godini i projekat izolacije visokoregalnog skladišta u Vršcu, a radilo se i na modernizaciji osvetljenja – instalacija LED svetiljki kao zamena za klasične fluo-cevi.

Zaštita životne sredine

Zahvaćena količina vode:
iz javnog vodovoda

2014	2013	%
262.481	286.654	-8.4

2014	2013	%
33.218	43.185	-23

iz arteških bunara

Voda

m³

Gas

m³

2014	2013	%
4.833.904	5.251.724	-8

potrošnja gasa

Struja

kWh

2014	2013	%
34.367.508	33.388.114	+2.9

potrošnja električne energije

Iako je povećana kompleksnost proizvodnje tokom 2014. godine za čitavih 15%, potrošnja električne energije povećana je za samo 2,9%. Racionalan utrošak električne energije, kao i ostalih izvora energije, ostvaren je kroz sistematičan pristup upravljanju održivim razvojem kompanije, te kroz različite projekte i inicijative unapređenja energetske efikasnosti, kao i razvojem i primenom novih rešenja i implementacijom različitih projekata operativne izvrsnosti.

PRINCIPI IZVEŠTAVANJA

U pripremi i izradi ovog godišnjeg izveštaja o održivom razvoju kompanije Hemofarm A.D., koji obuhvata period od 1. januara do 31. decembra 2014. godine, kao osnova, korišćena su metodološka pravila i G3.1, principi Global GRI (Global Reporting Initiative) standarda. Prethodno publikovani Izveštaj odnosi se na 2013. godinu. Kompanija je tim izveštajem zadovoljila nivo A+.

Global Reporting Initiative jeste neprofitna organizacija koja se zalaže za uspostavljanje održive globalne ekonomije, postavljajući smernice za sastavljanje izveštaja o održivom razvoju. Navedene smernice priznate su širom sveta i prihvatile su ih sve vodeće kompanije. Primena GRI smernica omogućava kompaniji da transparentno izvesti o učinku u četiri ključne oblasti održivog poslovanja – ekonomskoj, ekološkoj, socijalnoj i upravljačkoj. Pored profila kompanije, kao i broja indikatora, temelj izveštaja zasniva se na principima koji slede.

Materijalnost

Izveštaj obuhvata sve one teme koje su važne zainteresovanim stranama.

U Izveštaj su uvršćene sve teme koje se odnose na ekonomiju, ekologiju, na socijalne i upravljačke aktivnosti, ali i na aktivnosti koje su imale uticaja na kompaniju, odnosno na aktivnosti koje bi potencijalno uticale na mišljenje zainteresovanih strana, koristeći se različitim kvantitativnim i kvalitativnim faktorima. Proces određivanja prioritetnih tema u Izveštaju za 2014. godinu podrazumevao je usklađivanje potreba i interesa svih zainteresovanih strana sa strateškim prioritetima kompanije.

Inkluzivnost

Jedan od ciljeva u kompaniji Hemofarm jeste taj da stvaranjem uslova za efikasan dijalog sa svim zainteresovanim stranama unapredi međusobne odnose i da podigne opšti nivo zadovoljstva poslovanjem kompanije. U želji da se pokrene dijalog, Izveštaj predstavlja samo jedan od načina da se namera i ostvari. Bitna komponenta tih aktivnosti jesu i interna istraživanja stavova zaposlenih, potom godišnja istraživanja stručne javnosti – lekara i farmaceuta, veletrgovlja i privatnih apoteka i istraživanja tržišta kojima se u Hemofarmu trude da razumeju na koji način poslovanje kompanije utiče na okolinu.

Upravo stoga, unapred se rado očekuju sve povratne informacije koje će čitateljke i čitaoci ovog izveštaja imati na njegov kvalitet i sadržaj.

U Hemofarmu postoji spremnost da se razmatra o svim povratnim informacijama, kako bi budući izveštaji bili kvalitetniji. Adresa elektronske pošte na koju se mogu poslati sve povratne informacije jeste svakodobre@hemofarm.com.

Održivost

Princip održivosti poslovanja predstavlja način na koji kompanija posmatra svoj dugoročni uticaj na okruženje i prezentuje svoje aktivnosti na nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou.

Potpunost

U Izveštaju su izložene informacije i podaci zaključno sa 31. decembrom 2014. godine. Prikazani su i uporedni podaci, gde god je to bilo moguće, za prethodnu godinu. Finansijski i ekonomski pokazatelji preuzeti su iz konsolidovanog finansijskog izveštaja za Hemofarm A.D. za 2014. godinu, a odnose se na aktivnosti kompanije u Srbiji, izuzimajući povezana pravna lica u Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i Rumuniji, kao i Hemofarm Šabac d.o.o.

Uravnoteženost

Uravnoteženost zahteva predstavljanje kako pozitivnih, tako i negativnih aspekata i uticaja kompanije na održivost, čime se pruža nepristrasna i objektivna slika njenog učinka. Objektivna slika učinka kompanije tokom 2014. godine, kada je reč o ekonomskoj, ekološkoj i društvenoj dimenziji, zasniva se na odgovorima na 72 indikatora GRI metodologije, koji prezentuju sve informacije od značaja, bez obzira na njihove karakteristike.

Uporedivost

Uporedivost znači prikazivanje podataka na dosledan i kontinuiran način, kako bi se pružila mogućnost poređenja sa GRI standardima i drugim kompanijama. Budući da je reč o drugom Izveštaju o održivom razvoju koji sastavlja Hemofarm A.D. moguće je poređenje sa prošlogodišnjim.

Tačnost

Tačnost podrazumeva pružanje adekvatnih kvalitativnih i kvantitativnih informacija, kao i stalno unapređivanje sistema za prikupljanje i analizu podataka. Gde nije bilo moguće prikupiti izvorne podatke, vršene su kalkulacije uz objašnjenje metodologije obračuna.

Blagovremenost

Blagovremenost označava doslednost u učestalosti izveštavanja i dužini perioda izveštavanja, čime se osigurava redovna dostupnost informacijama i mogućnost donošenja adekvatnih i pravovremenih odluka u vezi sa kompanijom i njenim poslovanjem.

Jasnoća

Jasnoća u stvari predstavlja prezentovanje informacija na pregledan, jednostavan i jasan način, čime se osigurava pristupačnost informacijama. Dostupnost i razumljivost svim zainteresovanim stranama bili su glavni orijentiri kojima se težilo prilikom izrade Izveštaja za 2014. godinu.

Pouzdanost

Pouzdanost podrazumeva prikupljanje, beleženje, sastavljanje, analiziranje i objavljivanje informacija na način koji se može podvrgnuti proverbi i koji potkrepljuje kvalitet i materijalnost informacije. Oslanjajući se na standarde i zahteve GRI metodologije, priznate u svetu, verifikaciju ovog izveštaja sprovedla je revizorska kuća KPMG d.o.o. Beograd.

GRI INDEKS

GRI indeks	Strana
1. STRATEGIJA I ANALIZA	
1.1 Uvodna reč predsednika	4-5
1.2 Opis ključnih uticaja i mogućnosti	12-14
2. PROFIL KOMPANIJE	
2.1 Naziv kompanije	10
2.2 Osnovni brendovi, proizvodi i/ili usluge	48-50
2.3 Operativna struktura organizacije, uključujući glavne organizacione delove/sektore	11
2.4 Sedište kompanije	10
2.5 Broj zemalja u kojim kompanija posluje	10
2.6 Priroda vlasništva i oblik pravne svojine	10
2.7 Tržišta na kojima kompanija posluje	10
2.8 Veličina kompanije	10
2.9 Značajne promene u periodu izveštavanja	4-5
2.10 Nagrade primljene u periodu izveštavanja	22

GRI indeks	Strana
3. PARAMETRI IZVEŠTAJA	
3.1 Period izveštavanja	96
3.2 Datum poslednjeg izveštaja	96
3.3 Ciklus izveštavanja	96
3.4 Kontakt podaci za pitanja u vezi sa izveštajem ili njegovim sadržajem	96
3.5 Metodologija izrade izveštaja, materijalnost i postupak određivanja sadržaja izveštaja	96
3.6 Opseg izveštaja	97
3.7 Ograničenja obima ili opsega izveštaja	Nema posebnih ograničenja o delokrugu i opsegu izveštavanja.
3.8 Osnova za izveštavanje o zajedničkim kompanijama	Izveštaj se odnosi na Hemofarm A.D. bez zavisnih društava i njegovo poslovanje u Srbiji.
3.9 Tehnike merenja podataka i osnove proračuna na kojima se zasnivaju procene	96
3.10 Objasniti eventualne korekcije podataka iz prethodnog izveštaja	Nije bilo korekcije podataka niti izmena u odnosu na prethodnu godinu.
3.11 Značajne izmene u odnosu na prethodni izveštaj	
3.12 GRI indeks	98-107
3.13 Izveštaj revizora	110-111

GRI indeks	Strana
4. UPRAVLJANJE, OBAVEZE I UKLJUČENOST ZAINTERESOVANIH STRANA	
4.1 Upravljačka struktura organizacije	11
4.2 Da li predsednik najvišeg upravljačkog tela ujedno ima i izvršnu funkciju	11
4.3 Za organizaciju koje imaju jedinstvenu strukturu korporativnog upravljanja navesti broj i polnu strukturu članova najvišeg upravnog tela	11
4.4 Mehanizam putem kojih akcionari i zaposleni dostavljaju preporuke ili smernice najvišem organu upravljanja	16-18
4.5 Uzajamna povezanost između naknada za članove najvišeg organa upravljanja/rukovodioca najvišeg nivoa i poslovnih rezultata organizacije	11
4.6 Procedure za sprečavanje sukoba interesa	11
4.7 Procedure za imenovanje članova upravljačkih tela	11
4.8 Misija, vrednost i vizija kompanije	12
4.9 Procedure najvišeg upravnog tela za nadzor ekonomskih, ekoloških i socijalnih performansi organizacije	6
4.10 Postupci za ocenu sopstvenih rezultata najvišeg organa upravljanja, sa akcentom na ekonomskim, ekološkim i socijalnim rezultatima	11

	OBAVEZE PREMA ZAJNTERESOVANIM STRANAMA	
4.11	Upravljanje rizicima	84-85
4.12	Eksterno izrađene ekonomske, ekološke i socijalne povelje, principi ili druge inicijative na koje se organizacija obavezuje ili kojih se pridržava	21-22
4.13	Članstvo u udruženjima	21-22
	UKLJUČENOST ZAJNTERESOVANIH STRANA	
4.14	Lista uključenih stejkholdera	18
4.15	Osnova za identifikaciju i izbor zainteresovanih strana	16
4.16	Odnos prema angažovanju zainteresovanih strana	16-18
4.17	Ključne teme pokrenute od strane zainteresovanih strana prilikom njihovog uključivanja	16-18

GRI indeks	Strana
OBLASTI I INDIKATORI	
EC EKONOMIJA	
EC 1 Direktno generisana i distribuirana ekonomska vrednost	27
EC 2 Finansijske implikacije i drugi rizici usled akcije i delovanja kompanije zbog klimatskih promena.	84
EC 3 Obaveze kompanije definisane Penzionim planom	77
EC 4 Značajna finansijska pomoć primljena od Vlade	27
EC 5 Odnos između minimalne zarade u kompaniji i Zakonom propisane minimalne zarade na značajnim lokacijama	69
EC 6 Politika, prakse i udeo potrošnje na lokalne dobavljače na bitnim lokacijama poslovanja.	36
EC 7 Procedure za zapošljavanje lokalnog stanovništva i udeo višeg menadžmenta zaposlenog od strane lokalne zajednice na bitnim lokacijama poslovanja.	11
EC 8 Razvoj i uticaj infrastrukturnih ulaganja i usluga pruženih prvenstveno za javnu korist	58-64
EN EKOLOGIJA	
EN 1 Korišćeni materijali prema težini ili zapremini.	36
EN 2 Udeo materijala koji su korišćeni kao reciklirane osnovne sirovine	38
EN 3 Direktna potrošnja energije iz primarnih energetske izvora	92
EN 4 Indirektna potrošnja energije iz primarnih energetske izvora	92
EN 5 Ušteda u potrošnji energije usled konzervacije i poboljšanja u poslovanju	35,42,92
EN 8 Ukupna potrošnja vode	89
EN 9 Izvori vode na koje značajno utiče potrošnja vode	90

EN 10	Ukupna količina reciklirane vode	90
EN 11	Lokacija i veličina zemljišta koje je u vlasništvu, najmu ili pod upravom na zaštićenim područjima ili u njihovoj neposrednoj blizini, kao i na područjima visoke vrednosti u pogledu biološke raznolikosti izvan zaštićenih područja	85
EN 12	Značajan uticaj aktivnosti, proizvoda i usluga na biodiverzitet u zaštićenim područjima i područjima visokog stepena biodiverziteta van zaštićenih područja	85
EN 16	Ukupna direktna i indirektna emisija gasova staklene bašte prema jačini	88
EN 17	Ostale relevantne indirektno emisije gasova staklene bašte prema jačini	88
EN 19	Kategorizacija po jačini emisije supstanci koje uništava ozon	88
EN 20	NOx, SOx i druge značajne emisije u vazduh prema vrsti	88
EN 21	Ukupno ispuštanje vode	90
EN 22	Ukupna količina otpada	86
EN 23	Ukupan broj i količina značajnih izlivanja	42
EN 24	Težina transportovanog, uvezenog, izvezenog i obrađenog otpada koji se smatra opasnim na osnovu konvencija Basel Annex I, II, III	87
EN 25	Naziv, veličina, status zaštićenosti i stepen biodiverziteta vodenih površina na koje preduzeće neposredno utiče	89
EN 26	Inicijative za ublažavanje uticaja proizvoda i usluga na okolinu te obim ublažavanja uticaja	85
EN 27	Procenat prodatih proizvoda i njihovih materijala za pakovanje koji su povraćeni po kategorijama	86
EN 28	Vrednost svih novčanih i nenovčanih kazni izrečenih zbog nepridržavanja zakona o zaštiti životne sredine	90
EN 30	Ukupni izdaci vezani za zaštitu životne sredine i investicije po vrsti	85

GRI indeks		Strana
LA	RADNA PRAVA	
LA 1	Ukupna radna snaga po vrsti zaposlenja, polnoj strukturi	69
LA 2	Ukupan broj i stopa zapošljavanja novozapošljenih kao i stopa prekida zaposlenja od strane zaposlenih po starosnoj grupi, polu i regionu.	70
LA 3	Beneficije osigurane zaposlenima sa punim radnim vremenom	73, 76
LA 4	Procenat zaposlenih koji su uključeni u kolektivno pregovaranje i podležu pravilima kolektivnog ugovora	76
LA 5	Minimalni otkazni rok(ovi) u vezi sa značajnim poslovnim promenama, uključujući i podatak da li je on definisan Kolektivnim ugovorom.	76
LA 7	Stopa povreda na radu, profesionalnih bolesti, izgubljenih radnih dana i izostajanje sa posla	79
LA 8	Edukacija, treninzi, savetovanja kao prevencija oboljevanja zaposlenih i/ili njihovih porodica od ozbiljnih bolesti	78-79
LA 10	Prosečni sati obuke, godišnje po zaposlenom, po polu i po kategoriji zaposlenih	72
LA 12	Procenat zaposlenih koji redovno dobija procene rezultata rada i ocene profesionalnog razvoja	72
LA 13	Struktura organa upravljanja i struktura zaposlenih po kategorijama, polu, starosti, pripadnosti manjinskim grupama i slično	69
LA 14	Odnos osnovne zarade žena i muškaraca po kategoriji zaposlenih	69
LA 15	Povratna posao i stopa zadržavanja nakon porodijskog odsustva prema polu	70

GRI indeks		Strana
HR	LJUDSKA PRAVA	
HR 1	Procenat i ukupan broj značajnih investicionih sporazuma i ugovora koji uključuju klauzule o ljudskim pravima ili koji su prošli skrining o ljudskim pravima.	79
HR 2	Procenat važnih dobavljača, preduzimača i drugih poslovnih partnera koji su prošli skrining ljudskih prava i preduzetih mera.	39
HR 3	Ukupan broj sati obuke zaposlenih na temu politike i procedura koje se tiču aspekata ljudskih prava relevantnih za poslovanje, uključujući procenat zaposlenih koji su obučeni	72
HR 4	Ukupan broj slučajeva diskriminacije i preduzete kolektivne mere	71
HR 5	Identifikovane delatnosti i ključni dobavljači za koje postoji mogućnost kršenja prava udruživanja i kolektivnog pregovaranja	76
HR 6	Delatnosti i ključni dobavljači za koje je utvrđeno da postoji značajan rizik od pojave incidenata korišćenja dečijeg rada i preduzete mere za ukidanje dečijeg rada	69
HR 7	Poslovne aktivnosti i/ili značajni dobavljači koji predstavljaju potencijalni rizik za pojavu oblika prinudnog rada, kao i sve preduzete mere za eliminisanje zapošljavanje maloletnih osoba	79
HR 8	Procenat zaposlenih u obezbeđenju koji su prošli obuku o pridržavanju ljudskih prava u skladu sa politikom kompanije	72
HR 9	Ukupan broj slučajeva kršenja prava lokalnog stanovništva i preduzete mere	Nije bilo slučajeva kršenja prava starosedelačkog stanovništva.
HR 10	Procenat i ukupan broj aktivnosti koje su predmet pregleda ljudskih prava i/ili procene uticaja	79
HR 11	Broj žalbi povezanih sa ljudskim pravima pokrenutih, poslatih i rešenih putem zvaničnih mehanizama žalbi	71

GRI indeks		Strana
SO	DRUŠTVO I LOKALNA ZAJEDNICA	
SO 1	Procenat aktivnosti u koje su angažovane lokalne zajednice sa procenom uticaja ili razvojnim programima	59-64
SO 2	Procenat i ukupan broj poslovnih jedinica u kojima je sprovedena analiza rizika od korupcije	14
SO 3	Procenat zaposlenih koji su obučeni za anti-koruptivne politike i procedure organizacije	14
SO 4	Mere koje su preduzete kao odgovor na slučajeve korupcije	14
SO 5	Pozicije javne politike, učešće u razvoju javne politike i lobiranje	17
SO 6	Ukupna vrednost finansijskih doprinosa i doprinosa u naturi političkim partijama, političarima i odgovarajućim institucijama	14
SO 7	Ukupan broj pokrenutih pravnih postupaka usled anti-konkurentskog ponašanja, protiv monopola	Nije bilo pokrenutih postupaka protiv kompanije zbog monopolističkog ponašanja.
SO 8	Novčani iznos usled većih novčanih sankcija i ukupan broj ne-novčanih sankcija izrečenih zbog nepoštovanja zakona i propisa	Tokom godine kompaniji nije izrečena nijedna vrsta kazne niti sankcije zbog nepoštovanja zakona i propisa.
SO 9	Aktivnosti sa velikim potencijalom za stvaranje negativnog uticaja ili stvarnim negativnim uticajem na lokalne zajednice.	85
SO 10	Mere prevencije i ublažavanja koje se primenjuju u aktivnostima sa velikim potencijalnim uticajima ili stvarnim negativnim uticajem na lokalne zajednice.	85

GRI indeks		Strana
PR	ODGOVORNOST ZA PROIZVOD	
PR 1	Inicijative kojima se poboljšava uticaj proizvoda/usluge na zdravlje i bezbednost potrošača u različitim fazama životnog ciklusa proizvoda/usluge	45
PR 3	Vrsta podataka o proizvodu i/ili usluzi definisanih kompanijskim pravilima i procedurama i procenat značajnih proizvoda i usluga podložnih takvim informativnim zahtevima	53
PR 4	Nepridržavanje propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi sa podacima o proizvodima i usluga obeležavanjem	53
PR 5	Prakse vezane za zadovoljstvo kupaca, uključujući rezultate istraživanja zadovoljstva kupaca	54-55
PR 6	Programi koji su razvijeni kako bi se njihovim poštovanjem sprečile tužbe zbog nepridržavanja zakona i dobrovoljnih kodeksa u vezi sa marketinškim komunikacijama	51
PR 7	Nepridržavanje propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi sa marketinškim komunikacijama, uključujući oglašavanje, reklamiranje, promociju i sponzorstva	51
PR 8	Ukupan broj osnovanih žalbi u vezi sa povredama privatnosti kupaca ili gubitkom ličnih podataka kupaca	Nije bilo žalbi u vezi sa povredama privatnosti kupaca ili gubitkom ličnih padataka.
PR 9	Ukupan broj osnovanih žalbi u vezi sa povredama privatnosti kupaca ili gubitkom ličnih podataka kupaca	Nije bilo žalbi u vezi sa povredama privatnosti kupaca ili gubitkom ličnih padataka.

IZVEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

KPMG d.o.o. Beograd
Kraljice Natalije 11
11000 Belgrade
Serbia

Telephone: +381 11 20 50 500
Fax: +381 11 20 50 550
E-mail: info@kpmg.rs
Internet: www.kpmg.rs

Izveštaj o ograničenom pregledu „Izveštaja o održivom razvoju 2014.“

VLASNICIMA

HEMOFARM A.D., VRŠAC

Obim angažovanja i odgovornost

Izvršili smo pregled Izveštaja „Izveštaj o održivom razvoju 2014.“ („Izveštaj“) za Hemofarm a.d., Vršac („Društvo“). Rukovodstvo je odgovorno za pripremu Izveštaja u skladu sa smernicama G3.1 Inicijative o Globalnom Izveštavanju (GRI - „Global Reporting Initiative“), kao što je navedeno u odeljku „O izveštaju i principima izveštavanja“. Rukovodstvo je takode odgovorno za definisanje ciljeva Društva u pogledu rezultata i izveštavanja o održivom razvoju, uključujući identifikovanje zainteresovanih strana i materijalno značajnih pitanja, kao i za kreiranje i održavanje odgovarajućeg upravljanja učinkom i sistema interne kontrole iz kojih se generišu informacije o učinku. Naša odgovornost je da izdamo ovaj Izveštaj na osnovu našeg pregleda.

Obavljeni postupci

Obavili smo naše postupke u skladu sa kriterijumima ustanovljenim za preglede koji su definisani „Međunarodnim standardom za angažmane uveravanja 3000 – angažmani uveravanja koja nisu revizija ili pregled istorijskih finansijskih informacija (ISAE 3000)“ izdatog od strane Međunarodnog komiteta za revizorske i računovodstvene standarde (IAASB). Standard zahteva ispunjenje relevantnih etičkih zahteva (Etički kodeks za profesionalne računovode izdat od strane Međunarodne federacije računovoda - IFAC), uključujući zahteve nezavisnosti, planiranja i obavljanja angažmana sa ciljem sticanja ograničenog uveravanja da izveštaj ne sadrži materijalno značajne greške. Angažovanje na ograničenom pregledu Izveštaja se sastoji od ispitivanja, prevashodno lica koja su zadužena za pripremu informacija prikazanih u Izveštaju, i primene analitičkih i drugih procedura za prikupljanje dokaza, u zavisnosti od potrebe.

Te procedure obuhvataju:

- poređenje informacija i podataka prikazanih u odeljku „Najznačajniji finansijski pokazatelji“ Izveštaja, sa uporednim informacijama i podacima prikazanim u pojedinačnim finansijskim izveštajima Društva na dan i za godinu koja se završava 31. decembra 2014. godine, na koje je revizor izdao izveštaj 18. jun 2015. godine u skladu sa relevantnim Zakonom o računovodstvu i ostalim računovodstvenim propisima u Republici Srbiji;
- analizu načina na koji funkcionišu osnovni procesi generisanja, evidentiranja i upravljanja kvantitativnim podacima koji su prikazani u Izveštaju, a posebno smo obavili:
 - intervju sa rukovodstvom Društva, u cilju prikupljanja informacija o informacionim tehnologijama, sistemima računovodstva i izveštavanja koji se koriste u pripremi Izveštaja, o procesima i procedurama internih kontrola koje se koriste za prikupljanje, kombinovanje, obradu i prenos podataka i informacija kancelariji zaduženoj za pripremu Izveštaja;

Hemofarm a.d., Vršac
 Izveštaj o ograničenom pregledu
 „Izveštaja o održivom razvoju 2014.“
 31. decembar 2014. godine

- analizu prateće dokumentacije na bazi uzorka koja se koristi u pripremi Izveštaja, u cilju potvrde efektivnosti procesa, njihove adekvatnosti u odnosu na opisane ciljeve, kao i da sistem interne kontrole pravilno upravlja podacima i informacijama uključenim u Izveštaj;
- analizu usklađenosti kvalitativnih informacija uključenih u Izveštaj sa smernicama pomenutim u stavu Obim angažovanja i odgovornost, kao i opštoj konzistentnosti, posebno u smislu strategije i politike održivog razvoja i određivanja materijalnih pitanja za svaku kategoriju zainteresovanih strana;
- analizu procesa učešća zainteresovanih strana sa stanovišta korišćenih metoda i kompletnosti učesnika, a na osnovu uvida u zapisnike sa sastanaka ili putem svih drugih dostupnih informacija o identifikovanim suštinskim elementima;
- dobijanje pisma o prezentaciji potpisanog od strane pravnog zastupnika Društva o usklađenosti Izveštaja sa smernicama pomenutim u stavu Obim angažovanja i odgovornost, kao i o pouzdanosti i kompletnosti informacija i podataka koji su u njemu sadržani.

Pregled podrazumeva manji nivo angažovanja od revizije koja se obavlja u skladu sa standardom *ISAE 3000* i stoga pruža niži nivo uveravanja u cilju da bi došli do saznanja o svim značajnim pitanjima i događajima koje bi identifikovali u toku revizije.

Mišljenje

Na osnovu obavljenih procedura, nismo došli do saznanja koja bi ukazivala da Izveštaj Društva nije pripremljen, po svim materijalno značajnim pitanjima, prema G3.1 Smernicama Globalne inicijative, kao što je navedeno u odeljku „Principi izveštavanja“.

Kao što je naznačeno od strane rukovodstva u odeljku „Principi izveštavanja“ Izveštaja, Društvo namerava da nastavi sa proširenjem opsega izveštavanja u Izveštaju kroz dodatnu standardizaciju postojećih procedura za prikupljanje informacija i podataka.

Beograd, 23. jun 2015. godine

KPMG d.o.o. Beograd

 James Thornley
 Partner

Hemofarm

član STADA grupe

Hemofarm A.D.

Beogradski put bb, 26300 Vršac

tel: +381 13 803 100

Poslovni centar Hemofarm A.D.

Prote Mateje 70, 11000 Beograd

Tel: +381 11 381 1200

svakodobro@hemofarm.com

www.hemofarm.com

 svako dobro - HEMOFARM

Ovaj izveštaj štampan je na papiru
proizvedenom u skladu sa odgovornim
upravljanjem šumama.